مێژووی یاسادانان
لەپەرلەمانی کوردستان

ڕۆڵی بڵاوکردنەوەی دۆکیۆمێنتەکانی یاسادانان
لە پتەوکردنی پەیوەندی هاووڵاتی بەدامەزراوەی یاسادانانەوە

بەشی یەکەم

یاساکان

فؤاد احمد سليمان

بەرپرسی سەنتەری توێژینەوەی پەرلەمان

سەنتەری توێژینەوەی پەرلەمانی کوردستان
KURISTAN PARLIAMENT - RESEARCH CENTER

چاپی یەکەم- ٢٠١٩
بەشی یەکەم - یاساکان

ناونیشان: مێژووی یاسادانان لەپەرلەمانی کوردستان

بابەت: توێژینەوە

نووسینی: فوئاد ئەحمەد سلێمان

زمانەوانی و وەرگێڕان: سۆران عەلی

دیزاین ناوەڕۆک: سۆران عەبدولڕەحمان

دیزاین بەرگ: حامد سەقزی

ژمارەی سپاردن: ٢٠١٩/٤٤٧ – هەولێر – هەرێمی کوردستان

ناونیشان
هەولێر: پەرلەمانی کوردستان شەقامی ٦٠ مەتری – بەرامبەر پارکی سامی عەبدولرەحمان
Erbil, 60sAvenue, Kurdistan parliament, Iraq
www.perman.org
KPI-Research center
e.mail: researchcenter42@gmail.com
0750 940 2405 / 0770 405 2747

ناوەرۆک

پێشەکی	٥
بەشی یەکەم: چوارچێوەی توێژینەوە	٧
١. کورتەیەک	٩
٢. کێشەی توێژینەوە	١٠
٣. میتۆدو ئامرازەکانی توێژینەوە	١١
٤. بایەخی توێژینەوە	١١
٥. ئامانجەکانی لێکۆڵینەوە	١٢
٦. توێژینەوەکانی پێشوو	١٢
بەشی دووەم: مێژووی یاسادانان	١٣
١. پەرلەمان	١٥
٢. ئەرکەکانی پەرلەمان	١٦
٣. بڵاوکردنەوەی یاساکان	٢٧
٤. ئامانجەکانی بڵاوکردنەوەی یاساکان	٣٢
٥. هاووڵاتیو بڵاوکردنەوەی یاساکان	٣٣
٦. مێژووی یاسادانان	٣٦
٧. جۆرەکانی دۆکیۆمێنتەکانی یاسادانان	٤٠
بەشی سێیەم: یاساکانی پەرلەمانی کوردستان ١٩٩٢-٢٠١٨	٤٧
بەشی چوارەم: بەڵگەنامەکان و ئەنجام و ڕاسپاردە و سەرچاوەکان	١٠١

پێشەکی

هەمیشــە وتوویــانە کــورد لەدۆکیــۆمێنتکردنی مێــژووی خــۆی سەلیقەیەکی باشی نییەو گرنگی زۆری پێنەداوە. سەبارەت بە مێژووی دووری نەتەوەی کورد رەنگە پاساوگەلێک هەبن ببن بە وەلامی ئەم رەخنەیە، بەلام بۆ مێژووی نزیک، مەبەستم ٢٥ سالێک بەر لەئێستایە کە لەمێــژووی دروســتبوونی یەکەم پەرلەمــانی کــوردیی لەهەرێمــی کوردستانی عیراق دەستپێ دەکات، هیچ پاساوێک نییە نەمانتوانی بێت بەلــگەو دۆکیۆمێنتەکــانی ئەم مێــژووە زۆر نــزیکە کــۆبکەینەوە. لەم ماوەیەدا چەندین روداوی مێژووی گرنگ سەبارەت بە نەتەوی کورد روویانداوە لەهەموویان پێشترو بەرچاو تر دامەزراندنی قەوارەیەکی سیاسییە لەم بەشەی کوردستان کە لەهەڵبژاردنی یەکەمین پەرلەمانی کوردی خۆی دەبینێتەوە. ئەم پەرلەمانە خاوەنی چەندین بەڵگەنامەی مێژوویە کە رەنگە باش کاریان لەسەر نەکرابێت بەتایبەتی مێژووی یاسادانان لە پەرلەمانی کوردستان.

لەساڵی ٢٠٠٧ کە هاتمە پەرلەمانی کوردستان و لەگەڵ هاوکارانم ماڵپەڕی پەرلەمانی کوردستانمان دامەزراند، یەکەم کارێک پێویست بوو بیکەم کۆکردنەوەی یاساو بڕیارەکان وکۆدکردنیان بوو بۆ ناو سێرڤەری ماڵپەڕی پەرلەمــان، لەوســاوە بەدوای ئەوەم مێــژووی یاسادانان لەپەرلەمانی کوردستان بەوردی بنووسمەوە.

خۆشــبەختانە ئەمــڕۆ توانیمــان نــۆبەرەی ئەم هەوڵەمــان لەچوارچێوەی تـوێژینەوەیەکی زانستی بخەینە بەردەست، کە خۆی لەساغکردنەوەی سەرجەم ئەو یاسایانە دەبینێتەوە کە پەرلەمانی

کوردستان دەریکردوون یان بەرکاری کردوون یانیش هەمواری کردوون.

ئەم کارەی بەردەستەو بە پێی ئەو ئەنجامەی لەم توێژینەوەیە پێی گەیشتووین بۆ سێ لایەنی سەرەکی زۆر گرنگە، بۆ دادگاکان کاتێ بڕیار لەیەکلاییکردنەوەی کێشەکانی کۆمەڵگا دەدەن، بۆ هاوڵاتیان تا مافی خۆیان لەچوارچێوەی یاساکان بناسنەوە، لەوانەش گرنگتر بۆ یاسادانەران کە لەپەرلەمانی کوردستان خۆی دەبینێتەوە، تا لەکاتی دارژتنی یاسای تازە رەچاوی ئەوە بکەن پێچەوانەی ناونیشان و دەقە یاساییە پەیوەندیدارە بەرکارەکان نەبێت، لەلایەکی تریشەوە ئەوە لەبەرچاوبگیرێت کە حوکمەکانی ئەو یاسایەی دەویسترێت دابڕێژرێت دووبارەکردنەوەی ئەو حوکمانە نەبێت کە پێشتر لە دەقو یاساکانی دیکەدا هاتوون، هەموو ئەمانەش بەدینایەن ئەگەر دەقی یاساکانی پێشوو دۆکیۆمێنتە یاساییەکان لەژێر دەستی یاسادانەراندا نەبن.

ئەم هەوڵەی ئێمە سەرتاو بەشی یەکەمە خوا یار بێت بەشی تریشی بەدوادادێت.

فوئاد ئەحمەد

٢١٠٩/٥/١٤

بەشی یەکەم
چوارچێوەی توێژینەوە

کورتەیەك
پەیکەری توێژینەوە
کێشەی توێژینەوە
میتۆدو ئامرازەکانی توێژینەوە
بایەخی توێژینەوە
ئامانجەکانی لێکۆڵینەوە
توێژینەوەکانی پێشوو

کورتەیەک

مێژووی یاسادانان زاراوەیەکە ئاماژە بەو دۆکیۆمێنتانە دەکات کە لەلایەن پەرلەمانەکانەوە بەرهەمدەهێنرێن‌و تێیاندا پرۆژە یاسا پێشکەش دەکرێت‌و لێکۆڵینەوەو گفتوگۆیان لەبارەوە دەکرێت. زۆرجاریش یاسادانەران لە پەرلەمان تۆمارەکانی مێژووی یاسادان بەکاردەهێنن بۆ دانانی یاسای نوێ، پارێزەران‌و دادگاکانیش ئەو بەڵگەنامانەی یاسادانان بەکاردەهێنن بۆ هەوڵدان بۆ دیاریکردنی نیازی یاسادانەر یاخود روونکردنەوەی زمانێکی یاسایی ناڕوون.
توێژینەوەکانی بواری مێژووی یاسادانان بە گرنگ دادەنرێن بۆ هاووڵاتیان‌و خودی دەسەڵاتی یاسادانانیش، چونکە تێیاندا تۆمارەکانی مێژووی یاسادانان‌و گەشەکردنی یاساکان بە دۆکیۆمێنت دەکرێن، کە لەلایەن دەسەڵاتی یاسادانانەوە دادەرێژرێن‌و گفتوگۆیان لەبارەوە دەکرێت‌و هەمواردەکرێن‌و رەزامەندییان لەسەر دەدرێت، یان رەتدەکرێنەوە. لەم رووەشەوە، تۆمارەکانی مێژووی یاسادانان زۆر بە بایەخ دادەنرێن وەک ئاماژەیەک بۆ ئەوەی پێی دەوترێت مەبەستی یاسادانان لە یاساکاندا. نیازی یاسادانان ئاماژە بۆ هۆکاری دانانی یاساکان دەکات، بەوپێیەش رەگەزێکی گرنگە لە تێگەیشتن لە چۆنێتی جێبەجێکردنی یاساکان. تۆمارەکانی مێژووی یاسادانان بابەتی گرنگن بۆ شیکردنەوەی یاسا بەرکارەکان‌و دانانی یاسای نوێ.
ئەم توێژینەوەیە تێڕوانینێکی گشتی پێشکەش دەکات سەبارەت بە مێژووی یاسادانان‌و پرۆسەی یاسادانان لە پەرلەمانی هەرێمی کوردستانی عێراق‌و شوێنی دۆزینەوەی دۆکیۆمێنتەکانی پەرلەمان. هەروەها توێژینەوەکە هەندێک لەو هۆکارانەش پوخت دەکاتەوە کە وادەکەن توێژەران بایەخ بە مێژووی یاسادان بدەن، بەکورتیش وەسفی ئەو رێککارانە دەکات کە رەنگە یاسادانەر لەمیانی پرۆسەی

یاسادانان لە پەرلەمانی هەرێمی کوردستانی عێراق رووبەڕوویان ببێتەوە، لیستێکیش بەو سەرچاوە چاپکراوو ئەلیکترۆنیانە پێشکەش دەکات کە بەئاسانی دەستیان پێ رادەگات، بەپێی پێویستیش ئەم لیستە نوێدەکرێتەوە.

پەیکەری توێژینەوە

توێژینەوەکە بۆ سێ بەش دابەشکراوە، بەشی یەکەم: بریتییە لە چوارچێوەی تیۆری توێژینەوەکەو کێشەو ئامانجەکانو بایەخەکەیو ئەو میتۆدەی لە لێکۆڵینەوەکەدا پەیڕەو کراوە. هەرچی بەشی دووەمە: ئەوا دوو تەوەر لەخۆدەگرێت، تەوەری یەکەم: ناساندنی پەرلەمانو هەر سێ ئەرکەکەی یاسادانانو چاودێریکردنو ئەرکی نوێنەرایەتیکردنە. تەوەری دووەمیش: بڵاوکردنەوەی یاساکانو ئامانجو بایەخەکەیەتی. بەشی سێیەمیش سێ تەوەرە، یەکەمیان: مێژووی یاسادانانو دووەمیش: جۆرەکانی دۆکیۆمێنتی یاساییە. تەوەری سێیەمیش: ئەو یاسایانەیە کە لەساڵی ١٩٩٢وە تا ساڵی ٢٠١٨ لە پەرلەمانی هەرێمی کوردستان دەرچوون. کۆتاییەکیشی هەیە کە گرنگترین ئەنجامو راسپاردەکان لەخۆدەگرێت.

کێشەی توێژینەوە

ئەم توێژینەوەیە هەوڵ دەدات وەڵامی چەند پرسیارێک لە بابەتی (مێژووی یاسادانان) بداتەوە ئەو پرسیارانەش بریتین لە :

١. چەمکی دۆکیۆمێنتی یاسایی چییە؟و لەکوێدا بوونی هەیە؟و ئەو رێگایانە کامانەن کە پێویستە هاووڵاتی بیانگرێتەبەر بۆ گەیشتن بەو دۆکیۆمێنتانە؟
٢. ئەگەر دامەزراوەکانی یاسادانان لە دەرچوواندنی یاساکاندا ئەم هەنگاوانە پەیڕەو دەکەنو هەر هەنگاوێکیش دۆکیۆمێنتو

گفتوگـــۆی تایبـــەت بـــەخۆی هەیـــە، ئـــەوا جۆرەكـــانی ئـــەو دۆكیۆمێنتانەو ناوەرۆكی گفتوگۆكان چین؟

٣. ئایـا بڵاوكردنـەوەی دۆكیـۆمێنتی یاسـایی كاریگـەری لەسـەر ڕەوشی سیاسیو یاسادانان لە پەرلەمانەكاندا دەبێت؟

میتۆدو ئامرازەكانی توێژینەوە

ئەم توێژینەوەیە سەر بە میتۆدی وەسفی شیكارییە، چونكە نزیكترین میتـــۆدە بـــۆ بـــەدیهێنانی ئامـــانجی توێژینەوەكـــە، ئـــامرازی بـەكارهاتووەكانیش لـەم توێژینەوەیـەدا تێبینیـە، لەبەرئـەوەی تـوێژەر یەكێكە لە كارمەندانی دامەزراوەی پەیوەندیدار بە توێژینەوەكە.

بایەخی توێژینەوە

توێژینـەوەكانی مێـژووی یاسـادانان بـۆ هـەموو هاووڵاتیـانو خـودی دەسـەڵاتی یاسـادانانیش گـرنگن. چونكـە تێیـدا تۆمارەكـانی مێـژووی یاسـادانانو گەشـەكردنی یاسـاكان بـە دۆكیۆمێنـت دەكـرێن، كـە تێیـدا دادەڕێژرێنو گفتوگۆیان لەبارەوە دەكرێتو هـەموار دەكـرێنو لەلایـەن دەسـەڵاتی یاســادانانەوە ڕەزامەنــدییان لەســەر دەدرێــت یــان ڕەت دەكرێنـەوە. لـەم بارەیـەوە، تۆمارەكـانی مێـژووی یاسـادانان بایـەخێكی زۆریـان هـەیـە وەك ئاماژەیـەك بـۆ ئـەوەی پێـی دەوترێـت مەبەسـتی یاسـادانان. نیـازی یاسـادانانیش ئاماژەیـە بـۆ هۆكـاری دروسـتكردنی یاسـاكان، بـەم پێیـەش ڕەگـەزێكی گرنگـە بـۆ تێگەیشـتن لـە چـۆنێتی جێبەجێكردنی یاساكان. تۆمارەكانی مێژووی یاسادانانیش سـەرچاوەی گرنگن بۆ شیكردنەوەی یاسا بەركارەكانو پێكهێنانی یاسای نوێ.

ئامانجەکانی لێکۆڵینەوە

ئامـانجی سـەرەکی دانـانی یاسـاکان خـۆی لـە بنیاتنـانی کۆمەڵگەیـەک دەبینێتــەوە کــە لەســەر بنــەمای رێزگــرتن لــە سیســتمو یاســاکان دامــەزرابێتو لــەڕووی یاســاییەوە شــیاو بێــت بۆئــەوەی ئــەو بەرپرسـیارێتیە رابپـەڕێنێت کـە دەکەوێتـە ئەسـتۆی. لەبەرئـەوە دەبێـت دامــەزراوەکانی یاســادانان شــەفافیەتی تــەواویان هــەبێت لــە بڵاوکردنــەوەی دۆکیۆمێنتــە یاســاییەکانیان تــا بەردەســت بــن بــۆ هاووڵاتیانو پەیوەندیداران بە جێبەجێکردنی یاساکانو بەتایبەتیش لە دامەزراوەکانی دەسەڵاتی دادوەریدا، بۆیە ئامانجی توێژینەوەکە بریتیە لە:

١. دیاریکردنی مەبەست لە زاراوەی دۆکیۆمێنتە یاساییەکان.
٢. ئاشــکراکردنی چــۆنێتی بڵاوکردنــەوەی یاســاکانو شــوێنی بڵاوکردنەوەیانو چۆنێتی دەستپێڕاگەیشتنیان.
٣. راســتکردنەوەی پرۆســەی بڵاوکردنــەوەی دۆکیۆمێنتــە یاساییەکان لە پەرلەمانی کوردستانی عێراقو راوەستان لەسەر لایەنـە بـەهێزەکانیو پاشـان پتـەوترکردنیانو دیـاریکردنی خاڵـە لاوازەکانیو دواتر چارەسەرکردنو گەشەپێدانیان.
٤. بڵاوکردنـەوەی ناونیشـانی کـۆی ئـەو یاسـایانەی لـە پەرلـەمانی هەرێمی کوردستانی عێراق دەرچوون.

توێژینەوەکانی پێشوو

لـەمیانی لێکۆڵینـەوە لـە توێژینـەوەکانی پێشـوو و تـا ئامـادەکردنی ئـەم توێژینەوەیــە، توێژنــەوەمان نەبینیوەتــەوە لــەم بــوارەی کۆڵیبێتــەوە، لەبەرئــەوە توێژینەوەکــە بــە یــەکێک لــە توێژینــەوە ئاشــکراکەرەکان دادەنرێت.

بەشی دووەم
مێژووی یاسادانان

پەرلەمان

ئەرکەکانی پەرلەمان

بڵاوکردنەوەی یاساکان

مێژووی یاسادانان

جۆری دۆکیۆمێنتەکانی یاسادانان

پەرلەمان

پەرلەمان یان ئەنجومەنی نوێنەران یاخود ئەنجومەنی گەل، دەستەیەکی یاسادانانە نوێنەرایەتی دەسەڵاتی یاسادانان دەکات لە دەوڵەتە دەستوورییەکانداو لە بنەڕەتدا تایبەتمەند دەبێت بە هەموو هەڵسوکەوتەکانی دەسەڵاتی یاسادانان بەپێی بنەمای جیاکردنەوەی دەسەڵاتەکان‌و لە کۆمەڵێک کەسیش پێکدێت کە پێیان دەوترێت نوێنەر یان پەرلەمانتار. پەیوەندیکردنیشیان بە پەرلەمانەوە لەڕێی هەڵبژاردن‌و دەنگدانی گشتییەوە دەبێت بە بەکارهێنانی شێوازی دیموکراتی‌و هەندێک جاریش دادەنرێن، ژمارەشیان بەپێی ڕێژەی دانیشتووانی دەوڵەت دیاری دەکرێت. هەروەها لەڕێی ئەو هاووڵاتیانەوە هەڵدەبژێردرێن کە ناویان لە لیستی ناوی دەنگدەراندا تۆمارکراوە لە پرۆسەیەکی هەڵبژاردن یان دەنگدانی گشتی نهێنی‌و ڕاستەوخۆدا، پەرلەمان دەسەڵاتی تەواوی دەبێت لەو کارانەی پەیوەندیان بە دەرکردنی یاساکان یاخود هەڵوەشاندنەوەیانەوە هەیەو یان پەسەندکردنی ئەو ڕێککەوتنە نێودەوڵەتی‌و دەرەکییانەی نوێنەرانی دەسەڵاتی جێبەجێکردن ئیمزایان دەکەن، پەرلەمانیش بەپێی هەر دەوڵەتێک ناوی جیاجیای هەیە، وەک "ئەنجومەنی نوێنەران"، "ئەنجومەنی یاسادانان"، "ئەنجومەنی گەل" یان "کۆمەڵەی نیشتمانی" یاخود "کۆنگرەی نیشتمانی گشتی". هەروەها پەرلەمان لە یەک ئەنجومەن یاخود دوو ئەنجومەن پێکدێت، هەر سیستمێکیش تایبەتمەندی‌و کەموکوڕی خۆی هەیە کە ئەزموونی زانستی لە هەندێک دەوڵەتی جیهاندا دەریخستوون (Siteresources.worldbank.org, 2018).

دەسەڵاتی یاسادانان یەکێکە لە سێ دەسەڵاتەکەی دەوڵەتی هاوچەرخ، چونکە شانبەشانی ئەم دەسەڵاتە، دەسەڵاتی جێبەجێکردن – جێبەجێکاری یاساو دەسەڵاتی دادوەری کە یاسا بەسەر ئەو کێشانەدا جێبەجێ دەکات کە روودەدەن، بوونیان هەیە، ئەم سێ دەسەڵاتەش کە سیستمی سیاسی دەوڵەت پێکدەهێنن، لەسەر بنەمایەکی بەناوبانگ جێگیربوون ئەویش"بنەمای جیاکردنەوەی نێوان دەسەڵاتەکانە" بە ئامانجی رێگرتن لە چڕبوونەوەی دەسەڵات لە دەستی یەک کەس‌و رێگرتن لە ستەمکاری لە دەسەڵاتدا. (درویش، ٢٠٠٨، ص١)

ئەرکەکانی پەرلەمان

پەرلەمانەکان جیاوازن لە قەبارەو لە چۆنێتی هەڵبژاردنی ئەندامەکانیان‌و لەو ماوەیەی لە پۆستەکانیاندا دەبن‌و لە رێگاکانی پەیوەندییان بە حزبە سیاسییەکان‌و دەنگدەران‌و لە پەیوەندییەکانیان لەگەڵ دەسەڵاتە جێبەجێکارەکان‌و لە بەرپرسیارێتییان لە دانانی یاساکان‌و بودجەو لە چۆنێتی سەرپەرشتیکردنی خەرجی‌و چالاکییە جێبەجێکارییەکاندا، بەڵام توێژەران زیاتر بۆ ئەوە دەچن کە کۆکبوونێک هەیە لەسەر ئەوەی لە دیموکراتییە هاوچەرخەکاندا پەرلەمانەکان سێ ئەرکی هاوبەشیان هەیە، ئەوانیش بریتین لە: نوێنەرایەتیکردن، دانانی یاساو چاودێریکردن(K. Johnson, 2018).

لەم بەشەدا بەکورتی لێکۆڵینەوە لەم سێ ئەرکەی پەرلەمان دەکەین‌و فۆکەس دەخەینە سەر ئەرکی سەرەکی‌و رەسەنی پەرلەمان کە ئەویش ئەرکی یاسادانان‌و بایەخی مێژووی یاسادانانە بۆ پەرلەمان‌و هاوولاتیان‌و دادگاکان.

یەکەم: ئەرکی چاودێریکردن

ئـەرکی چـاودێریکردن لـە پەرلەمانـدا گرنگتـرین لایـەنی چالاکییـەکانی پێکدەهێنێت لە دەوڵەتی هاوچەرخدا، بەڵکو پەرلەمان لە راستیدا بەر لە هـەر شـتێک بـە کۆمەڵەیـەک دادەنرێـت بـۆ چـاودێریکرنی کارەکـانی دەسـەڵاتی جێبـەجێکردن، چونکـە ئـەرکی چـاودێریکردن لـە دەنگـدان لەسـەر یاسـاکان گرنگتـرە (الحـاج،٣٨:٢٠١٥) بەوپێیـەی تایبەتمەنـدی یاسادانان بەهیچ جۆرێک پێش تایبەتمەندی چاودێریکردن نەکەوتووە لـەڕووی مێژووییـەوە، لەبەرئـەوەی تایبەتمەنـدی دارایـی کـۆنترین تایبەتمەندییە لـەڕووی مێژووییـەوەو بگرە هۆکـاری راستەخۆیشـە بـۆ دروستبوونی پەرلەمانەکان. (عطالله،٢٠١٦: ٥٤).

چاودێریکردنی پەرلەمانی کە بە چاودێریکردنی یاسادانانیش ناسـراوە، لــەم ســاڵانەی دواییــدا دانپێـدانانو ناوبــانگێکی گــەورەی پەیــداکرد لەبەرامبەر خواستی رووڵەزیادبوو لەسەر حوکمڕانی بـاش لـە جیهانـدا. لەراستیشـدا ئـەو ئەرکـە پێـوەری کاریگـەری پەرلەمانـەو سـێ ئامـانجی سـەرەکی هـەیە:

١. گرەنتــی شــەفافیەتو کرانــەوەی رێکارەکــان – بڕیارەکــانی دەسەڵاتە جێبەجێکارەکان.
٢. لێپرسینەوە لە بەڕێوەبری جێبـەجێکار – لێپرسینەوەی دارایـیو لێپرسینەوەی بەگەڕخستن.
٣. پارێزگاریکردن لە سەروەری یاسا.

چـاودێرکردنی پەرلـەمانی بـەوە پێناسـە دەکرێـت کە:"ئـەو پرۆسـەی چاودێریکردنەیـە کـە پەرلـەمانتاران بـە تـاک یـان بەکۆمـەڵ، یـاخود لــەڕێگای لیژنــەکانی پەرلەمانــەوە بەســەر کارەکــانی حکومــەتو

ئەندامەکانیـــەوە پـــەیڕەوی دەکـــەن بـــە بـــەکارهێنانی هۆکـــارە ڕێگەپێـــدراوەکانی چـــاودێریکردن بـــەپێی دەســـتوور، ئـــەویش بـــۆ گرەنتیکردنـــی چێبـــەکردنی سیاســـەتە گشـــتییە پەســـەندکراوەکان، بـــە مەبەستی پاراستنی مافو بەرژەوەندییەکانی ئەو بنکەی جەماوەرییەی لێوەی پەیدابوون". (عطالله،٢٠١٦: ٥٨).

پـــەیڕەوی نـــاوخۆی پەرلـــەمانی کوردســـتان چەنـــدین هۆکـــاری چـاودێریکردنی دەقنـووس کـردووە کـە دەکرێـت توانـای ئـەوە بدەنـە پەرلەمانتاران‌و لیژنـەکانی کـە چاودێری حکومـەت بکـەن، لـە گرنگترین ئـەو هۆکارانـەش، پرسـیارەکانی پەرلـەمان‌و لێپرسـینەوەو لیژنـەکانی لێکۆڵینەوەو سـەندنەوەی متمانـەو پەسـەندکردنی بودجـەی گشـتییە، کـە پەیڕەوی نـاوخۆ باسـی ئـەم هۆکارانـەی لـە بەشـی حەوتـەم‌و بـەدوای یەکدا لە ماددەی (٥٨) بۆ ماددەی (٦٧) کردووە.

دووەم: ئەرکی نوێنەرایەتیکردن

لـــە پەرلەمانـــە دیموکراتییەکانـــدا، هاووڵاتیـــان ئەنـــدامانی پەرلـــەمان هەڵدەبژێرن. زۆر جاریش، کورسییەکانی پەرلەمان بەشێوەیەک دابـەش دەکـرێن کـە لێپرسـینەوە لـە هـەر ئەنـدامێک لـەو پەرلەمانـەدا بکرێـت لەلایـەن ژمارەیـەک دەنگدەری دیاریکراو لـە گرووپێکـی جوگرافی یان ئەتنیکی یان ئاینی یاخود هەر گرووپێکی دیکە.

لـە سـەرانسـەری جیهانـدا هاووڵاتیـان زیـاتر ئـارەزووی ئـەوە دەکـەن ئەنـدامانی پەرلـەمان بەشـێوەی کەسـی بناسـن زیـاتر لـەوەی لەگـەڵ بەرپرسـانی دیکـە دەیکـەن. دەنگدەران باسـی "ئەندامی شـارەوانی" یـان "ئەنـدامی کـۆنگرێس" یـان "ئەنـدامی ئەنجومـەنی پیـران" یـاخود "ئەنـدام

پەرلـەمان" یـان "نوێنـەر" دەکـەن. مـرۆڤ زۆرجـار گـوێی لـەوە نابێـت کەسـانێک باسـی "سـەرۆک" یـان "دادوەر" یـان "بیرۆکراتێـک" بکـەن، بەپێچەوانـەی سـەرۆکە جێبەجێکارەکانـەوە کـە نوێنەرایـەتی تـەواوی دەوڵـەتان دەکـەن، یـان ئـەو بیرۆکـراتو دادوەرانـەی بەرپرسـیارێتییان جێبەجێکردنی یاساو شیکردنەوەیەتی بەشێوەیەکی بێلایـەن لەبەرامبـەر هەموو هاوولاتیاندا، ئەوا یاسادانەران بەرپرسیارن لـەوەی نوێنەرایـەتی جیاوازییەکان بکەن لە کۆمەڵگـەو گواستنەوەی ئـەو جیاوازیانـە بـۆ نـاو پرۆسەی دروستکردنی سیاسەت (K. Johnson, 2018) .
ئـەم نزیکییـەش لـە هاوولاتیـان بنکەیـەک بـۆ ئـەرکی نوێنەرایـەتیکردن پێکدەهێت کـە پەرلـەمان جێبـەجێی دەکات. بـەپێی (جۆن ک. جۆنسۆن) کە بۆ پەیمانگای بانکی نێوەدەوڵەتی نووسیوە "بەپێچەوانەی دەسـەڵاتی جێبەجێکردنەوە کە نوێنەرایەتی تـەواوی نەتـەوە دەکاتو بەپێچەوانـەی ئـەو بیرۆکـراتو دادوەرانـەی بەویژدانـەوە کـار لەسـەر جێبـەجێکردنو وەرگێڕانـی سـەرجەم یاسـاکان دەکـەن بەرامبـەر سـەرجەم هاوولاتیـان، ئـەوا ئەنـدامانی پەرلـەمان نوێنەرایـەتی ئـەو جیاوازیانـە دەکـەن کـە لـە کۆمەڵگـەدا هـەنو ئـەو جیاوازیانـە دەگوازنـەوە بـۆ گۆڕەپـانی سیاسـی". لێـرەوە پەرلــەمان بــەو ســیفەتەی کۆکــەرەوەی ئــەو جیاوازیانەیــە، نوێنەرایەتی تێڕوانینو بیرۆکەکانی گەل دەکات. سەبارەت بە ئەنـدامانی پەرلەمان نوێنەرایتیکردنی کارا پێویستی بە هێنانەئارای دیالۆگـە لەگـەڵ دەنگدەرانیان بەئامانجی تێگەیشتن لـە راو خواسـتەکانیانو بـەکارهێنانی ئــەو دەســەڵاتانەی بــەحوکمی پۆســتەکەیان پێیــان دراوە (بــۆ نموونــە یاسادانانو بەشداریکردن لە گفتوگۆکـانو داڕشـتنی پرسـیارەکان...هتـد) بە مەبەستی بڵاوکردنەوەی ئەو بیرۆکانەی لێی دەکەوێتەوە. لە زۆرێک

له دەوڵەتاندا، پێویستە ئەندامانی پەرلەمان لەبری دەنگدەرانیان گوشار بخەنە سەر هەندێک پرۆژەو پرسی دارایی. بە حوکمی ئەرکی نوێنەرایتیکردنیشیان پێویستە ئەندامانی پەرلەمان بگەڕێنەوە بۆ دەنگدەرانیان بۆ خستنەڕووی دەستکەوتەکانیان. لەپاڵ بەشدارییپێکردنی ئەو دەنگدەرانەش لە دیالۆگدا، دەکرێت پەرلەمانتاران جۆری دیکەی خزمەتگوزاری هەڵبژاردن پێشکەش بکەن بە لێکۆڵینەوە لە حاڵەتەکانیشەوە (بۆ نموونە، یارمەتیدان لە چارەسەرکردنی کێشەی دەنگدەران). لە کۆتاییشدا، کارایی ئەندامانی پەرلەمان لە بەجێگەیاندنی ئەرکی نوێنەرایەتیان دەردەکەوێت سەبارەت بە چۆنێتی تێڕوانینی هاوولاتیان بۆ کارلێکیان لەگەڵ ئەو پەرلەمانتارانە-Agora) . parl.org, 2018)

هەمیشە پەرلەمانە دیموکراتییەکان کەناڵی تەلەفزیۆن‌و رادیۆو پێگەی ئەلیکترۆنی‌و چاپەمەنییان هەیە کە بۆ تێکەڵکردنی هاوولاتی بە ژیانی سیاسی دیزان کراون. تەنانەت لە هەندێک دەوڵەتدا پەرلەمانەکان پارەی پێویست بۆ پارمەتیدانی ئەندامانی پەرلەمان دابین دەکەن بەمەبەستی کردنەوەی نووسینگە لە بازنەکانی هەڵبژاردنیان‌و دابینکردنی خەرجی هاتووچۆیان. لەبەرئەوەش کە قورسە بۆ هاوولاتیان ببینن چۆن لە پەرلەمان نوێنەرایەتی دەکرێن لە کاتێکدا ئەگەر پەرلەمان شەفاف نەبێت‌و ئەندامانی پەیوەندییان لەگەڵ خەڵکدا نەبێت، بۆیە شەفافیەت کۆڵەگەیەک لە کۆڵەگەکانی ئەرکی نوێنەراتیکردن پێکدەهێنێت.

پەرلەمانەکان نزیکترین لقی حکومەتن لە خەڵکەوەو پێویستە پەرلەمانتاران زیاتر لە هەر بەرپرسێکی دیکە لەسەر ئاستی نیشتمانی،

ئاگاداری پێویستییەکانی دەنگدەران بن‌و پێشبینی کراو بێت کە وەڵامی ئەو پێداویستیانە بدەنەوە.
بەپێی ماددەی سێیەم لە یاسای هەڵبژاردنی هەرێمی کوردستان، ئەندامی پەرلەمان نوێنەرایەتی گەلی کوردستان دەکات بە هەموو پێکهاتەکانیەوە (کوردو تورکمان‌و کلدۆئاشوورییەکان). هەروەها نوێنەرایەتی دامەزراوەی پەرلەمانیش دەکات لە بۆنە رەسمییەکاندا ئەویش لەچوارچێوەی برگەی حەوتەم لە ماددەی هەژدەیەم لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان، دواجاریش ئەندامی پەرلەمان نوێنەرایەتی حزبەکەی یاخود ئەو گرووپە دەکات کە ئەندامیەتی لە ناو پەرلەماندا ئەویش لە چوارچێوەی ماددەی ١١٠ لە پەیڕەوی ناوخۆدا.

ئەرکی یاسادانان

یاسادانان ئەو کۆمەڵە ڕێسا یاساییە نووسراوەیە کە لەلایەن دەسەڵاتی خاوەن یاساوە لەدەوڵەتدا دەردەکرێن، یاسا هاوشێوەی یاسادانان (التشریع) نییە، چونکە یاسا ئەو کۆمەڵە ڕێسا گشتییە رووتە پابەندکەرەیە کە کۆنترۆڵی پەیوەندییە کۆمەلایەتییەکان لەنێو کۆمەڵگەدا دەکات بە گونجاندنی بەرژەوەندییە کۆمەلایەتییەکان یاخود بە زاڵکردنی هەندێک لەو بەرژەوەندییانە بەسەر هەندێکی دیکەیاندا بەپێی فەلسەفەیەکی یاسایی کە لە قۆناغێک لە قۆناغەکانی گەشەکردنی کۆمەڵگەدا باوە، بۆیە یاسادانان یەکێکە لە رووکارەکانی یاسا، بەڵام چەمکی گشتی یاسا ناگرێتەوە، چونکە چەند سیستمێکی یاسایی هەن یاسادانان تێیاندا شوێنێکی بەرچاو ناگرێت وەکو سەرچاوەیەک لە سەرچاوەکانی یاسا، وەک سیستمی ئەنگلۆسەکسۆنی کە نەریت وەک ئەوەی لە پێشهاتە دادوەرییەکاندا هەیە، رۆڵی سەرچاوەی سەرەکی یاسا دەگێڕێت. هەرچی پرۆسەی یاسادانانیشە ئەوا ئەو قۆناغو ڕێکارانەیە کە دەرچوونی یاسا ڕێکدەخات. (موس، ۲۰۰۳: ۱۵).

یاسادانان بەسەرچاوەی سەرەکی یاسا دادەنرێتو مەبەستیش لە یاسادانان دانانی ڕێسا یاساییەکانە لەلایەن دەسەڵاتی تایبەتمەندو دارشتنی حوکمە یاساییەکانە لەشێوەی دەقی نووسراودا کە تاکەکان پابەند دەکات ملکەچی حوکمەکانی بن، یاسادانانی یاساییش بە چەند قۆناغێکدا تێدەپەڕێت لەوانە پێشنیارکردنی یاساو گفتوگۆکردنیو پەسەندکردنی واتە بڕیارلێدانیو پاشان بڵاوکردنەوەی لە رۆژنامەی فەرمیدا(Damascusbar.org, 2019) .

ئەرکی یاسادانان بە یەکێک لە گرنگترین تایبەتمەندییەکانی دەسەڵاتی یاسادانان دادەنرێتو ئەو ئەرکەش خۆی دەبینێتەوە لە دارشتنی یاساکانو پێشنیارکردنیانو بڕیارلێدانیان یاخود پێشنیارکردنی پرۆژەیاسا لەلایەن حکومەتو رەزامەندی دەربڕینی پەرلەمان لەسەریانو ناردنیان بۆ سەرۆکی دەوڵەت بۆ پەسەندکردنیانو دەرکردنیان. (شبر، ٢٠١٦: ١٢٦) وەک رێسایەکی گشتیش، یاساکە ئامادە دەکرێتو دواتر وردبینی تێدا دەکرێتو پەسەند دەکرێت، پاشان بڵاودەکرێتەوە. قۆناغی یەکەمیش ئامادەکاری بۆ کۆپی یەکەمی پرۆژەکە (پرۆژەیاسا) لەخۆدەگرێت کە بیرۆکەی یاساکەی تێدا بەدی دێت، ئەوانەش کە ئامادەکاری بۆ پرۆژە یاساکان دەکەن بریتین لە: تاک، گرووپێک لە تاکەکانو کۆمەڵەکان، بەڵام هەمیشە دەستە حکومییەکانو پەرلەمان رەنگە ئەم کارە ئەنجام بدەن (Nato.int, 2018) .

بە مانا تەقلیدییەکەی، رۆڵی سەرەکی پەرلەمان خۆی لە دانانی یاسای نوێو گۆڕینی یاسا کۆنەکان یان باشکردنیانو بەرکارکردنی یاسا فیدراڵییەکان لە سیستمە فیدراڵییەکاندا دەبینێتەوە، ئەمەش هۆکاری ئەوەیە کە پەرلەمان بە ناوی دەسەڵاتی یاسادانانیش ناسراوە.

بەوپێیەی پەرلەمانەکان رۆڵێکی گرنگ دەگێڕن لە دامەزراندنی ئەو سیستمە یاساییەی ژیانی کۆمەڵگە رێکدەخاتو دواتریش دڵنیابوونەوە لەوەی بەڕێوەبردنی کاروباری گشتی لەچوارچێوەی شەفافیەتو لێپرسینەوەدا بەڕێوەدەچێت، ئەوانەش بنەماکانی حوکمڕانی باشن (عطاللە،٢٠١٦: ٥٢)، لەبەرئەوە ئەو دەوڵەتانەی خاوەنی سیستمی جیاجیان، پرۆسەی دەرکردنی یاساو میکانیزمەکانی رێکدەخەنو لە

دەستوورو یاساکانی هەڵبژاردن‌و پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانەکاندا باسی دەکرێت.

بەڵام لە هەرێمی کوردستانی عێراق ئەوا ئەرکی یاسادانان دابەشکراوە لەنێوان هەردوو دەسەڵاتی یاسادانان‌و جێبەجێکردندا، چونکە دەستووری عێراقی فیدراڵ بۆ ساڵی ٢٠٠٥ لە ماددەی ١٢١/ یەکەمدا مافی ئەوەی بە دەسەڵاتی هەرێم داوە کە دەسەڵاتی یاسادانان پەیڕەو بکات بەپێی حوکمەکانی ئەو دەستوورە، جگە لەو تایبەتمەندیانەی تایبەتکراوان بە دەسەڵاتی فیدراڵی. (محی الدین واخرون،٢٠١٦: ١٦)ز

لەچوارچێوەی ئەوەشدا یاسای هەڵبژاردنی پەرلەمانی هەرێمی کوردستان ژمارە (١)ی ساڵی ١٩٩٢و هەموارەکانی (البزاز،٢٠٠٩) لە دەروازەی پێنجەمداو لە ماددەی (٥٦) باسی ئەرک‌و دەسەڵاتەکانی پەرلەمانی کوردستانی کردووە، لەوانەش یاسادانان‌و دارایی‌و چاودێریکردنی کاری دەسەڵاتی جێبەجێکردن، پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستانیشلە بەشی هەشتەم ماددەی (٧٧) تا ماددەی (٩٧) باسی پرۆسەی یاسادانان لە پەرلەمانی کوردستان‌و ئەو لایەنانە دەکات کە مافی ئەوەیان هەیە پرۆژەو پرۆژەیاسا پێشکەش بکەن ئەوانیش بەم شێوەن: (perleman.org,2019)

١. پرۆژە یاسا یان پرۆژە بڕیار لەلایەن دەسەڵاتی جێبەجێکردنەوە پێشکەش دەکرێت.
٢. پێشنیاری یاسا یان پێشنیاری بڕیار لەلایەن (١٠) دە ئەندام بەلانی کەمەوە پێشکەش دەکرێت.

٣. پێشـــنیاری یاســـا یـــان ئـــەو بڕیارانـــەی لەلایـــەن دەســـەڵاتی دادوەرییـــەوە پێشـــکەش کـــراون لـــەو جێگایانـــەی پەیوەنـــدیان بەخۆیەوە هەیە.

٤. پێشـــنیاری یاســـاو ئـــەو بڕیارانـــەی لەلایـــەن دامـــەزراوە فەرمییەکانەوە پێشکەش کراون بەپێی یاسا بەرکارەکان.

بەڵام سەبارەت بە پێشنیاری یاساو ئەو بڕیارانەی لەلایەن ژمارەی پێویست لە ئەندامانەوە پێشکەش دەکرێن، پێویستە شێوازی یاساییان هەبێتو لەلایەن لیژنەی یاساییەوە یەکلایی بکرێنەوە بە هاوئاهەنگی لەگەڵ دەستەی سەرۆکایەتی لەماوەی (١٤) چواردە رۆژدا لە مێژووی پێشکەشکردنیەوە بەپێی گونجانی لەگەڵ یەکێک لەم پێودانگانەی خوارەوە:

١. بوونی بابەتێکی گشتی پێویست بە دەرکردنی یاسایەک یان بڕیارێک بکات.

٢. بوونی بۆشاییەکی یاسایی.

٣. ئەگەر گرفتێک هەبوو لە جێبەجێکردنی یاسادا پێویست بە هەموارکردن بکات.

٤. پێویستە بارگرانییە داراییەکان لەسەر حکومەت لەبەرچاو بگیرێن لەکاتی دەرکردنی ئەم یاساو بڕیارانەدا.

دوای سەیرکردنی پێشنیاری یاسا یان بڕیارەکە لەلایەن دەستەی سەرۆکایەتیو لیژنەی یاساییەوە، ئەگەر دەرکەوت یەکێک لەو پێودانگانەی تێدا نییە کە لەسەرەوە هاتوون رەت دەکرێتەوەو خوێندنەوەی یەکەمی بۆ ناکرێت. ئەگەر رای دەستەی سەرۆکایەتیو لیژنەی یاساییش بڕواپێهێنەر نەبوو بۆ ئەو ئەندامانەی پەرلەمان کە

پێشنیاری یاسا یان بڕیارەکەیان پێشکەش کردووە، بابەتەکە دەخرێتە بەردەم پەرلەمان بۆ یەکلاکردنەوەی. لەکاتی ڕەتنەکردنەوەی پێشنیاری یاسا یان بڕیارەکەش بەگشتیو دەستەی سەرۆکایەتیو لیژنەی یاساییش تێبینییان لەسەری هەبوو، پێشنیار یان بڕیارەکە دەگەڕێندرێتەوە بۆ ئەو ئەندامانەی پێشکەشیان کردووە بۆئەوەی تێبینییەکان لەبەرچاو بگرنو دووبارە پێشکەشی بکەنەوە، ئەویش بەپێی ماددەکانی ٧٩و ٨٠ لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان.

بەپێی ماددەی ٨١ی پەیڕەوی ناوخۆش هیچ پرۆژەیەکی پێشنیارکراو وەرناگیرێت ئەگەر هەمان ناوەرۆکی پرۆژەیەکی پێنشارکراوی دیکەی هەبێت کە لەژێر دەستی لیژنەی تایبەتمەنددا بێت بۆئەوەی راپۆرتی لەبارەوەی بنووسێت، یان ئەگەر لیژنەی تایبەتمەند بۆی دەرکەوت کە دژبەیەکییەک هەیە لەنێوان پرۆژەیاسای پێشنیارکراوو پرۆژە یاساکە لەڕووی بنەما جەوهەرییەکانەوە. پرۆژەیاساش بە بنەڕەتی دادەنرێت ئەگەر لەڕووی بنەماوە هاوشێوە بوو لەگەڵ پێشنیاری یاسایەکی دیکەی پێشکەشکراو بەمەرجێک پێشنیاری یاساکە نەچووبێتە قۆناغی نووسینی راپۆرتەوە.

پەیڕەوی ناوخۆ پێشینەیی دەدات بەو پرۆژەیاسایانەی لەلایەن حکومەتەوە پێشکەش دەکرێن، چونکە راستەوخۆ خوێندنەوەی یەکەم بۆ ئەو پرۆژەیاساو بریارانە دەکرێت کە لەلایەن حکومەتەوە پێشکەش دەکرێن لەو دانیشتنەی دوای گەیشتنیان بۆ پەرلەمان دێت، ئەویش بەپێی ماددەی ٨٣.

لە ماددەکانی دیکەشدا تا دەگاتە مادەی ٩٧ پەیڕوی ناوخۆی پەرلەمانی هەرێمی کوردستان میکانیزمی ئامادەکردنی راپۆرتی

لیژنـەكانی سـەبارەت پرۆژەیاسـاكانو خوێندنـەوەی دووەمو چـۆنێتی پرۆسەی گفتوگۆكردنی بڕگەو ماددەكانی پرۆژەكان لەلایـەن ئەندامانی پەرلەمانو دەنگدان لەسەریانی ڕێكخستووە.
دوای ئەوەی پەرلەمان دەقی ئەو یاسایە پەسـەند دەكات كـە ڕەوانـەی كـراوە لەلایــەن حكومــەت یــان لەلایــەن ژمــارەی یاســایی ئەنـدامانی پەرلەمانەوە، پەرلەمان لەماوەی ١٥ ڕۆژ لـە مێژووی پەسـەندكردنیەوە ئەو دەقە دەنێرێت بۆ سـەرۆكی هەرێم بەمەبەستی دەركردنی.

بڵاوكردنەوەی یاساكان

قۆنـاغی كۆتـایی لـە پرۆسـەی دروسـتكردنی یاسـاكاندا، بڵاوكردنـەوەی یاسایە، چونكە پێویستە یاسا بەشـێوەیەكی ئاسـانو خوێندراوو ڕەوان بگاتـە هـاووڵاتی. ئەگـەر هـاووڵاتی نـەیتوانی بەشـێوەیەكی ئاسـان لـە مافـەكانی خـۆی تێبگـات، واتـە دەسـتی بـە یاسـا بگـاتو بیخوێنێتـەوەو بەشـێوەیەكی ئاسـانو خێـرا لێـی تێبگـات، كەواتـە چـۆن لەبەرامبـەردا سزای بەسـەردا دەسەپێنین ئەگەر یاساكە جێبەجێ نەكرێتو چۆن ئـەو وتە یاساییە دێرینەی بەسـەردا جێبـەجێ دەكرێت كـە دەڵێت: "نـەزانینی یاسـا پشـتی پـێ نابەسـترێت". ئـەم ڕێسـایە جێبـەجێ ناكرێـت ئەگـەر مافــەكانی هــاووڵاتی بەردەســت نــەبن. لــەم ڕووەوە ســاڵی ١٩٩٩ ئەنجومەنی دەسـتووری لـە فەرەنسـا بڕیارێكی دەركـرد كـە گرنگییـەكی زۆری هەبوو، ئەویش ئەوە بوو مافەكان هەر چییەك بـن، لـە مافـەكانی مرۆڤەوە تـا دەگاتـە مافـە سیاسـییەكان لـە دادپـەروەریو دیموكراسـیو هەڵبژاردن، لە یاسادا دابین كراون، بۆیە ئەگـەر ئـەم یاسـایە بەردەسـتی

هاووڵاتی نەبێت، ئەوا بێ سوود دەبێت، چ پێویستیمان بەم یاسایانە هەیە ئەگەر لەسەر ڕەفە دابنرێن؟(Lfpcp.org, 2018)

قۆناغی بڵاوکردنەوەی یاساکان خەریکە حاڵەتێک لە شەفافیەتی پێویست دەسەپێنێت چ وەکو پێوەرێکی نێودەوڵەتی یاخود داخوازییەکی نیشتمانی، بەجۆرێک لەگەڵیدا باشکردنی ئەو ژینگە گشتییە بەدیدێت کە سەرچاوەی هەر گەشەپێدانێکە لە میکانیزمەکانی هەردوو کاری دادوەریو جێبەجێکاریدا، ئەویش لەبەرئەوەی یاسا ئامرازێکە لە ئامرازەکانی ڕاییکردنی بەرژەوەندییەکانو پاراستنی مافەکانو گرەنتیکردنی ئازادییەکان بەو پێیەش ئەنجامی سروشتیو ئامانجی سەرەکی بەدیهێنانی ئاگاداربوونی هەمووانە لێی. (صحيفه الاقتصاديه, ٢٠١٩).

لەبەرئەوە یاساکان لە چاپەمەنییە فەرمییەکانو پێگە ئەلیکترۆنییەکان یان داتابەیسی ئەلیکترۆنی یاساکاندا بڵاودەکرێنەوە کە بەئاسانی لەسەر ئامێرە ئەلیکترۆنییەکانی وەکو مۆبایلی زیرەک یان ئامێری ئایپاد یان لاپتۆپو کۆمپیوتەر دادەگیرێن، لەگەڵ بڵاوکردنەوەی زانیاری لەبارەی یاساکان لە هۆیەکانی ڕاگەیاندندا – لە ڕادیۆو ڕۆژنامەکانو تەلەفزیۆندا –. بەمەبەستی ئەوەی بەهایەکیش بدرێت بە بەشداری هاووڵاتی، زۆربەی پەرلەمانەکان پەنایان بردووە بۆ دروستکردنی وێبسایتی ئەلیکترۆنی کە کارەکانی پەرلەمانو لیژنەکانیان تێدا داناوە، ئەمە جگە پەخشکردنی دانیشتنەکانی پەرلەمان بەشێوەی ڕاستەوخۆ. (رمال،٢٠١٥: ٤-٨-٩)، ڕاپۆرتی جیهانیش سەبارەت بە پەرلەمانی ئەلیکترۆنی تێبینی ئەوەی کردووە کە (١٠٠%)ی پەرلەمانەکان ئامادەییەکی چالاکیان هەیە لە ئینتەرنێتدا

لـەڕێی ویێبسـایتی ئـەلیکترۆنی پەرلەمانـەوە، زۆربـەی ویێبسـایتەکانیش بـەراورد بـە سـاڵی ٢٠٠٧ کارلێکیـان زیـاترە، ئـەویش بـەهۆی نـەوە نوێیـەکانی مۆبایـلو کەناڵـەکانی تـۆڕ ی کۆمەڵایـەتی کـە دەتوانرێـت دەنـگو ڤیـدیۆو دەقیـان تێـدا بڵاوبکرێتـەوە (Williamson, Richardson, and Bikha, 2016 :48).

لە چەندین وڵاتیشدا، یاسا رانەگەیەندراوەکان هێزی یاساییان نییە، لە زۆربەی دەستوورەکانیش لە جیهاندا ئاماژە بۆ ئەمە دەکرێت، لەعێراقی فیدراڵیشـدا بۆئـەوەی یاسـا پابەندکـەر بێـت بـۆ هـەموو هاووڵاتیـان، دەستووری عێراق بەپێویستی داناوە گەل ئاگاداری بێتو لە مێژووی بڵاوکردنەوەیـەوە لـە رۆژنامـەی فەرمیـدا کـاری پێـدەکرێت ئەگـەر پێچەوانـەی ئـەوە دەقنـووس نـەکرابێت، یاسـاکانیش بـەپێی دەسـتوورو مـاددەی ١٢٩ی لـە رۆژنامـەی فەرمیـدا بڵاودەکرێنـەوەو لـە مێـژووی بڵاوکردنەوەیانـەوە کاریـان پێـدەکرێت، دەرچوواندنی رۆژنامـەی فـەرمیش بـە هـەردوو زمـانی عـەرەبیو کـوردی دەبێـتو رۆژنامـەی فـەرمی کۆمـاری عێـراقیش (ئـەلوەقائیع ئەلعیراقیـە) یـە (Damascusbar.org, 2019).لە هەرێمی کوردستانیش یاساکان لە رۆژنامـەی فـەرمی هـەرێمی کوردسـتان (رۆژنامـەی وەقـائیعی کوردسـتان)** بڵاودەکرێنـەوە کـە لەلایـەن وەزارەتـی دادەوە دەردەکرێت بـەپێی یاسـای بڵاوکردنـەوەی هـەرێم ژمـارە (٤)ی سـاڵی ١٩٩٩. رۆژنامـەی وەقـائیعی کوردسـتانیش بـەپێی مـاددەی یـەک لـە یاسـای بڵاوکردنـەوە، تایبەتـە بـە بڵاوکردنـەوەی یاسـاو بڕیارەکـانی پەرلـەمانی کوردسـتانو ئـەوەی بەپاشـکۆیان دادەنرێـتو سیسـتەمو مەراسیمو فەرمانو ڕێنماییو داتاکان.

ماددەی سێیەم لە هەمان یاسا ئەوەی دەقنووس کردووە کە "هەر شتێک لە وەقائیعی کوردستاندا بڵاوبکرێتەوە ئەوە بەدەقی فەرمی پشتپێبەستراو دادەنرێتو لەمێژووی بڵاوکردنەوەیەوە کاری پێ دەکرێت، ئەگەر دەقێکی تێدا نەهاتبێت پێچەوانەی ئەوە بێت". وەک هەموو پەرلەمانەکانی جیهانیش ئەنجومەنی نوێنەرانی فیدراڵو پەرلەمانی هەرێم سوودیان لە تەکنۆلۆجیای هاوچەخی راگەیاندنو پەیوەندی وەرگرتووەو وێبسایتی خۆیان لەسەر تۆڕی ئینتەرنێت دروستکردووە کە یاساکانو کۆنووسی دانیشتنەکانو راپۆرتی لیژنەکانو زۆرینەی دۆکیۆمێنتەکانی پەیوەندیدار بە ئەنجومەنی نوێنەرانو پەرلەمانی هەرێم بڵاودەکەنەوە، ئەنجومەنی نوێنەرانی فیدراڵیش داتابەیسێکی ئەلیکترۆنی یاساکانی هەیە کە ئاسانە بۆ داگرتن لەسەر مۆبایلی زیرەک.

بۆیە بڵاوکردنەوە رێوشوێنێکی پێویستە بۆئەوەی یاساکە بەرکار بێت بۆ هەموو کەسێک، ئەوەش روونادات تا رانەگەیەندرێت بۆ هەموو خەڵک لەرێی بڵاوکردنەوەی لە رۆژنامەی فەرمیدا، هەر بە بڵاوکردنەوەشی پێویستە سەرجەم خەڵک لێی ئاگادار بن، تەنانەت بۆ ئەو کەسانەش کە لە رۆژنامەی فەرمی یان رۆژنامەی رۆژانە یاخود لەرێی رادیۆو هۆکارەکانی دیکەی راگەیاندنەوە ئاگاداری نەبوون (بەپێی بنەمای لێبوردن بۆ کەسێک نییە یاسا نەزانێت). . (Aqlame.com, 2019)

لەلایەکی ترەوە دەرکەوتنی سیماو کەناڵەکانی شەفافیەت لە پەرلەمانەکاندا یارمەتی حوکمڕانی باش دەدەن بۆ گەشەپێدانو پاککردنەوەی دەقە پێشنیارکراوەکان ئەویش لەرێی خستنەڕووی

پرۆژەیاسا بۆ رایگشتیو دامەزراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنیو تویژە پەیوەندیدارەکان (بە زیان بێت یان سوود) بە حوکمەکانی یاساو شوێنەوارەکانی جێبەجێکردنیو سوودوەرگرتن لە مشتومڕ لەبارەیەوەو فراوانکردنی بنکە جەماوەرییەکەیو سایەی رەواییەکەیشی، بۆیە یاساکان نزیکتر لە جێبەجێکردنو ساناتر بۆ تێگەیشتنو ئاسانتر لە مامەڵەکردندا دەردەچن لەوەی دەربچن بەبێ ئاگاداری گشتی خەڵکو بەبێ گفتوگۆکردن لەبارەی ناوەرۆکەکانیانو بەبێ تاقیکردنەوەی ئەگەرەکانی جێبەجێکردنیان بەتوانایەکی بەرزو کاریگەرییەوە لەڕێی خستنەڕوویان بۆ گفتوگۆی گشتی. (الصاوی، ٢٠٠٣).

لەپەرلەمانە زیاتر گەشەکردووەکانیشدا زیاتر رۆیشتوونو هەموو دۆکیۆمێنتە یاساییەکانی تایبەت بە یاساکان لەو قۆناغەوەی پرۆژەیاسان تا دەگاتە راپۆرتی لیژنەکانو دانیشتنەکانی گوێگرتنو کۆنووسی دانیشتنە گشتییەکان تا ئەو کاتەی یاساکە وەکو یاسایەکی گشتی دەردەچێت، بەدۆکیۆمێنت دەکرێت.

مەسەلەی پاراستنی دۆکیۆمێنتە یاساییەکانی پەرلەمانیش لەمەودای دووردا مەسەلەیەکی جەوهەرییە، بەتایبەتی کاتێک کارەکە پەیوەندی هەبێت بە بەردەوامی ئاگاداربوونی هاوولاتیانو کۆمەڵگەی مەدەنیو گرنگیپێدەرانو پەیوەندیدارانی جیاجیا بەو دۆکیۆمێنتانەوە. دەشبینین لێرەدا بە شێوازێکی رەوان گوزراشت لەمە کراوە: پرۆسەی پاراستنی دۆکیۆمێنتەکان بەشێکی گەورە لە بەرپرسیارێتییە سەرەکییەکانی حکومەتە دیموکراتەکان پێکدەهێنێت، چونکە توانای هاوولاتیان لە بڕیاردان لەسەر چالاکی نوێنەرە سیاسییەکانیانو کارایی دامەزراوەو

دەســتە حكومییــەكان بــە ئاســتی ئاگادارییــان لــە دۆكیۆمێنتــەكانی كارەكەیان دەپێورێت. (كمال، ٢٠١٠: ٧٨)

ئامانج لە بڵاوكردنەوەی یاساكان

دەكرێت پرۆسەی بڵاوكردنەوەی یاساكان چەندین ئامانج بەدی بهێنن، كە گرنگرتینیان ئەمانەن(Aqlame.com, 2019) :

یەكەم: پشتیوانیكردنی دەوڵەتی یاساو چەسپاندنی رۆشنبیری یاسایی: چەسپاندنی دەوڵەتی یاسا كە دروشمی هەموو سیستمەكانە، ناكرێت بەدیبێت لە هەلومەرجێكدا نەبێت بوار بە هاووڵاتیان بدات دەستیان بە یاسا رابگات، بۆ زانینی ئەركو مافەكانیان، دەكرێت ئەوەش لەزۆر رووەوە رەنگدانەوەی ئەرێنی هەبێت، چونكە ئاشنابوون بە یاسا دەشێت بواری سەرپێچیكردنی تاكەكان بۆ ئەو یاسایە كەم بكاتەوە، ئەوە دەبێتە مایەی قورسنەكردنی ئەستۆی دەوڵەت بەو كێشانەی هۆكارەكەیان سەرپێچیكردنی یاسایەو زۆرجاریش لەئەنجامی بێ ئاگاییە لە یاسا.

دووەم: هێنانەدی شەفافیەت: دەكرێت پرۆسەی بڵاوكردنەوەی ئەلیكترۆنی شەفافیەتی راستەقینە بەدیبهێنێت كە مەبەست لێی هەڵقوڵانی ئازادانەی زانیاریو توانای ئاگاداربوونە لێی لەلایەن هەموو خەڵكەوە بەشێوەیەكی ئازادانە، ئەوەش بە بڵاوكردنەوەی ئەلیكترۆنی بەدیدێت.

سێیەم: پشتیوانیكردنی توێژینەوەی زانستی: هەروەها دەكرێت بڵاوكردنەوەی ئەلیكترۆنی پشتیوانی توێژینەوەی زانستیش بكات، ئەویش لەڕێی بوار رەخساندن بۆ ئاگاداربوون لە دەقە یاساییو

ڕێکخراوەییــە جیاجیاکانــەوە کــە بەگشــتی بــە ڕەگــەزێکی گرنگــی توێژینــەوەی زانســتیو مافناســی بەتایبــەتی دادەنــرێن، ئــەویش بــە شـێوەیەک کـە ئاگـاداربوونی ئـازادو ئاسـان مسـۆگەر بکـات دوور لـە ئــاڵۆزیو خــاوی کــە بوونەتــە مــۆرکی شــێوازە تەقلیدییــەکانی بەدەستهێنانی دەقە یاساییەکان.

هاووڵاتیو بڵاوکردنەوەی یاساکان

ئـەو سیسـتمانەی ڕۆڵـی هـاووڵاتی لـە پرۆسـەی سیاسـیدا سـنووردار دەکەنو لە دەنگدانی خولیدا کورتی دەکەنەوە، تەنیا بەناو دیموکراتینو نـاتوانن توانـای داهێنەرانـەی گـەلو شـارەزایی بەکۆمـەڵ بقۆزنـەوەو ناسـەقامگیری پتەودەکـەن. بۆیـە دەرفـەتی بەشـداری کـارای هـاووڵاتی بـەبێ ئـاڵۆزی، لـە دیموکراتییـە تازەگەشـەکردوو سـەقامگیرەکاندا فـرە شێوەیە. (روبرت، ٢٠٠٣).

لــە بنــەما جەوهەرییــەکانی حــوکمڕانی دیمــوکرات ئەوەیــە دامــەزاوە فەرمییەکان هـەموویان شـەفافو کـراوە بـن لەبـەردەم هـەموو خەڵکدا، چونکە لە دیموکراتییە نوێنەرایەتییەکاندا، سـەرجەم دامـەزراوەکان "لـە" هاووڵاتیاننو "لەڕێی" ئـەوانو "لـەپێناو ئەوانـدا" کاردەکـەن. لەڕێوشـوێنە پــــەیڕەوکراوەکانیش بــــەپێی بنــــەمای شــــەفافیەت لەدیموکراتییــــە نوێنەرایەتییەکاندا، ئەوەیـە سـەرجەم هاووڵاتیـان مـافی دەسـتڕاگەیشـتن بــە زانیــاری وردو بــێ لایــەنیان هــەبێت ســەبارەت بــە کۆنووســی دانیشتنەکان لە دەستەکانی یاسادانانـدا، لـە ئـەنجامی ئەمەشـدا دەسـتەی یاســادانان هــەموو هــەوڵێکی بەردەســت دەدات بــۆ بڵاوکردنــەوەی

سەرجەم دۆکیۆمێنتە فەرمییەکانو پرۆژەیاساکان بە سەرجەم زمانە فەرمییەکان.(المعهد الديمقراطي الوطني،٢٠٠٧: ٦٣-٦٩).
بەلەبەرچاوگرتنی گرنگی دۆکیۆمێنتە یاساییەکان لە کاری یاسادانانندا، پێویستە بەشێوەیەکی گونجاو تۆماربکرێنو هەڵبگیرێن کە بوار بدات بە پاراستنیانو وابکات بەردەست بن بۆ ئاگاداربوون لێیانو بەکارهێنانیان لەماوەدای دووردا چ لە ناوخۆدا لەلایەن پێکهاتەو دەزگاکانی پەرلەمانەوە یاخود لە دەرەوە لەلایەن هاووڵاتیانو چالاکانی کۆمەڵی مەدەنییەوە. (کمال، ٢٠١٠: ٧٢).

بایەخی بڵاوکردنەوەی دۆکیۆمێنتە یاساییەکان بۆ هاووڵاتی لەمانەی خوارەوەدایە: (Banisar, 2006)

١. زیادبوونی توانای گەل لە بەشداریکردن لە پرۆسەی دیموکراسیدا کاتێک زانیاری لەبارەی چالاکییەکانی حکومەتو سیاسەتەکانیەوە بەدەستدەهێنێت. چونکە هۆشیاری گشتی سەبارەت بە هۆکارەکانی پشت ئەو بڕیارانەی دەدرێن، دەکرێت پشتیوانی زیاد بکاتو چەمکە هەڵەکان کەمبکاتەوەو توڕەیی گەلیش سووک بکات.

٢. ئاگاداربوونی هاووڵاتی لە زانیارییە حکومییەکان بە رێگەچارە دادەنرێت بۆ گەشەپێدانی کۆمەڵگەی مەدەنیو دیموکراسیو پاراستنی، چونکە زانیاری زانینو دیالۆگ لای هەموو خەڵک ئاسان دەکاتو بەرگرییەکی توندوتۆڵیشیان بەڕووی شێوازەکانی ستەمو خراپی ئیدارەدانو گەندەڵیدا بۆ فەراهەم دەکات. ئەمە جگە لەوەی کرانەوەو شەفافیەت لە پرۆسەی دروستکردنی بڕیاردا یارمەتیدەرن بۆ پارێزگاریکردن لە متمانەی هاووڵاتی بە کارەکانی حکومەت.

٣. ئەو بڕیارانەی کە چارەنووسیان وایە بڵاوبکرێنەوە، پشت بە هۆکاری بابەتیو شیاوی پاساوهێنانەوە دەبەستن، ئەمەش متمانە بە حکومەت پتەو دەکات ئەگەر گەل بزانێت بڕ ِیارەکانی لەئاست پێشبینییەکانیدایە.

٤. پرۆسەی بڵاوکردنەوەی یاساو بڕیارەکانو دۆکیۆمێنتە پەیوەندیدارەکانیان دەبێتە مایەی کەمبوونەوەی دەرفەتەکان

لەبەردەم هەڵسوکەوتە گەندەڵی ئامێزەکانو زیادبوونی ئەگەری بەرەنگاربوونەوەی شێوازەکانی خراپ بەکارهێنانی دەسەڵات.

٥. پەرشـوبڵاوی یاسـاکانو دۆکیۆمێنتـەکانی دیکـەی یاسـادانانو گۆڕانکارییـە بەردەوامـەکانیان وادەکـەن بەرهـەمهێنانی زانیـاری یاسـایی دروسـت لـەلای هـاووڵاتی زەحمـەت بێـت، سـەرباری ئـــەوەش، ئـــەو کاریگەرییـــەی لـــە ئـــەنجامی هـــەموارکردنو نوێکردنەوەی تەواوی یاساکە یاخود بەشێکیدا دروست دەبێت، هەمیشـە لای ئـەو هاووڵاتیانـە نابینرێـت کـە بـەدوای زانیـاری یاساداناندا دەگەڕێن(Harris, 1972) .

مێژووی یاسادانان

توێژینەوەکانی مێژووی یاسادانان دیاریکردنو پشکنینی ناوەرۆکی ئەو دۆکیۆمێنتە سەرەکییە پەیوەندیدارانە لەخۆدەگرن کە لـەمیانی پرۆسـەی یاسـاداناندا دروسـتکراون وەک هـەوڵێک بـۆ دۆزینـەوەی بەڵگـە لەسـەر نیازەکـانی یاســادانان کـە یارمەتیـدەر دەبـن لـە شـیکردنەوەی دەقـە یاساییەکاندا(Oecd.org, 2019) .

ڕێکخســتنی دروســتی پرۆســەی یاســادانان ئامــادەکردنی دۆســییەک دەخوازێـت کـە بەشـێوەیەک ڕێکبخرێـت پاراسـتنی ئـەو دۆکیۆمێنتانـە مسـۆگەر بکـات کـە پشـتیان پێدەبەسترێت لـە داڕشـتنی یاسـاو هـەموو تاووتوێو گفتوگۆکانی پەیوەست بە پرۆژەیاساکە، تـا دەگاتـە داڕشـتنی کۆتایی هۆکارەکانی دەرچوونو پێکهاتەی یەکەمی پرۆژەیاساکە.

دەسـتەی یاسـادانان لـە هـەر وڵاتێکدا بەگشـتی ژمارەیـەک دۆکیۆمێنت سـەبارەت بـە پرۆسـەی یاسـادانان بەرهـەم دەهێنێـت، دۆکیۆمێنتـە

سەرەکییەکانی مێژووی یاسادانانیش کە بەشێوەیەکی بەرفراوان بەردەستن، بریتین لە دەستنووسە جیاجیاکانی پرۆژەیاساکان یان ئەو پێشنیاری یاسایانەی پێشکەش کراون لەلایەن ئەنجومەنی نوێنەران یان حکومەت یان لەو لایەنانەی یاساکان دەسەڵاتیان پێداون پرۆژە یان پێشنیاری یاسا پێشکەش بکەن، هەروەها رێوشوێنی کورتی وەکو راپۆرتی لیژنەکانو کاغەزی کۆڕەکان یان دانیشتنەکانی گوێگرتنی لیژنەکان یان کۆنووسی دانیشتنەکانیان.

توێژینەوەکان لە مێژووی یاسادانانەدا بە گرنگ دادەنرێن بۆ هەریەک لە هاوولاتیانو خودی دەسەڵاتی یاسادانانیش. تۆمارەکانی مێژووی یاسادانان گەشەکردنی یاساکان بەدۆکیۆمێنت دەکەن کە لەلایەن دەسەڵاتی یاسادانانەوە دادەڕێژرێنو گفتوگۆیان لەبارەوە دەکرێتو هەموار دەکرێنو رەزامەندییان لەسەر دەدرێت یان رەت دەکرێنەوە. لەم بارەیەوە، تۆمارەکانی مێژووی یاسادانان بایەخێکی زۆریان هەیە وەکو ئاماژەیەک بۆ ئەوەی ناوی لێنراوە مەبەستی یاسادانانی یاساکان. نیازی یاسادانانیش ئاماژە بە هۆکاری دروستکردنی یاساکان دەدات، بەو پێیەش رەگەزێکی گرنگە لە تێگەیشتنی چۆنێتی جێبەجێکردنی یاساکاندا. تۆمارەکانی مێژووی یاسادانان سەرچاوەی گرنگن بۆ شیکردنەوەی ئەو یاسایانەی بەرکارنو پێکهێنانی یاسای نوێش، هەروەها مێژووی یاسادانان یارمەتی دادگاکان دەدات بۆ شیکردنەوە یان روونکردنەوەی دەقی یاسایەکی دیاریکراو، بەتایبەتی ئەگەر دەقە یاساییەکە ناڕوون بوو(Sos.wa.gov, 2018) .

لەلایەکی ترەوەو بەر لە دەستکردن بە دروستکردنی یاسای نوێ، پێویستە گەڕان لە یاسا پەیوەندیدارەکان لەبەرچاو بگیرێتو یاسا

بــەرکارە پەیوەندیــدارەکانیش بــە بابــەتی ئــەو یاســایەی دەویســترێت دابڕێژرێت لـە زیـاتر لـە رووبەکـەوە فـەرامۆش نـەکرێن، لەوانـەش ئـەو یاسایەی دەویستریێت دابڕێژرێت پێچەوانەی دەقە یاساییە پەیوەندیدارە بــەرکارەکان نــەبێت، لەلایــەکی تریشــەوە ئــەوە لەبــەرچاوبگیرێت کــە حوکمـەکانی ئـەو یاسـایەی دەویسـترێت دابڕێژرێـت دووبارەکردنـەوەی ئـەو حوکمانـە نـەبێت کـە پێشـتر لـە دەق‌و یاسـاکانی دیکـەدا هـاتوون، هەموو ئەمانەش بەدینایـەن ئەگـەر دەقـی یاسـاکانی پێشـوو دۆکیۆمێنتـە یاسـاییەکان لـەژێر دەسـتی یاسـادانەراندا نـەبن. (محـی الـدین واخـرون، ٢٠١٦: ٥٨).

مێژووی یاسادانان بریتیە لەکۆمەڵێک بەڵگەنامەی پەیوەندیدار کە پێش دەرکردنی یاسایەکی دیاریکراو دەکـەون، فەرهـەنگی "Blacks Law" مێـژووی یاســادانان وا پێناســە دەکــات کــە بریتیــە لــەو "پاشــخان‌و رووداوانــەی دەبنــە مایــەی دەرکردنــی یاســایەک، بــە دانیشــتنەکانی گوێگرتن‌و راپۆرتی لیژنەکان‌و گفتوگۆی ئەندامانی ئەنجومەنیشەوە."

مێژووی یاسادانان زاراوەیەکە ئاماژە بۆ ئـەو دۆکیۆمێنتانـە دەکات کە لەلایــەن پەرلەمانەکانــەوە بەرهــەم دەهێنــرێن کاتێــک پرۆژەیاســایەک پێشکەش دەکرێت‌و لێکۆڵینەوەی لـەبارەوە دەکرێت‌و گفتوگۆ دەکرێت‌و دوای ئەوەش بە چەند قۆناغێکی جیاجیادا تێدەپەڕێت‌و هەر قۆناغێکیش دۆکیۆمێنتی خـۆی هەیە کە بەرئـەنجامی ئـەو دیالۆگانەیە کە لـە لیژنـە پەرلەمانییــەکان‌و دانیشــتنەکانی پەرلــەمان یــان لــە کــۆڕە تایبەتــەکان بەلێکۆڵینــەوە لــە پێشــنیارەکان یــان پرۆژەیاســاکان بــەڕێوەدەچن، زۆرجاریش پارێزەران‌و دادگاکان ئەو بەڵگەنامە یاساییانە بەکاردەهێنن لـە هەوڵێکـدا بـۆ دیـاریکردنی نیـازی یاسـادانەر یـان روونکردنـەوەی

زمـانێکی یاسـایی نـاڕوون. لەگـەڵ ئەوەشـدا تێبینـی ئـەوە کـراوە کـە دۆکیۆمێنتــە یاســاییەکان تــەنیا دەســەڵاتێکی باوەڕپێهێنــەرە نــەک دەسەڵاتێکی پابەندکەر(Guides.ll.georgetown.edu, 2018).

بایەخی دۆکیۆمێنتەکانی مێژووی یاسادانان لەوەدایە کە ئەم خاڵانە لەخۆدەگرێت:(Floridasupremecourt.org, 2019)

١. زانیـاری پاشـخان / چوارچێـوە: بـۆ کۆکردنـەوەی زانیـاری سـەرەکی لـەبارەی هەلومـەرج یـان ئـەو ڕووداوانـەی بوونەتـە هۆی دانانی یاساکە.
٢. نیـازی یاسـادانان: بـۆ تێگەیشـتن لـە نیـازی یاسـادانەران و ئـەو کارەی کە بەنیازبوون ئەنجامی بدەن کاتێک یاساکەیان داناوە.
٣. ناساندنی زاراوەکان: بۆ تێگەیشتن لـە مانـای ئـەو زاراوانـەی لـە زمانی یاسادانانەدا هاتوون.
٤. بونیـادی یاسـایی و جێبـەجێکردن: بـۆ تێگەیشـتن لـە چـۆنێتی شیکردنەوەی یاساو جێبەجێکردنی.
٥. پرۆژەکـە بـۆ تـۆ تـەرخان کـراوە: بـۆ تێگەیشـتنی هـاووڵاتی و کەسـانی پسـپۆر لـە جێبەجێکردنی و مـاف و ئەرکـەکانیان بـەپێی ئەو یاسا دەرکراوە.

هەمیشــە کاتێــک کەســێک بیــەوێت پێگــەی مێــژووی یاســادانان و دۆکیۆمێنتەکانی یاسادانان دیاری بکات، ئەوە بەهۆی گەڕانیـەوە دەبێت بەدوای بەشێکی دیاریکراو لە زمانی یاسایی یان بەدوای زانینی مـاف و ئەرکەکانی بەتەواوی. کلیلی سەرکەوتن لە دۆزینەوەی دۆکیۆمێنتـەکانی مێژووی یاسـادانان لـە دەوڵەتێکدا بریتییـە لـە تێگەیشـتن لـە پرۆسـەی

یاسادانانی ئەو دەوڵەتەو دیاریکردنی ئەو دۆکیۆمێنتانەی کە لەو پرۆسەیەدا دروستکراون. دەشێت ئەم زانیاریانە لە وڵاتێکەوە بۆ وڵاتێکی تر زۆر جیاواز بن، بەڵام دەکرێت لە بەڵگەی توێژینەوەکانی مێژووی یاسادانانی تایبەت بەو وڵاتدا بدۆزرێنەوە (Uscis.gov, 2019).

جۆری دۆکیۆمێنتەکانی یاسادانان

یەکەم: پێشنیاری یاساو بڕیارەکان

لەراستیدا دەرکردنی یاسا بەمانا گشتییەکەی لەڕێی گرتنەبەری چەند هەنگاوێکی جیاجیاوە دەبێت کە بە پێشنیار دەستپێدەکەن، پێشنیارکردنی یاساکانیش یەکەم ڕێوشوێنی پێویستی یاسادانانە بۆ بوونی یاسا، لەراستیشدا هێنانە ئارای یاسا تەنیا بەرهەمی سێ پرۆسەی پێکەوەیی یەکترتەواوکەرە کە ئەوانیش بریتین لە: پێشنیارو رەزامەندی پەرلەمانو پەسەندکردنیو بەرهەڵستی گونجێنەرانە. (القیسی، ٢٠١٦: ١٤).

لە هەندێک دەستووردا پێشنیاری یاسا لەلایەن ئەندامانەوە پێشکەش دەکرێت، بەڵام پرۆژەیاساکان لەلایەن حکومەتو دەسەڵاتی جێبەجێکردنەوە پێشکەش دەکرێن.

بڕیار (کە چارەسەری سادە-یشی پێدەوترێت) بەگشتی گوزراشت لە کۆدەنگی دەکات سەبارەت بە مەسەلەیەکی دیاریکراو، بۆ نموونە لە ئەمریکا گوزراشت دەکات لە: خەرجی کۆنگرێس، یان کاتی هاوینە، یان بڵاوکردنەوەی هێزەکانی ئەمریکا لە دەرەوە...هتد، یان ڕێوشوێنی ناوخۆیی یاسادانان. (Llsdc.org, 2019)

دووەم: دانیشتنەکانی گوێگرتن

لیژنــەکان دانیشــتنی گشــتی گــوێگرتن گــرێ دەدەن بــۆ کۆکردنــەوەی زانیــاری لــەبارەی ئــەو پرۆژەیاســایانەی لەلایــەن ســەرۆکایەتی پەرلەمانەوە ئاراستەیان دەکرێت، یان پرسە سیاسییە جێناکۆکییەکان یــاخود سەرپەرشــتیکردنی چالاکییــەکانی حکومــەت لــە چوارچێــوەی دەسەڵاتەکانیدا.

دانیشتنە گشتییەکانی گوێگرتنیش خزمەت بە چەند ئەرکێک دەکەن‌و هۆکــارێکن کــە دەکرێــت دەســەڵاتی یاســادانان لەڕێیــەوە ئاگــاداری شارەزاییو بیروڕای توێژە جیاجیاکانی کۆمەڵگە بێت. لە دانیشتنەکانی گوێگرتندا ئەندامانی پەرلەمان گوێ لە کۆمەڵێکی بەرفروان لە بۆچوون دەگــرن لەوانــەش رای بەرپرســانی لایــەنی جێبــەجێکردن. شــارەزایانی یاساو ئەکادیمیانی سەربەخۆو نوێنەرانی بەرژەوەندییە بازرگانییەکان‌و ســەندیکا کرێکارییــەکان‌و رێکخــراوە ناحکومییــەکان‌و ئــەو تاکانــەی هاووڵاتیــانیش کــە کاریگــەربوون بــەو پرســەی گفتوگــۆی لــەبارەوە دەکرێــت. هاوکــات هەنــدێک دەســتەی یاســادانان دەســەڵاتی ئــەوە بــە لیژنــەکان دەبەخشــن کــە تاکــەکان (گشــتییەکان یــان تایبەتــەکان) ناچــار بکەن بۆ ئامادەبوون‌و شــایەتیدان. هەمیشــەش پرۆژەیاســاکان رەوانــەی لیژنــە تایبەتمەنــدەکان دەکــرێن بــە مەبەســتی ئامــادەکردنی راپــۆرتی کۆتاییــان لــەبارەی پرۆژەکــەوە، لەبەرئــەوە میوانــداری ئــەو کەســانە دەکرێت کە هەڵسوڕێنەری پرۆژەکەن‌و ئەو لایەن‌و گرووپانەش کە پرۆژەیاساکە پەیوەندی پێیانەوە هەیە بە مەبەستی گوێگرتن لە قسەو پێشنیارەکانیان پێش دەستکردن بە نووسینی راپۆرتی کۆتایی لیژنەکە . (NDI.org, 2019)

بۆ لێکۆڵنەوەیەکی تێروتەسەل لەسەر پرۆژە یان پێشنیاری یاسایەک زۆرجار لیژنەکە کارەکانی بە گوێگرتن لە نوێنەری حکومەت دەست پێدەکات کاتێک ئەو دەقەی پێشکەش کراوە بۆ گفتوگۆ، پرۆژەیاسا بێت، بەڵام ئەگەر پێشنیاری یاسا بێت ئەوا لیژنەکە گوێ لە نوێنەرانی ئەندامانی پەرلەمان دەگرێت. هەروەک دەکرێت لیژنەکە چەند شارەزایەک یاخود کەسایەتییەک بانگ بکات کە پێی وایە دەتوانن روونکردنەوە سەبارەت بەو دەقەی خراوەتەڕوو بۆ لێکۆڵینەوە پێشکەش بکەن، لە ئەنجامی ئەو لێکۆڵینەوەیەشدا راپۆرتێکی سەرەتایی ئامادە دەکرێت بۆئەوەی بخرێتە بەردەم لیژنەکە بۆ پەسەندکردنی، پاشان سەرۆکی لیژنەکە ئەو راپۆرتە دەنێرێت بۆ نووسینگەی ئەنجومەن تا چاپبکرێت و کۆپییەکی بەسەر سەرجەم ئەندامانی پەرلەماندا دابەش بکرێت. (فارس و بشیر،٢٠١٦،٢٠)

سێیەم: چاپەمەنی لیژنەکان

چاپەمەنییەکان هەمەجۆرێکن لە دۆکیۆمێنتی یاسادانان، لیژنە بۆی هەیە دەریان بکات بۆ یارمەتیدان لە تاووتوێکردنی یاساکان یان لە بەجێهێنانی کاری لیژنەکانی دیکەدا. رەنگە چاپەمەنییەکان لێکۆڵینەوەی ئەو راپۆرتانە بن کە راوێژکارە دەرەکییەکان بۆ لیژنەکەی ئامادە دەکەن یان ئەنجامی ئەو توێژینەوەیە بن کە فەرمانبەرانی لیژنەکە ئەنجامی دەدەن، هەروەها دەشکرێت چاپەمەنییەکانی لیژنەکە بریتی بن لە کۆمەڵێک یاسا لە چوارچێوەی پسپۆری لیژنەکە کە سەرلەنوێ کۆکراونەتەوەو چاپکراونەتەوە.

چوارەم: راپۆرتی لیژنەکان
راپۆرتـەکان بـریتین لـە شـرۆڤەکانی لیژنەکـەو راسـپاردەکان سـەبارەت بەیاسـاکان. راپـۆرتی لیژنـە کـانێکی زێـڕە بـۆ توێژنـەوەکانی مێـژووی یاسـادانان لــەو رووەوەی کــە بــەوردی مەبەســتی پرۆژەیاســایەکی دیاریکراوو مێژووی رابردووی‌و هۆکارەکانی دارشـتنی زمـانی یاسـایی بەشێوەیەکی دیاریکراو، دەستنیشان دەکات. تێبینیش دەکرێت کە ئەگەر بابــەتی پرۆژەیاســاکە بچێتــە چوارچێــوەی تایبەتمەنــدی زیــاتر لەلیژنەیەکـەوە، ئـەوا زیـاتر لەیـەک راپـۆرت دەردەکرێت. بەپشتبەسـتن بەهەلومەرجیش، رەنگە ئـەم بڵاوکراوانـە راپـۆرتی جیاجیای سـەربەخۆ بــن کــە هــەر یــەکێکیان ژمــارەی تایبــەتی هەیــە،یان چەنـد بەشـێکی جیاوازبن لەهەمان راپۆرت (Llsdc.org, 2019) .

پێنجەم: گفتوگۆی ئەندامەکان (کۆنووسی دانیشتنەکان)
ئــەویش ئــەو زانیاریانەیــە کــە ئەنــدامان لــەمیانی گفتوگــۆی گشــتیدا ســەبارەت بــە پرۆژەیاســاکە رایدەگەیــەنن، کــە ئــەویش گفتوگۆیــەکی دوورودرێــژو مەدروســە بــۆ چڕکردنــەوەی ســەرنج لەســەر ئاڕاســتەی روونی راپۆرتی لیژنەکە.
زۆر جــاریش لــەمیانی گفتوگۆکانــدا گفتوگــۆ لــەبارەی ئــەو پرســانەوە دەکرێت کـە راپۆرتـەکانی لیژنەکـە لـە گفتوگۆکانـدا باسـیان نـەکردوون، لێرەشدا دەکرێت ئەو بووچوونانەی ئەندامان کە پەیوەندییەکی پتـەویان بە یاساکەوە هەیە، بەسوود بن. وابەستەبوون بەو رێسا بەرکارەی کە دەڵێت ئەو راپۆرتانەی لیژنەکە بەشێوەیەکی گشتی پێشکەشیان دەکات هێزێکی زیاتری باوەڕپێهێنانیـان هەیـە، مانـای ئـەوە نییـە بەتـەواوی واز لە پشتبەستن بە گفتوگۆی ئەندامان بهێنرێت، ئەگەر پشکنین بۆ تەواوی

تۆماری یاسادانان نەکرێت لەنێویشیدا کۆنووسی دانیشتنەکان. وەک لەسەرەوە باسکرا، رەنگە بەتەنیا پشتبەستن بە راپۆرتی لیژنەکان لەجێی خۆیدا نەبێتو لەوانەیە لەمیانی گفتوگۆکاندا لە هۆڵی پەرلەمان هەندێک دەستەواژەی یاسایی دروست ببن کە لە لیژنەکەدا تاووتوێ نەکراون، لەم هەلومەرجەشدا ئەگەر مەبەستی خوازراو روونکردنەوە یان زانیاری سەرەکی بێت، ئەوا پێویستە مرۆڤ سەیری کۆنووسی دانیشتنەکان بکات(Costello, 1990) .

شەشەم: یاساکان

دەرکردنی یاسا بەجۆرێک مەبەستەکانی یاسادانان بەدیبهێنێت، ئەوە لە بەرهەمهێەری یاساکە دەخوازێت لەکاتی بنیاتنانی رێسا یاساییەکاندا ئەو هۆکارانە لەبەرچاو بگیرێت کە کاریگەرییان لەسەر ناورۆکی یاسا پێشنیارکراوەکە هەیە، ئەوانیش رێسا دەستوورییەکانو پابەندییە نێودەوڵەتییەکانو یاسا بەرکارەکانن، بەم شێوەیەی خوارەوە : (Oecd.org, 2019)

١. رێسا دەستوورییەکان: لەهەر سیستمێکی یاساییدا پێویستە دەقە یاساییەکان لەگەڵ حوکمەکانی دەستووردا یەکبگرنەوەو لەگەڵیاندا بگونجێن، پێچەوانەی ئەوەش وادەکات ئەو رێسا یاساییە سەرپێچیکارەی دەستوور بەتاڵ یان نەشیاو بێت بۆ جێبەجێکردن.
٢. پابەندییە نێودەوڵەتییەکان: بەپێی رێساکانی یاسای نێودەوڵەتی هەر دەوڵەتێک پەیماننامەیەکی نێودەوڵەتی پەسەند بکات، پێویستە رێوشوێنی گونجاو بگرێتەبەر بە رێوشوێنە یاساییەکانیشەوە، بۆ جێبەجێکردنی پەیماننامەکە، بەجۆرێک لەگەڵ حوکمەکانیدا یەکبگرێتەوە، لێرەشەوە دارشتنی یاساکانو دەرکردنیان پێویستی بە پێداچوونەوەی ئەو پەیماننامەو رێککەوتننامە نێودەوڵەتیانە هەیە

کە خاڵی پابەندکەریان تێدایە، بۆ لەبەرچاوگرتنی گونجانی پرۆژەیاسا نیشتمانییەکان لەگەڵ پەیماننامەو ڕێککەوتننامە نێودەوڵەتییەکاندا.

٣. پێویستی لەبەرچاوگرتنی سەرجەم یاسا پەیوەندیدارەکان: لەکاتی ئامادەکردنی پرۆژەیاسایەکی دیاریکراودا، پێویستە بگەڕێینەوە سەر هەموو یاسا پەیوەندیدارەکان بە بابەتی ئەو پرۆژەیە لە هەردوو لایەنی فۆرمو بابەتیبوونەوە، بەشێوەیەک کە ڕێز لە لۆجیکی پەیوەندی نێوان یاسا بەرکارەکانو یاسا پێشنیارکراوەکە بگرێت، ئەویش لەڕێی لێکۆڵینەوەو پشکنینی یاساکان بە گرتنەبەری ئەم ڕێوشوێنانە: (الباز،٢٠١٥: ٥٣-٥٤).

أ. بەراوردکردنی ئەو یاسایەی دەویسترێت دەربکرێت لەگەڵ ئەو یاسایانەی دیکەدا کە پێش خۆی هەبوون لە باسکردنی هەمان دیاردەدا لەڕووی:

- حوکمە نەرێنییەکانی یاساکانی پێشوو کە بوونەتە هۆی سەرهەڵدانی ئەو کێشەیەی ئەو یاسایەی دەویسترێت دەربکرێت، چارەسەری دەکات.
- سروشتی حوکمە ئەرێنییەکانی یاساکانی پێشوو کە دەکرێت بهێڵرێنەوە، لەبەرئەوەی ڕەنگە حوکمە نەرێنییەکان بوونبەهۆی سڕینەوەی شوێنەوارە ئەرێنییەکان لەو حوکمانەدا یان بەسەریاندا زاڵبووبن بۆیە کۆمەڵگە هەستی بە گرنگییەکەیان نەکردووە.

ب. ئەگەر یاسای پێشتر نەبێت واتە یادەوەرییەکی مێژوویی نەبێت بۆ ئەو یاسایە دەویسترێت دەربکرێت، ئەوا گرنگە ئاگاداری پەیوەندی نێوان ئەو یاسایەی دەویسترێت دەربکرێتو سیستمی یاسایی دەوڵەت بین لەڕووی ئەوەی

ئایا یاسا نوێیەکە لەگەڵ سیستمی یاسایی کارپێکراودا دەگونجێت؟ لەگەڵ پەیوەندی نێوان ئەم یاسا تازەدروستبووەو ئەو یاسایانەی دیکە کە پەیوەندی نزیکیان لەگەڵدا هەیە لەڕووی پێکەوەگونجانیان یاخود ناکۆکییان یان ئەو گونجاوییەی پێویستە هەبێت لەنێوان ئەو یاسایەی دەویسترێت دەربکرێتو یاسا پەیوەندیدارەکانی دیکەدا. (موسی،٢٠١٣: ١٧٠).

بەوپێیەی یاسا کارپێکراوەکان لەهەرێم لە راستیدا نوێنەرایەتی یەک سیستمی یاسایی دەکەن کە بەشەکانی تێکەڵ بەیەک بوونو پەیوەندییان پێکەوە هەیە، بۆیە پێویستە دانەرانی پرۆژەکە لە بوارێکی دیاریکراودا ئاگاداری یاسا پەیوەندیدارەکان بن ئەویش بۆ خۆلادان لە دژبەیەکی لە یاساکان یاخود دووبارەبوونەوەی حوکمەکان تێیاندا. (محی الدین واخرون،٢٠١٦: ٥٢).

بۆ هێنانەدی ئەو مەبەستەو بۆئەوەی یاسادانەران لە پەرلەمانی هەرێمی کوردستانو ئەو لایەنانەی دەسەڵاتی ئامادەکردنی پرۆژە یان پێشنیاری یاسایان پێدراوە، ئاگادار بن، بەپێویستمان زانی پێداچوونەوە بە هەموو ئەو یاسایانەدا بکرێت کە لە پەرلەمانی هەرێمی کوردستانی عێراق دەرچوونو ناونیشانو مێژووی بەیاسابوونو دەرکردنیان لەلایەن لایەنە پەیوەندیدارەکانەوە، بڵاوبکرێتەوە، ئەوانەش کۆمەڵێک یاسان کە لە دەستەی یاسادانانەوە لە خولەکانی پێشوودا دەرکراونو دوایین بەشن لە دۆکیۆمێنتەکانی مێژووی یاسادانان.

بەشی سێیەم

یاساکانی پەرلەمانی کوردستان
١٩٩٢-٢٠١٨

یاساکانیساڵی ١٩٩٢
یاساکانی بەرەی کوردستانی عیراق

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	ناونیشانی یاسا
١	١٩٩٢/٤/٨	لە ژمارە ٢ ی رۆژی **١٩٩٢/٤/١١** رۆژنامەی بەرەی کوردستانی بڵاوبۆتەوە، پاشان لەژمارە ١ی رۆژی ١٩٩٢/٩/١٥ رۆژنامەی فەرمی (ئەنجومەن) بڵاوبۆتەوە.	یاسای هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نیشتمانی کوردستان
٢	١٩٩٢/٤/٢٢	لە ژمارە ٣ ی رۆژی **١٩٩٢/٥/١** رۆژنامەی بەرەی کوردستانی بڵاوبۆتەوە، پاشان لەژمارە ١ی رۆژی ١٩٩٢/٩/١٥ رۆژنامەی فەرمی (ئەنجومەن) بڵاوبۆتەوە.	یاسای هەڵبژاردنی سەرکردەی بزووتنەوەی رزگاریخوازی کورد

یاساکانی پەرلەمانی کوردستان

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	ڕۆژنامەی پەرلەمان	ناونیشانی یاسا
٣	١٩٩٢/٩/١٦	١٩٩٢/١٠	٢	یاسای ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان
٤	١٩٩٢/٩/٢٠	١٩٩٢/١٠	٢	یاسای وەزارەتی پەروەردە
٥	١٩٩٢/١٠/١	١٩٩٢/١١	٤	یاسای وەزارەتی کاروباری پێشمەرگە
٦	١٩٩٢/١٠/١	١٩٩٢/١١	٤	یاسای پاراستنی بێگانەکان و ئەوانەی لەگەڵ ڕێکخراوەکانی نەتەوە یەکگرتووەکان و ڕێکخراوە مرۆییەکان کار دەکەن
٧	١٩٩٢/١١/١٤	١٩٩٢/١٢	٥	یاسای وەزارەتی ئەوقاف و کاروباری ئیسلامی
٨	١٩٩٢/١١/١٤	١٩٩٢/١٢	٥	یاسای سزادانی هەڵگرتن و دروستکردن و بەکارهێنانی تەقەمەنی
٩	١٩٩٢/١١/١٤	١٩٩٢/١٢	٥	یاسای ڕێزلێنانی پێشمەرگە
١٠	١٩٩٢/١١/١٤	١٩٩٢/١٢	٥	یاسای وەزارەتی کشتوکاڵ و ئاودێری
١١	١٩٩٢/١١/١٦	١٩٩٢/١٢	٦	یاسای وەزارەتی ڕۆشنبیری
١٢	١٩٩٢/١١/٢١	١٩٩٢/١٢	٦	یاسای وەزارەتی داد
١٣	١٩٩٢/١١/٢٣	١٩٩٢/١٢	٦	یاسای وەزارەتی دارایی و ئابووری
١٤	١٩٩٢/١٢/٢٨	١٩٩٣/١	٧	یاسای دەسەڵاتی دادوەری
١٥	١٩٩٢/١٢/٢٨	١٩٩٣/١	٧	یاسای وەزارەتی شارەوانی و گەشت و گوزار
١٦	١٩٩٣/١٢/٣١	١٩٩٣/١	٧	یاسای گەڕاندنەوەی ماڵە دەستبەسەر داگیراوەکان بەهۆی بزوتنەوەی ڕزگاریخوازی کوردستان بۆ خاوەنە ئەسلیەکانیان

یاساکانی ساڵی ١٩٩٣

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	ڕۆژنامەی پەرلەمان	ناونیشانی یاسا
١	١٩٩٣/٢/٩	١٩٩٣/٢/٢٥	٨	یاسای وەزارەتی تەندروستی و کاروباری کۆمەڵایەتی
٢	١٩٩٣/٢/١٠	١٩٩٣/٢/٢٥	٨	یاسای وەزارەتی گواستنەوە و گەیاندن
٣	١٩٩٣/٢/١٥	١٩٩٣/٢/٢٥	٨	یاسای ڕەسمیی پوول
٤	١٩٩٣/٢/٢٢	١٩٩٣/٣/١٣	٩	یاسای وەزارەتی پیشەیازی و وزە
٥	١٩٩٣/٣/١	١٩٩٣/٣/١٣	٩	یاسای بودجەی هەرێمی کوردستان
٦	١٩٩٣/٣/٨	١٩٩٣/٣/١٣	٩	یاسای بەڕێوەبردنی شارەوانییەکان
٧	١٩٩٣/٣/٨	١٩٩٣/٣/١٣	٩	یاسای یانسیبی ئاوەدانکردنەوەی هەرێمی کوردستان
٨	١٩٩٣/٣/١٧	١٩٩٣/٤/١٢	١٠	یاسای گێڕانەوەی ئەفسەران بۆ خزمەتی عەسکەری
٩	١٩٩٣/٣/٢٧	١٩٩٣/٤/١٢	١٠	یاسای وەزارەتی ناوخۆ
١٠	١٩٩٣/٤/٢٥	١٩٩٣/٥/٢٩	١١	یاسای چاپەمەنیی هەرێمی کوردستان
١١	١٩٩٣/٥/١٧	١٩٩٣/٥/٢٩	١١	یاسای ئاوەدانکردنەوە و گەشەپێدانی هەرێمی کوردستان
١٢	١٩٩٣/٦/٩	١٩٩٣/٧/٢٦	١٢	یاسای خوێندنی باڵا و لێکۆڵینەوەی زانستیی هەرێمی کوردستان
١٣	١٩٩٣/٦/٩	١٩٩٣/٨/١٢	١٣	یاسای وەزارەتی ئەشغال و نیشتەجێکردنی هەرێمی کوردستان
١٤	١٩٩٣/٧/٣	١٩٩٣/٨/١٢	١٣	یاسای یەکێتیی ژوورەکانی بازرگانی و پیشەسازیی هەرێمی کوردستان
١٥	١٩٩٣/١٠/٥	١٩٩٣/١١/٦	١٥	یاسای کۆمەڵەی هەیڤی سووری کوردستانی
١٦	١٩٩٣/١٠/٥	١٩٩٣/١١/٦	١٥	یاسای چەک
١٧	١٩٩٣/١٠/١٨	١٩٩٣/١١/٦	١٥	یاسای حزبەکانی هەرێمی کوردستان

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	رۆژنامەی پەرلەمان	ناونیشانی یاسا
١٨	١٩٩٣/١٠/٣١	١٩٩٣/١١/٦	١٥	یاسای کۆمەڵە و رێکخراوەکان
١٩	١٩٩٣/١٢/٢٢	١٩٩٣/١٢/٢٢	١٦	یاسای دەستەی سەرۆکایەتیی هەرێمی کوردستان
٢٠	١٩٩٣/١٢/٢٢	١٩٩٣/١٢/٣٠	١٧	یاسای وەزارەتی یارمەتیی مرۆڤایەتی و هاوکاریی
٢١	١٩٩٣/١٢/٢٦	١٩٩٣/١٢/٣٠	١٧	یاسای باجی گومرگیی هەرێمی کوردستان

یاساكانی ساڵی ١٩٩٤

ژ	بەرواری یاساكاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	رۆژنامەی پەرلەمان	ناونیشانی یاسا
١	١٩٩٤/٣/٣١	١٩٩٤ /٤/٢	١٨	یاسای یەكەمین هەمواری یاسای ژمارە (١٦) ساڵی ١٩٩٢ یاسای گەراندنەوەی ماڵە دەستبەسەر داگیراوەكان بەهۆی بزوتنەوەی رزگاریخوازی كوردستان بۆ خاوەنە ئەسلیەكانیان
٢	١٩٩٤/٥/٣	١٩٩٤ /٦/٢٧	١٩	یاسای یەكەمین هەمواری یاسای دەسەڵاتی دادوەری ژمارە (١٤) ساڵی ١٩٩٢
٣	١٩٩٤/١٢/١٤	١٩٩٥ /١٢/٢٥	٢٣	یاسای یەكەمین هەمواری یاسای ئەنجومەنی وەزیران ژمارە (٣) ساڵی ١٩٩٢
٤	١٩٩٤/١٢/١٤	١٩٩٥ /١٢/٢٥	٢٣	یاسای یەكەمین هەمواری یاسای ئەنجومەنی نیشتیمانی ژمارە (١) ساڵی ١٩٩٢

یاساکانی ساڵی ١٩٩٥

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	رۆژنامەی پەرلەمان	ناونیشانی یاسا
١	١٩٩٥/٥/٢٧	١٩٩٥ /١٢/٢٥	٢٣	یاسای درێژکردنەوەی ماوەی یەکەمین خولی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نیشتمانی کوردستان

یاساکانی ساڵی ١٩٩٦

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	رۆژنامەی پەرلەمان	ناونیشانی یاسا
١	١٩٩٦/٦/٣	١٩٩٦ /٦/١٠	٢٤	یاسای دووەمین درێژکردنەوەی ماوەی یەکەمین خولی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نیشتمانی کوردستان
٢	١٩٩٦/٩/٣	١٩٩٦ /١١/٢٠	٢٥	یاسای سێهەمین درێژکردنەوەی ماوەی یەکەمین خولی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نیشتمانی کوردستان
٣	١٩٩٦/٩/٢٣	١٩٩٦ /١١/٢٠	٢٥	یاسای دووەم هەمواركردنی قانونی ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان
٤	١٩٩٦/١١/٦	١٩٩٦ /١١/٢٠	٢٥	یاسای بودجەی هەرێمی کوردستان له ٩/١ تا ١٩٩٦/١٢/٣١

یاساکانی ساڵی ١٩٩٧

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	رۆژنامەی پەرلەمان	ناونیشانی یاسا
١	١٩٩٦/٣/١٩	١٩٩٧ /٤/١٥	٢٧	یاسای بودجەی هەرێمی کوردستان بۆ ساڵی ٢٠٠٧
٢	١٩٩٧/٦/٢	١٩٩٧ /٧/٢٠	٢٨	یاسای یەکەم هەموارکردنی یاسای حزبەکانی هەرێمی کوردستان
٣	١٩٩٧/٦/١١	١٩٩٧ /٧/٢٠	٢٨	یاسای یەکەم هەموارکردنی یاسای بەڕێوەبردنی شارەوانییەکانی هەرێمی کوردستان
٤	١٩٩٧/٧/٦	١٩٩٧ /٧/٢٠	٢٨	یاسای دەزگای گشتیی شەهید
٥	١٩٩٧/٩/٢٣	١٩٩٧ /١٠/٥	٢٩	یاسای یەکەم هەموارکردنی یاسای یانەسیبی ئاوەدانکردنەوەی هەرێمی کوردستان ژمارە (٧)ی ساڵی ١٩٩٣
٦	١٩٩٧/١٠/٢٠	١٩٩٧ /١١/١٥	٣١	یاسای یەکەم هەموارکردنی یاسای وەزارەتی دادی هەرێمی کوردستان ژمارە (١٢)ی ساڵی ١٩٩٢
٧	١٩٩٧/١٠/٢١	١٩٩٧ /١١/١٥	٣١	یاسای یەکەمین هەمواری یاسای وەزارەتی ناوخۆی هەرێمی کوردستان ژمارە (٩)ی ساڵی ١٩٩٣
٨	١٩٩٧/١١/٢٦	١٩٩٧ /١٢/١	٣٢	یاسای هەڵوەشاندنەوەی یاسای دەستەی سەرۆکایەتیی هەرێم ژمارە (١٩)ی ساڵی ١٩٩٣
٩	١٩٩٧/١١/٢٦	١٩٩٧ /١٢/١	٣٢	یاسای بەرابەرکردنی بڕوانامەی قوتابخانە ئایینییەکانی سەربە وەزارەتی ئەوقاف بە بڕوانامەی قوتابخانە ئیسلامییەکانی سەربە وەزارەتی پەروەردە
١٠	١٩٩٧/١١/٢٦	١٩٩٧ /١٢/١	٣٢	یاسای وەستاندنی کار بە یاسای ژمارە (٢)ی ساڵی ١٩٩٢ یاسای هەڵبژاردنی

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	ڕۆژنامەی پەرلەمان	ناونیشانی یاسا
				سەرکردەی بزاڤی ڕزگاریخوازی کورد
١١	١٩٩٧/١٢/٢٨	١٩٩٧ /١٢/٣١	٣٣	یاسای یەکەمین هەموارکردنی یاسای خوێندنی باڵا و لێکۆڵینەوەی زانستیی ژمارە (١٢)ی ساڵی ١٩٩٣
١٢	١٩٩٧/١٢/٢٨	١٩٩٧ /١٢/٣١	٣٣	یاسای کۆڕی زانیاریی کوردستان
١٣	**دوای گەڕان و پشکنین لەسەرجەم بەڵگەنامەکانی پەیوەست بەدەرکردنی یاساکان، لەکۆنوسی دانیشتنەکان و ڕۆژنامەی فەرمی تایبەت بە بڵاوکردنەوەی یاساکان و کۆبەندی یاساو بڕیارەکان، ئاسەواری هیچ یاسایەکمان نەدۆزیەوە بە ژمارە ١٣ دەرچوێنرابێت، دوای پرسیار کردنیش لە سکرتێری پێشووی پەرلەمان و ژمارەیەک لەپەرلەمانتارانی خولەکە گەیشتینە ئە بڕوایەیە کە لە دانانی ژمارەی یاساکان هەڵە کرابێت.**			
١٤	١٩٩٧/١٢/٣٠	١٩٩٧ /١٢/٣١	٣٣	یاسای بودجەی هەرێمی کوردستان بۆ ساڵی ١٩٩٨

یاساكانی ساڵی ١٩٩٨

ژ	بەرواری یاساكاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	رۆژنامەی پەرلەمان	ناونیشانی یاسا
١	١٩٩٨/٤/٥	١٩٩٨ /٤/٢٢	٣٥	یاسای دووەم هەمواركردنی یاسای شارەوانیەكانی هەرێمی كوردستان ژمارە (٦)ی ساڵی ١٩٩٣
٢	١٩٩٨/٤/١٥	١٩٩٨ /٤/٢٢	٣٥	یاسای درێژكردنەوەی چوارەمی خولی هەلبژاردنی یەكەمی ئەنجومەنی نیشتمانی كوردستان
٣	١٩٩٨/٤/١٥	١٩٩٨ /٤/٣٠	٣٦	یاسای كوژاندنەوەو جیاكاری زەوی لەناو سنووری شارەوانیەكاندا
٤	١٩٩٨/٤/٢٢	١٩٩٨ /٤/٣٠	٣٦	یاسای سەندیكای رۆژنامەنووسانی كوردستان
٥	١٩٩٨/٤/٢٩	١٩٩٨ /٨/١٥	٣٧	یاسای یەكەم هەمواركردنی یاسای ژمارە (١)ی سالی ١٩٩٢ یاسای هەڵبژاردنی پەرلەمانی كوردستان
٦	١٩٩٨/٩/٢٦	١٩٩٨ /١٠/١	٣٩	یاسای یەكەم هەمواری یاسای وەزارەتی رۆشنبیری ژمارە (١١)ی ساڵی ١٩٩٢
٧	١٩٩٨/١٢/٣	١٩٩٨ /١٢/١٥	٤٠	یاسای دەرماڵەكانی شاند وسەفەركردن لەناو هەرێمدا
٨	١٩٩٨/١٢/٣١	١٩٩٩ /١/١٥	٤١	یاسای سەندیكای هونەرمەندانی كوردستان
٩	١٩٩٨/١٢/٣١	١٩٩٩ /١/٢٥	٤١	یاسای سەندیكای پزیشكانی دروستی ئاژەل

یاساکانی ساڵی ۱۹۹۹

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	ڕۆژنامەی پەرلەمان	ناونیشانی یاسا
١	١٩٩٩/٤/٢٨	١٩٩٩ /٥/١٢	٤٣	یاسای سەندیکای ئەندازیارە کشتوکاڵیەکانی هەرێمی کوردستان
٢	١٩٩٩/٤/٢٨	١٩٩٩ /٥/١٢	٤٣	یاسای سەندیکای جیۆلۆجیانی کوردستان
٣	١٩٩٩/٤/٢٨	١٩٩٩ /٥/١٥	٤٤	یاسای بزربووەکان لەهەڵمەتەکانی لەناوبردنی بەکۆمەڵی گەلی کوردستانی عێراق
٤	**١٩٩٩/١١/٢**	**١٩٩٩ /١١/١١**	**٤٦(*)**	**یاسای بڵاوکردنەوە لە ڕۆژنامەی ڕەسمیدا (وەقایعی کوردستان)(**)**
٥	١٩٩٩/١١/٢	١٩٩٩ /١١/١٣	٤٧	یاسای باجی دەرامەت
٦	١٩٩٩/١١/٢	١٩٩٩ /١١/١٣	٤٧	یاسای باجی خانووبەرە (عقار)
٧	١٩٩٩/١١/٤	١٩٩٩ /١١/١٥	٤٨	یاسای سەندیکای خاوەن پیشە ئەندازەییەکان
٨	١٩٩٩/١١/٤	١٩٩٩ /١١/١٧	٤٩	یاسای سەندیکای دەرمانسازەکانی هەرێمی کوردستان
٩	١٩٩٩/١١/٨	١٩٩٩ /١١/٢١	٥٠	یاسای سەندیکای خاوەن پیشە تەندروستیەکانی هەرێمی کوردستان
١٠	١٩٩٩/١١/٨	١٩٩٩ /١١/٢١	٥٠	یاسای سێیەم هەموارکردنی یاسای ژمارە

)*(یاسای بڵاوکردنەوە لە ڕۆژنامەی ڕەسمیدا لەژمارە ٢ی ڕۆژنامەی وەقایعی کوردستانیش لە ٢٠٠٠/٥/١٤ بڵاوکراوەتەوە.

)**(ڕۆژنامەی (پەرلەمان) بۆ ماوەی ٩ ساڵ هاوڕێک لەگەڵ ڕۆژنامەی فەرمیی (وەقایعی کوردستان) یاساو بڕیارەکانی بڵاو دەکردەوە تا دوایین ژمارەی کە لە ساڵی شانزەیەم دەرچوو بەژمارە ٩٣ لە ١٩٩٩/٤/٥؛ دوای دەرچوونی یاسای بڵاوکردنەوە ژمارە (٤)ی ساڵی ١٩٩٩ بڵاوبوونەوەی یاساکە لەڕۆژنامەی پەرلەمان ژمارە (٤٦) لە ١٩٩٩/١١/١١، ڕۆژنامەی (وەقایعی کوردستان) بوو بە ڕۆژنامەی فەرمی هەرێمی کوردستان تایبەت بە بڵاوکردنەوەی یاساو بڕیارەکان و هەموو ئەو بابەتانەی پەیوەندیان بە بواری یاساییەوە هەیە، یەکەم ژمارەشی لە ٢٠٠٠/٥/٤ بڵاوکرایەوە.

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	ڕۆژنامەی پەرلەمان	ناونیشانی یاسا
				(٦)ی ساڵی ١٩٩٣ی بەڕێوەبردنی شارەوانیەکان
١١	١٩٩٩/١١/٨	١٩٩٩ /١١/٢٣	٥١	یاسای سەندیکای کیمیاگەرانی هەرێمی کوردستان
١٢	١٩٩٩/١١/٨	١٩٩٩/١١/٢٤	٥٢	یاسای خانەنشین بوونی ئەندامانی ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان
١٣	١٩٩٩/١١/٨	١٩٩٩/١١/٢٤	٥٢	یاسای خانەنشینی ئەندامانی ئەنجومەنی نیشتمانی هەرێمی کوردستان
١٤	١٩٩٩/١١/١١	١٩٩٩/١١/٢٤	٥٣	یاسای ئاڵای هەرێمی کوردستان
١٥	١٩٩٩/١١/١٥	١٩٩٩ /١١/٢٥	٥٤	یاسای سەندیکای ئەندازیارانی کوردستان
١٦	١٩٩٩/١٢/١٩	١٩٩٩ /١٢/٢٠	٥٦	یاسای سێیەم هەموارکردنی یاسای ژمارە (٣)ی ساڵی ١٩٩٢ی هەموارکراوی ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان
١٧	١٩٩٩/١٢/١٩	١٩٩٩ /١٢/٢١	٦٧	یاسای پارێزەرایەتی لەهەرێمی کوردستان
١٨	١٩٩٩/١٢/١٩	١٩٩٩ /١٢/٢١	٥٧	یاسای سندوقی خانەنشینی پارێزەرانی هەرێمی کوردستان

یاساكانی ساڵی ٢٠٠٠

ژ	بەرواری یاساكاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	ڕۆژنامەی وەقایع	ناونیشانی یاسا
١	٢٠٠٠/٤/١٩	٢٠٠٠/٥/١٤	٢	یاسای یەكەم هەمواری یاسای ژمارە (١٥)ی ساڵی ١٩٩٩ یاسای سەندیكای ئەندازیارانی هەرێمی كوردستان
٢	٢٠٠٠/٤/١٩	٢٠٠٠/٥/١٤	٢	یاسای یەكەم هەمواری یاسای سەندیكای خاوەن پیشە تەندروستیەكان ژمارە (٩)ی ساڵی ١٩٩٩
٣	٢٠٠٠/٤/١٩	٢٠٠٠/٥/١٤	٢	یاسای یەكەم هەمواری یاسای سەندیكای ئەندازیارە كشتوكاڵیەكان ژمارە (١)ی ساڵی ١٩٩٩
٤	٢٠٠٠/٩/٢٧	٢٠٠٠/١٠/١٨	٤	یاسای ڕێكخستنی غەرامەكانی هاتووچۆ لەهەرێمی كوردستان
٥	٢٠٠٠/١٠/١	٢٠٠٠/١٠/١٨	٤	یاسای یەكەم هەمواری یاسای وەزارەتی یارمەتی مرۆڤایەتی و هاوكاری ژمارە (٢٠)ی ساڵی ١٩٩٣ی
٦	٢٠٠٠/١٠/١٨	٢٠٠٠/١١/٢٥	٥	یاسای سەندیكای پزیشكانی هەرێمی كوردستان
٧	٢٠٠٠/١٠/٢٩	٢٠٠٠/١١/٢٥	٥	یاسای خانەنشینی كەمئەندامبووانی پێشمەرگە
٨	٢٠٠٠/١٠/٣٠	٢٠٠٠/١١/٢٥	٥	یاسای پەیمانگای ئامادەكردنی پێشنوێژو خوتبەخوێنانی وەزارەتی ئەوقاف وكاروباری ئیسلامی
٩	٢٠٠٠/١١/١٢	٢٠٠٠/١٢/١١	٦	یاسای دابڕكردنی بەڕێوەبەرییەكانی بەرگری شارستانی لەوەزارەتی ناوخۆ
١٠	٢٠٠٠/١١/١٣	٢٠٠٠/١٢/١١	٦	یاسای یەكەم هەمواری یاسای وەزارەتی كشتوكاڵ وئاودێری ژمارە (١٠)ی ساڵی ١٩٩٢

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	ڕۆژنامەی وەقایع	ناونیشانی یاسا
١١	٢٠٠٠/١١/١٥	٢٠٠٠/١٢/١١	٦	یاسای نرخاندنی یەکە کارەبابییەکان وئامرازەکانی
١٢	٢٠٠٠/١١/٢٣	٢٠٠٠/١٢/٢٤	٧	یاسای سەندیکای ئابووریناسانی هەرێمی کوردستان
١٣	٢٠٠٠/١٢/٦	٢٠٠٠/١٢/٢٤	٧	یاسای چوارەم هەمواری یاسای ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان ژمارە (٣)ی ساڵی ١٩٩٢
١٤	٢٠٠٠/١٢/٦	٢٠٠٠/١٢/٢٤	٧	یاسای دیوانی چاودێری دارایی
١٥	٢٠٠٠/١٢/١١	٢٠٠١/١/٦	٨	یاسای پلەدارکردنە وەزیفییەکانی دەرچووانی کۆلێژی زانستەکان (بەشی کیمیاو بایۆلۆجی)
١٦	٢٠٠٠/١٢/١٢	٢٠٠١/١/٦	٨	یاسای یەکەم هەمواری یاسای سەندیکای دەرمانسازانی هەرێمی کوردستان ژمارە (٨)ی ساڵی ١٩٩٩
١٧	٢٠٠٠/١٢/١٧	٢٠٠١/١/٦	٨	یاسای یەکەم هەمواری یاسای وەزارەتی پەروەردەی هەرێمی کوردستان ژمارە (٤)ی ساڵی ١٩٩٢
١٨	٢٠٠٠/١٢/١٩	٢٠٠١/١/١٨	٩	یاسای سەندیکای ژمێریار وتەدقیقکارانی هەرێمی کوردستان
١٩	٢٠٠٠/١٢/٣٠	٢٠٠٠/١/١٨	٩	یاسای یەکەم هەمواری یاسای ژمارە (١٠)ی ساڵی ١٩٩٧ یاسای وەستاندنی کار بە یاسای ژمارە (٢)ی ساڵی ١٩٩٢ (یاسای هەڵبژاردنی سەرکردەی بزاڤی ڕزگاریخوازی کورد)

یاساکانی ساڵی ٢٠٠١

ناونیشانی یاسا	ڕۆژنامەی وەقایع	بەرواری بڵاوبوونەوە	بەرواری یاساکاری	ژ
یاسای بودجەی ساڵی (٢٠٠١)ی هەرێمی کوردستان	١٠	٢٠٠١/١/٢٥	٢٠٠١/١/٩	١
یاسای وەزارەتی مافی مرۆڤ	١٣	٢٠٠١/٤/٢٥	٢٠٠١/٤/٢	٢
یاسای چوارەمین هەمواری یاسای ژمارە (٦)ی ساڵی ١٩٩٣ یاسای ئیدارەی شارەوانیەکان هەرێمی کوردستان	١٤	٢٠٠١/٥/٣	٢٠٠١/٤/١٨	٣
یاسای یەکەم هەمواری یاسای ژمارە (١) ی ساڵی ١٩٩٣ یاسای وەزارەتی تەندروستی وکاروباری کۆمەڵایەتی	١٦	٢٠٠١/٦/٧	٢٠٠١/٥/١٦	٤
یاسای سێیەم هەمواری یاسای ژمارە (٩) ی ساڵی ١٩٩٣ی یاسای وەزارەتی ناوخۆی هەرێمی کوردستان	١٧	٢٠٠١/٦/١٩	٢٠٠١/٦/٥	٥
یاسای سزادانی هەر پیاوێک لەدەرەوەی دادگا مارەی ژن بکات	١٩	٢٠٠١/٨/١	٢٠٠١/٦/٢٨	٦
یاسای بەدەرکردنی ژن لە حوکمەکانی بڕگە (١)ی ماددەی (٤١)ی یاسای سزاکانی عێراقی ژمارە (١١١)ی هەموارکراوی ساڵی ١٩٦٩	١٩	٢٠٠١/٨/١	٢٠٠١/٦/٢٨	٧
یاسای تەڵاقدانی بە زوڵم	١٩	٢٠٠١/٨/١	٢٠٠١/٦/٢٨	٨
یاسای لەکارخستنی بڕگەی (٢) لە ماددەی (٣٧٧) لەیاسای سزاکانی عێراقی ژمارە (١١١)ی	١٩	٢٠٠١/٨/١	٢٠٠١/٦/٢٨	٩

ناونیشانی یاسا	رۆژنامەی وەقایع	بەرواری بڵاوبوونەوە	بەرواری یاساکاری	ژ
هەموارکراوی ساڵی ١٩٦٩				
یاسای لەکارخستنی یاسای ژمارە (١٨٩)ی ساڵی١٩٨٠تایبەت بەهێنانی ژنی دووەم	١٩	٢٠٠١/٨/١	٢٠٠١/٦/٢٨	١٠
یاسای نەفەقەی منداڵان	١٩	٢٠٠١/٨/١	٢٠٠١/٦/٢٨	١١
یاسای دووەم هەموارکردنی یاسای ژمارە (١٢)ی ساڵی ١٩٩٢ یاسای وەزارەتی دادی هەرێمی کوردستان	١٨	٢٠٠١/٧/١٧	٢٠٠١/٧/٢	١٢
یاسای سندوقی خانەنشینی رۆژنامەوانانی کوردستان	٢١	٢٠٠١/١٠/٣١	٢٠٠١/١٠/٩	١٣
یاسای دیاریکردنی تەمەنی جینائی لەهەرێمی کوردستان	٢١	٢٠٠١/١٠/٣١	٢٠٠١/١٠/١٠	١٤
یاسای رێکخراوە کوردستانییە غەیرە حکومییەکانی هەرێمی کوردستان	٢٢	٢٠٠١/١١/٨	٢٠٠١/١٠/٢٣	١٥
یاسای پزیشکی دادگوزاری	٢٣	٢٠٠١/١١/١٥	٢٠٠١/١٠/٢٥	١٦
یاسای یەکێتی جوتیارانی هەرێمی کوردستانی عێراق	٢٤	٢٠٠١/١٢/١٣	٢٠٠١/١١/٢١	١٧
یاسای پوچەڵکردنەوەی کۆمەڵە هەرەوەزییەکانی جوتیاران	٢٤	٢٠٠١/١٢/١٣	٢٠٠١/١١/٢٩	١٨
یاسای بودجەی ساڵی (٢٠٠٢)ی هەرێمی کوردستان	٢٦	٢٠٠٢/٢/٧	٢٠٠١/١٢/٣١	١٩

یاساکانی ساڵی ٢٠٠٢ (*)

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	ڕۆژنامەی وەقایع	ناونیشانی یاسا
١	٢٠٠٢/٤/٩	٢٠٠٢/٤/١٨	٢٧	یاسای دانانی فەرمانبەر بەدەستلەکارکێشراوئەگەر بەبێ هۆکاری بەجێ بۆ ماوەی ٣٠ ڕۆژ لەکارەکەی دابڕێت
٢	٢٠٠٢/٤/٩	٢٠٠٢/٤/١٨	٢٧	یاسای پێدانی دەسەڵاتی دەرکردنی وەفاتنامە ودابەشنامەی شەرعی بۆ شەهیدانی بزوتنەوەی رزگاریخوازی کورد بە دادگاکان
٣	٢٠٠٢/٤/٩	٢٠٠٢/٤/١٨	٢٧	یاسای دابڕینی کتێبخانە گشتیەکانی سەر بەکارگێڕیە خۆجێییەکان وبەستنەوەیان بەوەزارەتی رۆشنبیرییەوە
٤	٢٠٠٢/٤/١٦	٢٠٠٢/٥/٦	٢٨	یاسای یەکێتی مامۆستایانی کوردستان
٥	٢٠٠٢/٤/٢٤	٢٠٠٢/٥/٢٠	٢٩	یاسای یەکەم هەمواری یاسای خانەنشینی پارێزەرانی هەرێمی کوردستان ژمارە (١٨)ی ساڵی ١٩٩٩
٦	٢٠٠٢/٥/٦	٢٠٠٢/٥/٢٠	٢٩	یاسای هەمواری ئەو غەرامانەی کە لەیاسای سزادانی ژمارە (١١١)ی هەموارکراودا هاتوون
٧	٢٠٠٢/٥/٧	٢٠٠٢/٥/٢٨	٣٠	یاسای دووەم هەمواری یاسای حیزبەکانی هەرێمی کوردستان ژمارە ١٧ ی ساڵی ١٩٩٣

* بەپێی روونکردنەوەیەک لە سکرتێری پەرلەمان پاڵپشت بە بڕیاری ژمارە (٢١) ی رۆژی (٢٠٠٢/١٠/١٥)، ماوەی ئیشووکاری پەرلەمان لە (٢٠٠٢/١٠/٤) وەوە تا هەڵبژاردنەکانی خولی دووەمی هەڵبژاردن وسازدانی دانیشتنی یەکەمی بە (خولی گواستنەوە) ناوناوە ، لەبەر ئەوە ئەویاساو بڕیارانەی لەو ماوەیەدا یاساکاری کراون و دەرهێنراون ،زنجیرەی ژمارەکانیان هەر لەسەرەتای خولەکەوە رێکەوتی ٢٠٠٢/١٠/٤ تا کۆتاییهاتنی خولەکە بەردەوام دەبێت، بەبێ ئەوەی سالانە زنجیرەی تازە وەربگرن.

ناونیشانی یاسا	رۆژنامەی وەقایع	بەرواری بڵاوبوونەوە	بەرواری یاساکاری	ژ
یاسای یەکەم هەمواری یاسای چاپەمەنیەکانی هەرێمی کوردستان ژمارە (١٠)ی ساڵی ١٩٩٣	٣٠	٢٠٠٢/٥/٢٨	٢٠٠٢/٥/١٣	٨
یاسای هەمواری یەکەمی یاسای رەسمی پوول ژمارە (٣)ی ساڵی ١٩٩٣	٣١	٢٠٠٢/٦/١٠	٢٠٠٢/٥/٢٢	٩
یاسای لەکارخستنی بڕو رێژەی سنووری ئەو رەسمە عەدلیانەی لەماددەکانی یاسای ژمارە (١٤)ی ساڵی ١٩٨١ی هەموارکراودا هاتوون	٣١	٢٠٠٢/٦/١٠	٢٠٠٢/٥/٢٢	١٠
یاسای یەکەم هەمواری یاسای پارێزەرایەتی هەرێمی کوردستان ژمارە (١٧)ی ساڵی ١٩٩٩	٣٣	٢٠٠٢/٧/١٨	٢٠٠٦/٦/٢٤	١١
یاسای ئەنجومەنی باڵای وەرزشی	٣٣	٢٠٠٢/٧/١٨	٢٠٠٢/٦/٣٠	١٢
یاسای یەکەم هەمواری یاسای رەسمە عەدلیەکان ژمارە (١٠)ی ساڵی ٢٠٠٢	٣٣	٢٠٠٢/٧/١٨	٢٠٠٢/٦/٣٠	١٣
یاسای لابردنی مەعزەرەتی یاسای سوککەر بەبیانووی شەرەفپارێزی لەتاوانی دژ بە ئافرەت	٣٤	٢٠٠٢/٨/٢٤	٢٠٠٢/٨/١٣	١٤
یاسای لەقەڵەمدانی ئەندامیەتی پەرلەمانتاری مافپەروەر و بەخزمەتی دادوەریی	٣٤	٢٠٠٢/٨/٢٤	٢٠٠٢/٨/١٣	١٥
یاسای تەسدیقکردنی رێکەوتننامەی واشنتۆنی نێوان پارتی دیموکراتی کوردستان و یەکێتی نیشتمانیی کوردستان	٣٦	٢٠٠٢/١١/٥	٢٠٠٢/١٠/١٥	١٦

یاساکانی ساڵی ٢٠٠٣

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	ڕۆژنامەی وەقایع	ناونیشانی یاسا
١٧	٢٠٠٣/٥/١٢	٢٠٠٣/٥/٢٧	٤٢	یاسای دەستنیشانکردنی ڕۆژی ٢٠٠٣/٤/٩ ڕۆژی ئازادکردنی عیراق لە ڕژێمی دیکتاتۆریی بەپشووی ڕەسمی لە هەرێمی کوردستان
١٨	٢٠٠٣/٥/١٢	٢٠٠٣/٥/٢٧	٤٢	یاسای دیاریکردنی چارەنووسی یاسایی بەرپرس و دەست و پێوەندەکانی ڕژێمی دیکتاتۆری پێشوو
١٩	٢٠٠٣/٥/١٨	٢٠٠٣/٥/٢٧	٤٢	یاسای ڕامالّینی ئاسەوارە بە زۆر سەپێنراوەکانی بەرکارخستنی سیاسەتی پاکتاوکاریی ڕەگەزی(بەعەرەب کردن) لەکوردستان
٢٠	٢٠٠٣/٦/٢٣	٢٠٠٣/٦/٣٠	٤٣	یاسای فڕۆکەخانەی مەدەنیی هەولێر
٢١	٢٠٠٣/٩/٢٥	٢٠٠٣/١٠/٢٨	٤٥	یاسای لەکارخستنی ماددەی (١٥٦) لە یاسای سزاکانی عیراقی ژمارە (١١١)ی ساڵی (١٩٦٩) ی هەموارکراو
٢٢	٢٠٠٣/٩/٢٥	٢٠٠٣/١٠/٢٨	٤٥	یاسای لەکارخستنی ماددەگەلێک لە یاسای ژمارە(٢٣)ی ساڵی ١٩٧١ی ئوسوڵی موحاکەمە سزاییەکانی عیراق
٢٣	٢٠٠٣/١٠/١٨	٢٠٠٣/١٠/٢٨	٤٥	یاسای دەرماڵەی منداڵبوون و دایکایەتی

یاساکانی ساڵی ٢٠٠٤

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	رۆژنامەی وەقایع	ناونیشانی یاسا
٢٤	٢٠٠٤/٢/٧	٢٠٠٤/٣/٢٥	٤٧	یاسای دەوام پێدانی بەرکارخستنی یاسای ئەحواڵی شەخصیی ژمارە(١٨٨)ی هەموارکراوی ساڵی (١٩٥٩) لە هەرێمی کوردستان
٢٥	٢٠٠٤/٦/١٩	٢٠٠٤/٧/٢٤	٤٨	یاسای وەزارەتی ئاوەدانکردنەوەو نیشتەجێکردن
٢٦	٢٠٠٤/٦/١٩	٢٠٠٤/٧/٢٤	٤٨	یاسای پێنجەم هەمواری یاسای ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان ژمارە(٣)ی ساڵی (١٩٩٢)ی هەموارکراو
٢٧	٢٠٠٤/٦/١٩	٢٠٠٤/٧/٢٤	٤٨	یاسای لەکارخستنی مادده(٣)برگەی (و) لە یاسای هاتوچۆ ژمارە(٤٨)ی وی ساڵی ١٩٧١ی هەموارکرابۆ ماوەی تەنها شەش مانگ
٢٨	٢٠٠٤/٦/١٩	٢٠٠٤/٧/٢٤	٤٨	یاسای یەکەم هەمواری یاسای وەزارەتی دارایی وئابووری هەرێمی کوردستان ژمارە(١٣)ی ساڵی ١٩٩٢
٢٩	٢٠٠٤/٦/١٩	٢٠٠٤/٧/٢٤	٤٨	یاسای یەکەم هەمواری یاسای وەزارەتی ئەوقاف و کاروباری ئیسلامی ژمارە(٧)ی ساڵی (١٩٩٢)
٣٠	٢٠٠٤/٦/١٩	٢٠٠٤/٧/٢٤	٤٨	یاسای ئیلغاکردنی یاسای ژمارە(٩)ی ساڵی ٢٠٠٤ کە تایبەتە بە دابرینی بەرێوەبەرایەتیەکانی بەرگریی شارستانی لە وەزارەتی ناوخۆو لکاندنیان بە وەزارەتی شارەوانی و گەشت وکوزارەوە

ناونیشانی یاسا	رۆژنامەی وەقایع	بەرواری بڵاوبوونەوە	بەرواری یاساکاری	ژ
یاسای یەکەم هەمواری یاسای وەزارەتی پیشەسازی و وزە لەهەرێمی کوردستان ژمارە(٤)ی ساڵی(١٩٩٣)	٤٨	٢٠٠٤/٧/٢٤	٢٠٠٤/٦/١٩	٣١
یاسای دووەم هەمواری یاسای وەزارەتی فێرکردنی باڵاو لێکۆڵینەوەی زانستی ژمارە (١٢) ی ساڵی (١٩٩٣)	٤٨	٢٠٠٤/٧/٢٤	٢٠٠٤/٦/١٩	٣٢
یاسای وەزارەتی فێرکردنی باڵاو لێکۆڵینەوەی زانستی	٤٨	٢٠٠٤/٧/٢٤	٢٠٠٤/٦/١٩	٣٣
یاسای وەزارەتی کارو کاروباری کۆمەڵایەتیی	٤٨	٢٠٠٤/٧/٢٤	٢٠٠٤/٦/١٩	٣٤
یاسای یەکەم هەمواری یاسای خانەنشینی ئەندامانی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان ژمارە(١٣)ی ساڵی (١٩٩٩)	٤٩	٢٠٠٤/٩/٤	٢٠٠٤/٧/٢٤	٣٥
یاسای خانەنشینیی خاوەن وزیفە باڵاکانی هەرێمی کوردستان	٤٩	٢٠٠٤/٩/٤	٢٠٠٤/٨/٧	٣٦
یاسای دووەم هەمواری یاسای دەسەڵاتی دادوەری ژمارە(١٤)ی ساڵی (١٩٩٢)ی هەموارکراوی	٥٠	٢٠٠٤/١٠/١٠	٢٠٠٤/٩/٢٢	٣٧
یاسای دەستەی گشتیی نەوت وگازو پترۆکیمیاییەکانی هەرێمی کوردستان	٥١	٢٠٠٤/١٠/٢٨	٢٠٠٤/٩/٢٨	٣٨
یاسای دەزگای گشتیی گەشتوگوزار لە هەرێمی کوردستان	٥١	٢٠٠٤/١٠/٢٨	٢٠٠٤/٩/٢٨	٣٩
یاسای یەکەم هەمواری یاسای سەندیکای رۆژنامەوانان	٥١	٢٠٠٤/١٠/٢٨	٢٠٠٤/١٠/٥	٤٠

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	ڕۆژنامەی وەقایع	ناونیشانی یاسا
				ژمارە(٤)ی ساڵی (١٩٩٨)
٤١	٢٠٠٤/١٠/١٢	٢٠٠٤/١١/٢٨	٥٢	یاسای دووەم هەمواری یاسای سەندیکای ئەندازیارە کشتوکاڵییەکان ژمارە(١)ی ساڵی (١٩٩٩)ی هەموارکراو
٤٢	٢٠٠٤/١٠/١٢	٢٠٠٤/١١/٢٨	٥٢	یاسای لەکارخستنی بڕگەی (١)ی مادده(٤٠٨) لەیاسای سزاکانی ژمارە(١١١)ی ساڵی ١٩٦٩ی هەموارکراو لەهەرێمی کوردستان
٤٣	٢٠٠٤/١٠/١٢	٢٠٠٤/١١/٢٨	٥٢	یاسای سەپاندنی ئەو سزایەی لەماددەی (١٤٤)ی یاسای سزاکان ژمارە (١١١)ی ساڵی(١٩٦٩) دا هاتووە، جەریمەکانی دژ بەئافرەتی بەشوو ناگرێتەوە
٤٤	٢٠٠٤/١١/٣	٢٠٠٤/١٢/١٩	٥٣	یاسای دووەم هەمواری یاسای سەندیکای دەرمانسازان ژمارە (٨)ی ساڵی ١٩٩٩
٤٥	٢٠٠٤/١١/٣	٢٠٠٤/١٢/١٩	٥٣	یاسای سەندیکای پزیشکانی ددان
٤٦	٢٠٠٤/١١/٢٠	٢٠٠٤/١٢/١٩	٥٣	یاسای هەیئەی گشتیی ئاسایشی هەریمی کوردستان
٤٧	٢٠٠٤/١١/٢٠	٢٠٠٤/١٢/١٩	٥٣	یاسای سێیەم هەمواری یاسای هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان ژمارە(١)ی ساڵی (١٩٩٢)ی هەموارکراو
٤٨	٢٠٠٤/١٢/٩	٢٠٠٤/١٢/١٩	٥٣	یاسای شەشەم هەمواری یاسای ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان ژمارە(٣)ی ساڵی (١٩٩٢)ی هەموارکراو

یاساکانی ساڵی ٢٠٠٥

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	رۆژنامەی وەقایع	ناونیشانی یاسا
١	٢٠٠٥/٦/٧	٢٠٠٥/٧/١٠	٥٥	یاسای سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان- عیراق
٢	٢٠٠٥/٧/٢٦	٢٠٠٦/٧/١٦	٦١	یاسای دیوانی سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان- عیراق

یاساکانی ساڵی ٢٠٠٦

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	ڕۆژنامەی وەقایع	ناونیشانی یاسا
١	٢٠٠٦/١/٢٤	بڵاو نەکراوەتەوە		یاسای هەمواری حەوتەمی یاسای ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان ژمارە (٣) ی ساڵی ١٩٩٢
٢	٢٠٠٦/١/٢٤	بڵاو نەکراوەتەوە		یاسای هەمواری یەکەمی یاسای سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان ژمارە (١)ی ساڵی (٢٠٠٥)
٣	٢٠٠٦/٤/٣	٢٠٠٦/٧/١٦	٦١	یاسای بەرەنگاربوونەوەی تۆقاندن تیرۆر
٤	٢٠٠٦/٧/٤	٢٠٠٦/٨/٢٧	٦٢	یاسای وەبەرهێنان
٥	٢٠٠٦/٩/٥	٢٠٠٧/١/٢١	٦٣	یاسای وەزارەتی کارەبا
٦	٢٠٠٦/٩/١١	٢٠٠٧/٣/١	٦٤	یاسای کارپێکردنەوە بە ماددەکانی دەروازەی دووەم لە یاسای بنچینەکانی دادگاییکردنی سزایی
٧	٢٠٠٦/٩/١٣	٢٠٠٧/١/٢١	٦٣	یاسای وەزارەتی پلاندانان
٨	٢٠٠٦/٩/٢٥	٢٠٠٧/١/٢١	٦٣	یاسای وەزارەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوان
٩	٢٠٠٦/١٠/٣	٢٠٠٧/١/٢١	٦٣	یاسای وەزارەتی دەرامەتە ئاوییەکان
١٠	٢٠٠٦/١٠/٣	٢٠٠٧/٣/١	٦٤	یاسای وەزارەتی ژینگە
١١	٢٠٠٦/١٠/١١	٢٠٠٧/٣/١	٦٤	یاسای وەزارەتی پیشەسازی
١٢	٢٠٠٦/٩/٢٥	٢٠٠٧/٣/١	٦٤	یاسای وەزارەتی گواستنەوە
١٣	٢٠٠٦/١٠/١١	٢٠٠٧/٣/١	٦٤	یاسای وەزارەتی بازرگانی
١٤	٢٠٠٦/١٠/١٦	٢٠٠٧/٤/١٥	٦٥	یاسای وەزارەتی گەیاندن
١٥	٢٠٠٦/١١/٦	٢٠٠٧/٤/١٥	٦٥	یاسای دووەم هەمواری یاسای وەزارەتی پەروەردە ژمارە(٤) ی

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	رۆژنامەی وەقایع	ناونیشانی یاسا
				ساڵی ١٩٩٢ی هەموارکراو
١٦	٢٠٠٦/١١/١٤	٢٠٠٧/٤/١٥	٦٥	یاسای یەکێتیی دادوەران
١٧	٢٠٠٦/١٢/٢٩	٢٠٠٧/٤/١٥	٦٥	یاسای یەکێتیی پەرلەمانتارانی کوردستان
١٨	٢٠٠٦/١٢/١٩	٢٠٠٧/٤/٢٣	٦٦	یاسای وەزارەتی ئاوەدانکردنەوەو نیشتەجێکردن
١٩	٢٠٠٧/١٢/٢٧	٢٠٠٧/٤/٢٣	٦٦	یاسای وەزارەتی کاروباری ناوچەکانی دەرەوەی هەرێمی کوردستان
٢٠	٢٠٠٧/١٢/٢٧	٢٠٠٧/٤/٢٣	٦٦	یاسای وەزارەتی گەشتوگوزار

یاساکانی ساڵی ٢٠٠٧

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	رۆژنامەی وەقایع	ناونیشانی یاسا
١	٢٠٠٧/٣/٢٦	٢٠٠٧/٩/٢٥	٧٣	یاسای وەزارەتی کشتوکاڵ
٢	٢٠٠٧/٤/٢	٢٠٠٧/٧/٢	٦٨	یاسای وەزارەتی شارەوانییەکانی
٣	٢٠٠٧/٤/٣	٢٠٠٧/٧/٢	٦٨	یاسای ڕاگرتنی کارپێکردن بەهەردوو بڕیاری ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕشی هەڵوەشاوە لە هەرێمی کوردستان ژمارە (١٦٣١) ی ساڵی ١٩٨٠ و ژمارە (١١٣٣) ی ساڵی١٩٨٢
٤	٢٠٠٧/٤/١٠	٢٠٠٧/٧/١	٦٧	یاسای لێبوردنی گشتی
٥	٢٠٠٧/٤/١٦	٢٠٠٧/٧/١	٦٧	یاسای هەمواری یەکەمی یاسای کوژاندنەوەو لێکجیاکردنەوە (إفراز)ی زەوی و زار لەناو سنووری شارەوانیەکاندا ژمارە(٣) ی ساڵی ١٩٩٨
٦	٢٠٠٧/٤/١٨	٢٠٠٧/٧/١	٦٧	یاسای دووەم هەمواری یاسای پارێزەرایەتی ژمارە (١٧)ی ساڵی ١٩٩٩
٧	٢٠٠٧/٤/١٨	٢٠٠٧/٧/٢	٦٨	یاسای هەمواری دووەمی یاسای سەندووقی خانەنشینی پارێزەران ژمارە (١٨)ی ساڵی ١٩٩٩
٨	٢٠٠٧/٤/١١	٢٠٠٧/٧/٢	٦٨	یاسای وەزارەتی وەرزش و لاوان
٩	٢٠٠٧/٤/٢٥	٢٠٠٧/٧/١	٦٧	یاسای ماف وئیمتیازاتی کەسوکاری شەهید و ئەنفالکراوەکان
١٠	٢٠٠٧/٥/٧	٢٠٠٧/٧/٢	٦٨	یاسای دەزگای گشتی کاروباری مین
١١	٢٠٠٧/٥/١٤	٢٠٠٧/٧/٨	٦٩	یاسای وەزارەتی ئەوقاف

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	رۆژنامەی وەقایع	ناونیشانی یاسا
				وکاروباری ئایینی
١٢	٢٠٠٧/٥/١٥	٢٠٠٧/٧/٨	٦٩	یاسای وەزارەتی کارو کاروباری کۆمەڵایەتی
١٣	٢٠٠٧/٦/٢٦	٢٠٠٧/١٠/٢٥	٧٤	یاسای وەزارەتی داد
١٤	٢٠٠٧/٥/٢٨	٢٠٠٧/٧/١٥	٧٠	یاسای وەزارەتی رۆشنبیری
١٥	٢٠٠٧/٥/٣٠	٢٠٠٧/٧/١٥	٧٠	یاسای وەزارەتی تەندروستی
١٦	٢٠٠٧/٥/٣٠	٢٠٠٧/٧/١٥	٧٠	یاسای هەمواری یاسای خزمەتی مەدەنی ژمارە ٢٤ ساڵی ١٩٦٠ی هەموارکراو لە هەرێمی کوردستان
١٧	٢٠٠٧/٦/١٩	٢٠٠٧/٧/١٥	٧٠	یاسای یەکەم هەمواری یاسای ماف و ئیمتیازاتی کەسوکاری شەهید و ئەنفالکراوەکان ژمارە(٩)ی ساڵی ٢٠٠٧
١٨	٢٠٠٧/٦/٢٧	٢٠٠٧/٧/٢٩	٧١	یاسای پاشکۆی یاسای داواکاری گشتی ژمارە (١٥٩) ی ساڵی ١٩٧٩
١٩	٢٠٠٧/٧/٢	٢٠٠٧/٨/١٥	٧٢	یاسای وەزارەتی پێشمەرگەی هەرێمی کوردستان
٢٠	٢٠٠٧/٧/١٨	٢٠٠٧/٧/٢٩	٧١	یاسای بودجەی هەرێمی کوردستان بۆ ماوەی ٢٠٠٧/١/١ تا ٢٠٠٧/١٢/٣١
٢١	٢٠٠٧/٧/٢٣	٢٠٠٧/٨/١٥	٧٢	یاسای وەزارەتی سامانە سروشتییەکان
٢٢	٢٠٠٧/٨/٦	٢٠٠٧/١١/١٥	٧٥	یاسای نەوت و گاز
٢٣	٢٠٠٧/١٠/٣	٢٠٠٧/١٢/٢٥	٧٧	یاسای دەستەڵاتی دادەوەری
٢٤	٢٠٠٧/١٠/٩	٢٠٠٧/١٢/٢٥	٧٧	یاسای هەمواری پیادەکردنی یاسای باجی زەوی عەرەسە ژمارە (٢٦) ی ساڵی ١٩٦٢ی هەموارکراو لە هەرێمی کوردستان

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	رۆژنامەی وەقایع	ناونیشانی یاسا
٢٥	٢٠٠٧/١٠/١٧	٢٠٠٧/١٢/٢٥	٧٧	یاسای هەمواری پیادەکردنی یاسای باجی خانووبەرەی ژمارە١٦٢ی ساڵی ١٩٥٩ ی هەموارکراو لە هەرێمی کوردستان
٢٦	٢٠٠٧/١٠/٢٢	٢٠٠٧/١٢/٢٥	٧٧	یاسای هەمواری پیادەکردنی یاسای باجی دەرامەتی ژمارە(١١٣)ی ساڵی (١٩٨٢)ی هەموارکراو لە هەرێمی کوردستان
٢٧	٢٠٠٧/١٠/٢٢	٢٠٠٧/١٢/٢٥	٧٧	یاسای هەمواری سێیەمی یاسای وەزارەتی پەروەردەی ژمارە (٤)ی ساڵی ١٩٩٢ی هەموارکراو
٢٨	٢٠٠٧/١٠/٣١	٢٠٠٧/١٢/٢٥	٧٧	یاسای جێبەجێکردنی یاسای کۆمپانیاکانی فیدراڵی ژمارە (٢١)ی ساڵی ١٩٩٧ی هەموارکراو
٢٩	٢٠٠٧/١٠/٣١	٢٠٠٧/١٢/٢٥	٧٧	یاسای جێبەجێکردنی یاسای رێکخستنی بریکارنامەی بازرگانی فیدراڵی ژمارە(٥١)ی ساڵی ٢٠٠٠
٣٠	٢٠٠٧/١١/٥	٢٠٠٨/١/٢٥	٧٨	یاسای پشکنینی بۆ ماوەیی خوێن(کەمخوێنی دەریای سپی ناوەڕاست ـ تەلاسیمیا) پێش هاوسەرگیریی
٣١	٢٠٠٧/١١/١٤	٢٠٠٧/١٢/٢٥	٧٧	یاسای بەرەنگاربوونەوەی جگەرەکێشان
٣٢	٢٠٠٧/١١/١٩	٢٠٠٨/١/٢٥	٧٨	یاسای هەمواری یەکەمی جێبەجێکردنی یاسای رێکخستنی موڵکایەتی کشتوکاڵی لە هەرێمی کوردستان ژمارە(٩٠)ی ساڵی ١٩٧٥
٣٣	٢٠٠٧/١١/٢٠	٢٠٠٨/١/٢٧	٧٨	یاسای رێزلێنانی

ناونیشانی یاسا	ڕۆژنامەی وەقایع	بەرواری بڵاوبوونەوە	بەرواری یاساکاری	ژ
پێشمەرگە(زێڕەڤانی)				
یاسای خانەنشینی کەمئەندامی پێشمەرگە	٧٨	٢٠٠٨/١/٢٧	٢٠٠٧/١١/٢١	٣٤
یاسای ژمارە(٣٥)ی ساڵی ٢٠٠٧ یاسای ڕۆژنامەگەری لە هەرێمی کوردستان(*).	**٩١**	**٢٠٠٨/١٠/٢٠**	**٢٠٠٧/٩/٢٢**	**٣٥**
یاسای کارپێکردنی یاسای فیدراڵی هاتوچۆی ژمارە(٨٦)ی ساڵی ٢٠٠٤ لە هەرێمی کوردستان	٧٩	٢٠٠٨/٢/٧	٢٠٠٧/١٢/١٢	٣٦
یاسای سندوقی پشتگیری و هاوکاری خانەوادەی شەهیدان و ئەنفالکراوەکان و قوربانییانی کۆمەڵکوژی(جینۆساید) لە هەرێمی کوردستان	٧٩	٢٠٠٨/٢/٧	٢٠٠٧/١٢/٢٧	٣٧
یاسای هەمواری یەکەمی یاسای کۆڕی زانیاریی کوردستان ژمارە (١٢)ی ساڵی ١٩٩٧	٨٠	٢٠٠٧/٢/١٢	٢٠٠٧/١٢/٣٠	٣٨
یاسای ڕاژەو خانەنشینی پێشمەرگە (زێڕەڤانی)	٨٠	٢٠٠٧/٢/١٢	٢٠٠٧/١٢/٣١	٣٩

(*)یاسا ار امر مو ا سا اا اام (35)ر سا ا 2007ل واش ژما اام (33)ل ٢٠٠٧/١٢/١١ لەلایەن پەرلەمانی کوردستانەوە دانرا، دوای پەڵپگرتنی ڕۆژنامەنوسان و بەرپرسانی دامەزراوەکانی ڕاگەیاندن لەهەرێمی کوردستان سەبارەت بە هەندێ بڕگەو ماددەی یاساکە، سەرۆکی هەرێم ئیمزای یاساکەی نەکردو بە بڕیاری ژمارە (١) ی ساڵی ٢٠٠٨ و بەنوسراوی ژمارە (٢) لە ٢٠٠٨/١/١٠ گەڕاندیەوە بۆ پەرلەمان. پاشان پەرلەمانی کوردستان لە دانیشتنی ژمارە (٤) لە ٢٠٠٨/٩/٢٢ بەلەبەرچاوگرتنی زۆربەی ئەو تێبینیانەی لەسەر یاساکە خرابوونەرو جارێکی تر یاسەکە دارشتەوەو لە ٢٠٠٨/١٠/٢٠ لە ڕۆژنامەی (وەقایعی کوردستان) بڵاوکرایەوە.

یاساکانی ساڵی ۲۰۰۸

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	وەقایع	ناونیشانی یاسا
١	٢٠٠٨/٣/٣١	٢٠٠٨/٤/٢٨	٨٥	یاسای ڕێکخستنی مافی دەسکاریکردنی زەوی وزاری کشتوکاڵی لە هەرێمی کوردستان
٢	٢٢٠٨/٤/٢١	٢٠٠٨/٥/٢٦	٨٦	یاسای دیوانی چاودێری دارایی
٣	٢٠٠٨/٤/٣٠	٢٠٠٨/٥/٢٦	٨٦	یاسای بوودجەی هەرێمی کوردستان بۆ ساڵی ٢٠٠٨
٤	٢٠٠٨/٥/٥	٢٠٠٨/٦/١٧	٨٧	یاسای پاراستن و پەرەپێدانی بەروبوومی کشتوکاڵ لەهەرێمی کوردستان
٥	٢٠٠٨/٥/١٣	٢٠٠٨/٥/٢٦	٨٦	یاسای هەمواری یەکەمی یاسای بەرەنگاربوونەوەی جگەرەکێشان ژمارە (٣١)ی ساڵی ٢٠٠٧
٦	٢٠٠٨/٥/١٩	٢٠٠٨/٦/١٧	٨٧	یاسای قەدەغەکردنی خراپ بەکارهێنانی ئامێرەکانی پەیوەندیکردن لەهەرێمی کوردستان
٧	٢٠٠٨/٦/٣	٢٠٠٨/٧/١٥	٨٨	یاسای دابینکردنی خانووی نیشتەجێبوون بۆ دانیشتوان لەهەرێمی کوردستان
٨	٢٠٠٨/٦/١١	٢٠٠٨/٨/١١	٩٠	یاسای پاراستن وچاککردنی ژینگە
٩	٢٠٠٨/٦/١٧	٢٠٠٨/٧/١٥	٨٨	یاسای هەمواری پیادەکردنی یاسای بەکرێدانی خانوبەرە ژمارە(٨٧)ی ساڵی ١٩٧٩ی هەموارکراو لەهەرێمی کوردستان
١٠	٢٠٠٨/٦/٢٥	٢٠٠٨/٨/١١	٩٠	یاسای وەزارەتی خوێندنی باڵاو توێژینەوەی زانستی
١١	٢٠٠٨/٦/٢٩	٢٠٠٨/٧/٢٨	٨٩	یاسای درێژەدان بە کارپێکردنی

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	وەقایع	ناونیشانی یاسا
				یاسای بەرەنگاربوونەوەی تیرۆر ژمارە (٣)ی ساڵی٢٠٠٣
١٢	٢٠٠٨/٦/٢٩	٢٠٠٨/٧/٢٨	٨٩	یاسای هەمواری دووەمی یاسای خانەنشینی ئەندامانی ئەنجومەنی نیشتمانی کوردستان ژمارە (١٣) ی ساڵی١٩٩٩
١٣	٢٠٠٨/٩/١٥	٢٠٠٨/١٠/٢٠	٩١	یاسای هەمواری دووەمی یاسای ماف و ئیمتیازاتی کەس و کاری شەهیدو ئەنفالکراوەکان ژمارە(٩)ی ساڵی ٢٠٠٧
١٤	٢٠٠٨/١٠/٢٠	٢٠٠٨/١٢/١	٩٣	یاسای ئەنجومەنی شوورای هەرێمی کوردستان
١٥	٢٠٠٨/١١/١٣	٢٠٠٨/١٢/٣٠	٩٥	یاسای هەمواری جێبەجێکردنی یاسای باری کەسیەتی ژمارە (١٨٨) ی ساڵی (١٩٥٩)ی هەموارکراو
١٦	٢٠٠٨/١١/٢٦	٢٠٠٨/١٢/٣٠	٩٥	یاسای پەسندکردنی دەستووری هەرێمی کوردستان
١٧	٢٠٠٨/١٢/١	٢٠٠٩/١/٢٦	٩٦	یاسای هەمواری یەکەمی یاسای یەکێتی پەرلەمانتارانی کوردستان ژمارە(١٧)ی ساڵی ٢٠٠٦
١٨	٢٠٠٨/١٢/٣	٢٠٠٩/١/٢٦	٩٦	یاسای دەزگای فرۆکەخانەکانی شارستانی هەرێمی کوردستان

یاساكانی ساڵی ٢٠٠٩

ژ	بەرواری یاساكاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	رۆژنامەی وەقایع	ناونیشانی یاسا
١	٢٠٠٩/١/٢١	٢٠٠٩/٢/١٦	٩٧	یاسای هەمواری دووەمی یاسای سەرۆكایەتی هەرێمی كوردستان ژمارە (١) ی ساڵی ٢٠٠٥ هەمواركراو
٢	٢٠٠٩/٣/٢٥	٢٠٠٩/٥/٤	٩٨	یاسای هەمواری چوارەمی یاسای هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نیشتمانی كوردستان ژمارە (١)ی ساڵی ١٩٩٢ی هەمواركراو
٣	٢٠٠٩/٤/٢٠	٢٠٠٩/٦/١	١٠٠	یاسای پارێزگاكانی هەرێمی كوردستان
٤	٢٠٠٩/٦/٢٢	٢٠٠٩/٧/١٣	١٠٢	یاسای هەڵبژاردنی ئەنجومەنەكانی پارێزگاكان و قەزا و ناحیەكان لەهەرێمی كوردستان
٥	٢٠٠٩/٣/١٣	٢٠٠٩/٦/١	١٠٠	یاسای هەمواری پێنجەمی یاسای هەڵبژاردنی پەرلەمانی كوردستان ژمارە (١)ی ساڵی ١٩٩٢ هەمواركراو
٦	٢٠٠٩/٥/١٨	٢٠٠٩/٦/٢٢	١٠١	یاسای وەزارەتی ناوخۆ
٧	٢٠٠٩/٥/٢٧	٢٠٠٩/٧/١٣	١٠٢	یاسای پەیمانگەی دادوەری
٨	٢٠٠٩/٦/١٦	٢٠٠٩/٧/١٣	١٠٢	یاسای بودجەی هەرێمی كوردستان بۆ ساڵی ٢٠٠٩
٩	٢٠٠٩/٦/٢٢	٢٠٠٩/٧/١٣	١٠٢	یاسای هەمواری یەكەمی یاسای پەسندكردنی پرۆژەی دەستووری هەرێمی كوردستان ژمارە (١٦)ی ساڵی ٢٠٠٨
١٠	٢٠٠٩/٧/٩	٢٠٠٩/٨/٣	١٠٤	یاسای دووەم هەمواری یاسای

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	رۆژنامەی وەقایع	ناونیشانی یاسا
				پەسندکردنی دەستووری هەرێمی کوردستان ژمارە (١٦)ی ساڵی ٢٠٠٨هەموارکراو
١١	٢٠٠٩/١٠/٢٦	٢٠١٠/٣/١٥	١٠٩	یاسای هەڵوەشاندنەوەولێکدانی هەندی وەزارەت لەهەرێمدا
١٢	٢٠١٠/١٠/٢٦	٢٠١٠/٣/١٥	١٠٩	یاسای هەمواری هەشتەمی یاسای ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان ژمارە (٣)ی ساڵی ١٩٩٢ هەموارکراو
١٣	٢٠١٠/١٠/٢٦	٢٠١٠/٣/١٥	١٠٩	یاسای هەمواری شەشەمی یاسای هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (١)ی هەموارکراوی ساڵی١٩٩٢

یاساکانی ساڵی ٢٠١٠

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	رۆژنامەی وەقایع	ناونیشانی یاسا
١	٢٠١٠/٤/١٣	٢٠١٠/٤/٢٦	١١٠	یاسای بودجەی هەرێمی کوردستان بۆ ساڵی ٢٠١٠
٢	٢٠١٠/٤/٢٦	٢٠١٠/٨/٢	١١٤	یاسای دەستەی گشتی هەرێمی کوردستان بۆ ئەو ناوچانەی ناکۆکییان لەسەرە
٣	٢٠١٠/٥/١١	٢٠١٠/٨/٢	١١٤	یاسای دەستەی پاراستن و چاککردنی ژینگە
٤	٢٠١٠/٥/٢٤	٢٠١٠/٨/٢	١١٤	یاسای دەستەی سەربەخۆی مافی مرۆڤ
٥	٢٠١٠/٦/٢١	٢٠١٠/٨/٩	١١٥	یاسای وەزارەتی دارایی و ئابووریی
٦	٢٠١٠/٦/٢٣	٢٠١٠/٨/٩	١١٥	یاسای وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو
٧	٢٠١٠/٦/٢٣	٢٠١٠/٨/٩	١١٥	یاسای هەمواری یەکەمی یاسای ژوورە بازرگانی و پیشەسازییەکان لەهەرێمی کوردستان ژمارە (١٤)ی ساڵی ١٩٩٣
٨	٢٠١٠/٦/٢٧	٢٠١٠/٨/١٦	١١٦	یاسای درێژکردنەوەی کارکردن بە یاسای بەرەنگاربوونەوەی تیرۆر ژمارە (٣)ی ساڵی ٢٠٠٦
٩	٢٠١٠/٦/٢٧	٢٠١٠/٨/١٦	١١٦	یاسای جێبەجێکردنی یاسای پاراستنی بەکاربەری فیدراڵی ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠١٠ لە هەرێمی کوردستان
١٠	٢٠١٠/٦/٢٨	٢٠١٠/٨/١٦	١١٦	یاسای وەزارەتی بازرگانی و

ناونیشانی یاسا	ڕۆژنامەی وەقایع	بەرواری بڵاوبوونەوە	بەرواری یاساکاری	ژ
پیشەسازی				
یاسای ڕێکخستنی خۆپیشاندان	١٢٠	٢٠١٠/١٢/٢٠	٢٠١٠/١١/٣	١١
یاسای وەزارەتی شارەوانی و گەشت و گوزار	١٢١	٢٠١١/١/٢٤	٢٠١٠/١١/٩	١٢
یاسای مووچەو دەرماڵەی سەرۆکی هەرێمی کوردستان و جێگرەکەی	١٢٠	٢٠١٠/١٢/٢٠	٢٠١٠/١١/٩	١٣
یاسای وەزارەتی شۆڕبەری وان ژمارە (12)ی ساڵی 2011 (*)				١٤
یاسای قەرەبووکردنەوەی ڕاگیراوان و حوکمدراوان لە کاتی بێتاوانی و دەرچوونیان	١٢١	٢٠١١/١/٢٤	٢٠١٠/١١/٢٣	١٥
یاسای هەمواری یەکەمی یاسای بەکرێدانی خانووبەرە لە هەرێمی کوردستان ژمارە (٩)ی ساڵی ٢٠٠٨	١٢١	٢٠١١/١/٢٤	٢٠١٠/١٢/١	١٦
یاسای پێشینەی هاوسەرگیری	١٢٢	٢٠١١/٢/٢١	٢٠١٠/١٢/٣٠	١٧

(*) یاسای ... ژمارە (12)ی ساڵی 2011 ... ژمارە (14)
لە 2010/11/10 ... ژمارە (14)ی ساڵی 2010
...
... ژمارە (19)
... 2010 ... ژمارە (625-د) لە 2010/12/23، ...
... ژمارە (25) لە 2011/6/14 ...
...
... ژمارە (14)ی ساڵی 2010 ...
ژمارە (12)ی ساڵی 2011 ... ژمارە (14) ... ساڵی 2010
...

یاساکانی ساڵی ٢٠١١

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	ڕۆژنامەی وەقایع	ناونیشانی یاسا
١	٢٠١١/٤/٦	٢٠١١/٥/٢٦	١٢٦	یاسای ڕێکخراوە ناحکومیەکان
	٢٠١١/٤/١١	٢٠١١/٥/٢٦	١٢٦	یاسای سەندووقی پشتیوانی پڕۆژە بچووکەکانی لاوان
٣	٢٠١١/٤/٢٦	٢٠١١/٦/٣٠	١٢٩	یاسای دەستەی گشتیی دەسپاکی
٤	٢٠١١/٥/٢	٢٠١١/٦/٥	١٢٧	یاسای ئەنجومەنی ئاسایشی هەرێمی کوردستان
٥	٢٠١١/٥/٣	٢٠١١/٦/٥	١٢٧	یاسای دەزگای ئاسایشی هەرێمی کوردستان
٦	٢٠١١/٥/٣١	٢٠١١/٦/٣٠	١٢٩	یاسای بودجەی هەرێمی کوردستان بۆ ساڵی ٢٠١١
٧	٢٠١١/٦/١٥	٢٠١١/٨/١١	١٣٢	یاسای ئەنجومەنی گشتی ڕاژە
٨	٢٠١١/٦/٢١	٢٠١١/٨/١١	١٣٢	یاسای بەرەنگاربوونەوەی خێزان لەتوند و تیژی
٩	٢٠١١/٦/٢٧	٢٠١١/٨/١١	١٣٢	یاسای هەمواری دووەمی یاسای یەکێتی پەرلەمانتارانی کوردستان ژمارە (١٧)ی ساڵی ٢٠٠٦
١٠				**یاسای ژمارە (١٠)ی ساڵی ٢٠١١ یاسای پاسەوانیی ئەندامانی پەرلەمانی کوردستان(*)**
١١	٢٠١١/٦/٣٠	٢٠١١/٨/١٥	١٣٣	یاسای ئیمتیازاتی

(*) یاسای پاسەوانی ئەندامانی پەرلەمان ژمارە (١٥)ی ساڵی ٢٠١٢، لە دانیشتنی ژمارە (٣٠) لە٢٠١١/٦/٢٧ لەلایەن پەرلەمانی کوردستانەوە دانرا، پاشان وەک یاسای ژمارە (١٠) ی ساڵی ٢٠١١ نێردرا بۆ سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان، سەرۆکی هەرێم بەهۆی هەبوونی نارەزایی لەسەر ژمارەی ئەندامانی دەستەی پاسەوانی پەرلەمانتاران کە لە ماددەی دووەمی یاساکەدا هاتبوو یاساکەی ئیمزا نەکردو بە بڕیاری ژمارە (١٩) ی ساڵی ٢٠١١ و بەنوسراوی ژمارە (د – ٤٣٥) في ٢٠١١/٧/١٩، یاسەکەی گەڕاندەوە بۆ پەرلەمان. پاشان پەرلەمانی کوردستان لە دانیشتنی ژمارە (٢٥) لە ٢٠١٢/١٢/٣ جارێکی تر ماددەکەی داڕشتەوە، بەڵام لەجیاتی ئەوەی یاساکە بەهەمان ژمارە دەربچوێنرێت کە جاری یەکەم بۆ یاساکە دیاری کرابوو کە ژمارە (١٠)ی ساڵی ٢٠١١ بوو، ئەمجارەیان بە یاسای ژمارە (١٥) ساڵی ٢٠١٢ دەرچوو، لەبەر ئەوە ژمارە (١٠) لە ریزبەندی یاساکانی ساڵی ٢٠١١ بە بەتاڵی مایەوە.

ناونیشانی یاسا	رۆژنامەی وەقایع	بەرواری بڵاوبوونەوە	بەرواری یاساکاری	ژ
زیندانیکراووگیراوی سیاسی کوردستانی				
یاسای وەزارەتی ڕۆشنبیری و لاوانی هەرێمی کوردستان	١٣٣	٢٠١١/٨/١٥	٢٠١١/٦/١٤	١٢
یاسای جێبەجێکردنی یاسای بنەمای دادگاییە سزاییەکان بۆ هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆی عێراقی ژمارە(١٧)ی ساڵی ٢٠٠٨ لە هەرێمی کوردستان	١٣٩	٢٠١١/١٢/١٥	٢٠١١/٩/٢٦	١٣
یاسای جێبەجێکردنی یاسای سزایی هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆی عێراقی ژمارە (١٤)ی ساڵی ٢٠٠٨ لە هەرێمی کوردستان	١٣٩	٢٠١١/١٢/١٥	٢٠١١/٩/٢٦	١٤
یاسای جێبەجێکردنی یاسای ڕاژە و خانەنشینی هێزەکانی ناوخۆی عێراق ژمارە (١٨)ی ساڵی ٢٠١١ لە هەرێمی کوردستان	١٣٦	٢٠١١/١٠/٣١	٢٠١١/١٠/٣٠	١٥
یاسای یەکەم هەمواری یاسای دابینکردنی یەکەی نیشتەجێبوون بۆ هاوڵاتیان لەهەرێمی کوردستان ژمارە (٧)ی ساڵی ٢٠٠٨	١٣٦	٢٠١١/١٠/٣١	٢٠١١/١٠/٤	١٦
یاسای جێبەجێکردنی یاسای بنەمای دادگا سزاییەکانی عێراقی ژمارە (٣٠)ی ساڵی ٢٠٠٧ لە هەرێمی کوردستان	١٣٦	٢٠١١/١٠/٣١	٢٠١١/١٠/٤	١٧
یاسای جێبەجێکردنی یاسای سزایی سەربازی عێراقی ژمارە (١٩)ی ساڵی ٢٠٠٧ لە هەرێمی	١٣٦	٢٠١١/١٠/٣١	٢٠١١/١٠/٤	١٨

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	رۆژنامەی وەقایع	ناونیشانی یاسا
				کوردستان
١٩	٢٠١١/١٢/١١	٢٠١١/١٢/٣١	١٣٨	یاسای وەزارەتی گواستنەوە و گەیاندن
٢٠	٢٠١١/١٠/١١	٢٠١١/١٢/٣١	١٣٨	یاسای یەکەم هەمواری یاسای هەمواری جێبەجێکردنی یاسای باجی دەرامەت ژمارە (٢٦)ی ساڵی ٢٠٠٧ لە هەرێمی کوردستان
٢١	٢٠١١/١١/١	٢٠١١/١٢/١٥	١٣٩	یاسای یەکەمین هەمواری یاسای هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگا و قەزاو ناحیەکان لە هەرێمی کوردستان ژمارە(٤)ی ساڵی ٢٠٠٩
٢٢	٢٠١١/١٢/٣١	٢٠١١/١/٢٦	١٤١	یاسای ماف و ئیمتیازاتی کەمئەندام و خاوەن پێداویستیی تایبەت

یاساکانی ساڵی ٢٠١٢

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	ڕۆژنامەی وەقایع	ناونیشانی یاسا
١	٢٠١٢/٣/١٩	٢٠١٢/٤/٢٠	١٤٤	یاسای هەمواری یەکەمی یاسای یەکێتی مامۆستایانی کوردستان ژمارە (٤)ی ساڵی ٢٠٠٢
٢	٢٠١٢/٦/٤	٢٠١٢/٦/١٤	١٤٦	یاسای لێبوردنی گشتی لە هەرێمی کوردستان
٣	٢٠١٢/٤/٣٠	٢٠١٢/٦/١٤	١٤٦	یاسای ڕێگا گشتییەکانی هەرێمی کوردستان
٤	٢٠١٢/٦/٥	٢٠١٢/٧/١	١٤٧	یاسای هەمواری یاسای پیادەکردنی یاسای خانەنشینی و بیمەی کۆمەڵایەتی کرێکاران ژمارە (٣٩)ی ساڵی ١٩٧١ هەموارکراو لە هەرێمی کوردستان.
٥	٢٠١٢/٦/٧	٢٠١٢/٧/٢٣	١٤٨	یاسای دووەمین هەمواری یاسای ئەکادیمیای کوردی ژمارە (١٢)ی ساڵی ١٩٩٧ هەموارکراو
٦	٢٠١٢/٦/١١	٢٠١٢/٧/١	١٤٧	یاسای ڕاگرتنی کارکردن بەیاسای بەکرێدانی خانووبەرە ژمارە (٩)ی ساڵی ٢٠٠٨
٧	٢٠١٢/٦/١١	٢٠١٢/٧/١	١٤٧	یاسای درێژەدان بە کارپێکردنی یاسای بەرەنگاربوونەوەی تیرۆر ژمارە (٣)ی ساڵی ٢٠٠٦
٨	٢٠١٢/٦/٢٤	٢٠١٢/٧/١	١٤٧	یاسای بودجەی هەرێمی کوردستان بۆ ساڵی ٢٠١٢
٩	٢٠١٢/٩/١٧	٢٠١٢/١٠/١٨	١٥٠	یاسای بەخشینی نازناوی زانستی و بەرزکردنەوەی زانستی بۆ هەڵگرانی بڕوانامەی ماستەرو

ناونیشانی یاسا	رۆژنامەی وەقایع	بەرواری بڵاوبوونەوە	بەرواری یاساکاری	ژ
دکتۆرا کە لە دەرەوەی دامەزراوەکانی خوێندنی باڵا خزمەت دەکەن				
یاسای دارستان	١٥١	٢٠١٢/١١/٢٢	٢٠١٢/١٠/١٠	١٠
یاسای سندوقی کۆمەک بۆ تووشبوانی شێرپەنجە	١٥١	٢٠١٢/١١/٢٢	٢٠١٢/١٠/١٥	١١
یاسای بەخاوەنکردنی ئەو خانووە نیشتەجێیانەی دەکەونە حەرەمی گوندەکان لەنێو سنووری شارەوانیەکاندا لە هەرێمی کوردستان	١٥٤	٢٠١٢/١٢/٣١	٢٠١٢/١١/٢١	١٢
یاسای هەمواری نۆیەمی یاسای ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان ژمارە (٣)ی ساڵی ١٩٩٢ هەموارکراو	١٥٢	٢٠١٢/١٢/٢٠	٢٠١٢/١١/١٩	١٣
یاسای قوتابخانە و پەیمانگە ناحکومیەکانی هەرێمی کوردستان	١٥٣	٢٠١٢/١٢/٢٧	٢٠١٢/١١/١٣	١٤
یاسای ژمارە (١٥)ی ساڵی ٢٠١٢ یاسای پاسەوانیی ئەندامانی پەرلەمانی کوردستان(*)	**١٥٣**	**٢٠١٢/١٢/٢٧**	**٢٠١٢/١٢/٣**	**١٥**

)*(یاسای پاسەوانی ئەندامانی پەرلەمان ژمارە (١٥)ی ساڵی ٢٠١٢، لە دانیشتنی ژمارە (٣٠) لە٢٠١١/٦/٢٧ لەلایەن پەرلەمانی کوردستانەوە دانرا، پاشان وەک یاسای ژمارە (١٠) ی ساڵی ٢٠١١ نێردرا بۆ سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان، سەرۆکی هەرێم بەهۆی هەبوونی نارەزایی لەسەر ژمارەی ئەندامانی دەستەی پاسەوانی پەرلەمانتاران کە لە ماددەی دووەمی یاساکەدا هاتبوو یاساکەی ئیمزا نەکردو بە بڕیاری ژمارە (١٩) ی ساڵی ٢٠١١ و بەنوسراوی ژمارە (د – ٤٣٥) في ٢٠١١/٧/١٩، یاساکەی گەراندەوە بۆ پەرلەمان. پاشان پەرلەمانی کوردستان لە دانیشتنی ژمارە (٢٥) لە ٢٠١٢/١٢/٣ جارێکی تر ماددەکەی داڕشتەوە، بەڵام لەجیاتی ئەوەی

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	ڕۆژنامەی وەقایع	ناونیشانی یاسا
١٦	٢٠١٢/١٢/١٠	٢٠١٢/١/١٧	١٥٥	یاسای جێبەجێکردن و هەموارکردنی پیادەکردنی یاسای دادنووسانی ژمارە (٣٣)ی ساڵی ١٩٩٨ لە هەرێمی کوردستان
١٧	٢٠١١/١٢/١٧	٢٠١٣/٢/٢٥	١٥٧	یاسای مافی دانەرو مافە هاوسێکانی لە هەرێمی کوردستان

یاساکە بەهەمان ژمارە دەربچوێنرێت کە جاری یەکەم بۆ یاساکە دیاری کرابوو کە ژمارە (١٠)ی ساڵی ٢٠١١ بوو، ئەمجارەیان بە یاسای ژمارە (١٥) ساڵی ٢٠١٢ دەرچوو، لەبەر ئەوە ژمارە (١٠) لە ریزبەندی یاساکانی ساڵی ٢٠١١ بە بەتاڵی مایەوە.

یاساکانی ساڵی ٢٠١٣

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	رۆژنامەی وەقایع	ناونیشانی یاسا
١	٢٠١٣/٢/١٥	٢٠١٣/٣/٣	١٥٨	یاسای بودجەی گشتی هەرێمی کوردستان بۆ ساڵی دارایی ٢٠١٣
٢	**٢٠١٣/٣/١٨**	**٢٠١٣/٤/١١**	**١٦٠**	**یاسای ژمارە (٢)ی ساڵی ٢٠١٣ یاسای زانکۆ تایبەتەکان لە هەرێمی کوردستان ـ عێراق(*).**
٣	٢٠١٣/٤/١٠	٢٠١٣/٥/٩	١٦٢	یاسای کێبرکێ و قەدەغەکردنی قۆرەخکاریی لە هەرێمی کوردستان
٤	٢٠١٣/٤/٢٢	٢٠١٣/٥/٩	١٦٢	یاسای هەمواری یەکەمی یاسای ئیمتیازاتی زیندانیکراووگیراوی سیاسیی کوردستانیی ژمارە (١١)ی ساڵی ٢٠١١
٥	٢٠١٣/٤/٢٣	٢٠١٣/٥/٩	١٦٢	یاسای دیاریکردن و وەرگرتنی شایستە داراییەکانی هەرێمی کوردستان لە داهاتە ئیتیحادییەکان
٦	٢٠١٣/٤/٢٤	٢٠١٣/٥/٣٠	١٦٣	یاسای یەکەمین هەمواری یاسای دەستەی گشتی بۆ ئەو ناوچانەی ناکۆکییان لەسەرە ژمارە (٢)ی ساڵی ٢٠١٠

(*) یاسای زانکۆ تایبەتاکان لەهەرێمی کوردستان ژمارە (٢)ی ساڵی ٢٠١٣، لە دانیشتنی ژمارە (٣٠) لە ٢٠١٢/١٢/٢٦ لەلایەن پەرلەمانی کوردستانەوە دانرا، سەرۆکی هەرێم بەهۆی هەبوونی نارەزایی لەسەر هەردو ماددەی هەشتەم برگەی یەکەم و دەیەم برگەی یەکەم، یاساکەی ئیمزا نەکردو بە بریاری ژمارە (١) ی ساڵی ٢٠١٣ و بەنوسراوی ژمارە (د – ٦٠ في ٢٠١٣/١/٣٠)، یاسەکەی گەراندەوە بۆ پەرلەمان. پاشان پەرلەمانی کوردستان لە دانیشتنی ژمارە (١) لە ٢٠١٣/٣/١٨ جارێکی تر ماددەکانی دارشتەوەو سەرۆکایەتی هەرێم دەرێچواند.

ناونیشانی یاسا	ڕۆژنامەی وەقایع	بەرواری بڵاوبوونەوە	بەرواری یاساکاری	ژ
یاسای هەمواری سێیەمی یاسای ماف و ئیمتیازاتی کەسوکاری شەهیدوئەنفالکراوەکان ژمارە(٩)ی ساڵی ٢٠٠٧	١٦٤	٢٠١٣/٦/١٣	٢٠١٣/٥/٧	٧
یاسای تەندروستیی دەروونی	١٦٥	٢٠١٣/٦/٢٧	٢٠١٣/٥/٢٠	٨
یاسای هەمواری سێیەمی یاسای پارێزەرایەتی ژمارە (١٧) ساڵی ١٩٩٩(*)				**٩**
یاسای هەمواری سێیەمی یاسای سندوقی خانەنشینیی پارێزەران ژمارە (١٨)ی ساڵی ١٩٩٩	١٦٥	٢٠١٣/٦/٢٧	٢٠١٣/٥/٢٧	١٠
یاسای مافی دەسکەوتنی زانیاری	١٦٧	٢٠١٣/٧/١٨	٢٠١٣/٦/٥	١١
یاسای جێبەجێکردنی یاسای ڕاژەی زانکۆیی فیدڕاڵی ژمارە (٢٣)ی ساڵی ٢٠٠٨ی هەموارکراو لە هەرێمی کوردستان	١٦٧	٢٠١٣/٧/١٨	٢٠١٣/٦/١٠	١٢

(*) یاسای هەمواری سێیەمی یاسای پارێزەرایەتی ژمارە (٨)ی ساڵی ٢٠١٨، لە دانیشتنی ژمارە (٢٣) لە٢٠١٣/٥/٢٧ لەلایەن پەرلەمانی کوردستانەوە دانرا، پاشان وەک یاسای ژمارە (٩) ی ساڵی ٢٠١٣ نێردرا بۆ سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان، سەرۆکی هەرێم بەهۆی هەبوونی نارەزایی لەسەر کۆی یاساکە ئەویش بە هۆی هەبوونی نارەزایی لەلایەن ژمارەیەکی زۆری پارێزەران، یاساکەی ئیمزا نەکردو بە بڕیاری ژمارە (١٢) ی ساڵی ٢٠١٣ و بەنوسراوی ژمارە (د – ٤٠٩ في ٢٠١٣/٦/٢٠) ، یاسەکەی گەڕاندەوە بۆ پەرلەمان. پاشان پەرلەمانی کوردستان لە دانیشتنی ژمارە (٣) لە ٢٠١٨/٧/٢ جارێکی تر یاسەکەی داڕشتەوە، بەڵام لەجیاتی ئەوەی یاساکە بەهەمان ژمارە دەربچوێنرێت کە جاری یەکەم بۆ یاساکە دیاری کرابوو کە ژمارە (٩)ی ساڵی ٢٠١٣ بوو، ئەمجارەیان بە یاسای ژمارە (٨) ساڵی ٢٠١٨ دەرچوو، لەبەر ئەوە ژمارە (٩) لە ریزبەندی یاساکانی ساڵی ٢٠١٣ بە بەتاڵی مایەوە.

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	رۆژنامەی وەقایع	ناونیشانی یاسا
١٣	٢٠١٣/٦/١٧	٢٠١٣/٧/١٨	١٦٧	بەرپرسیارنەبوونی بەشداربووی بزوتنەوەی رزگاری خوازی گەلی کوردستان لە رووی سزایی و شارستانی
١٤	٢٠١٣/٦/١٩	٢٠١٣/٧/١٨	١٦٧	یاسای راگرتنی کارکردن بە یاسای بەکرێدانی خانووبەرە ژمارە (٩)ی ساڵی ٢٠٠٨ لە هەرێمی کوردستان
١٥	٢٠١٣/٦/١٩	٢٠١٣/٧/١١	١٦٦	یاسای هەمواری حەوتەمی یاسای هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (١)ی ساڵی ١٩٩٢ی هەموارکراو
١٦	٢٠١٣/٦/١٩	٢٠١٣/٧/١١	١٦٦	یاسای هەمواری دووەمی یاسای هەڵبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاو قەزاو ناحیەکانی ژمارە (٤)ی ساڵی ٢٠٠٩ی هەموارکراو لە هەرێمی کوردستان
١٧	٢٠١٣/٦/٣٠	٢٠١٣/٧/١٨	١٦٧	یاسای جێبەجێکردنی یاسای ئیمتیازاتی لێکۆڵەرەوانی دادی ژمارە (٨٠)ی ساڵی ٢٠١٢ ئیتیحادی لە هەرێمی کوردستان
١٨	٢٠١٣/٦/٣٠	٢٠١٣/٧/١٨	١٦٧	یاسای درێژکردنەوەی خولی هەڵبژاردنی سێیەمی پەرلەمانی کوردستان
١٩	٢٠١٣/٦/٣٠	٢٠١٣/٨/٦	١٦٨	یاسای درێژکردنەوەی ویلایەتی سەرۆکی هەرێم کوردستان

یاساکانی ساڵی ٢٠١٤

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	رۆژنامەی وەقایع	ناونیشانی یاسا
١	٢٠١٤/٥/١٣	٢٠١٤/٦/١٠	١٧٥	یاسای هەمواری سێیەمی یاسای سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠٠٥ هەموارکراو
٢	٢٠١٤/٦/١٦	٢٠١٤/٧/١٠	١٧٦	یاسای درێژەدان بەکارپێکردنی یاسای بەرەنگاربوونەوەی تیرۆر ژمارە (٣)ی ساڵی ٢٠٠٦
٣	**٢٠١٤/٧/٩**			**یاسای هەمواری یەکەمی یاسای رێکخستنی خۆپیشاندان لەهەرێمی کوردستان ژمارە (١١)ی ساڵی ٢٠١٠** (*)
٤	٢٠١٤/٧/٢٣	٢٠١٤/٩/٤	١٧٨	یاسای کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسی
٥	٢٠١٤/٧/٢٤	٢٠١٤/٩/٤	١٧٨	یاسای پێدانی بودجەی حزبەکان لە هەرێمی کوردستان
٦	٢٠١٤/١٠/٢٩	٢٠١٤/١٢/١٨	١٨١	یاسای زمانە فەرمییەکان لە هەرێمی کوردستان
٧	**٢٠١/١١/٢٦**	**٢٠١٥/٦/١**	**١٨٨**	**یاسای هەمواری یەکەمی یاسای**

(*) یاسای هەمواری یەکەمی یاسای رێکخستنی خۆپیشاندان ژمارە (٣)ی ساڵی ٢٠١٤، لە دانیشتنی ژمارە (١٥) لە ٢٠١٤/٧/٩ لەلایەن پەرلەمانی کوردستانەوە دانرا، سەرۆکی هەرێم بەهۆکاری پاراستنی ئاسایش، یاساکەی ئیمزا نەکردو بە بڕیاری ژمارە (٦) ی ساڵی ٢٠١٤ و بەنوسراوی ژمارە (د-٤٩٧ في ٢٠١٤/٨/٢٤)، یاسەکەی گەراندەوە بۆ پەرلەمان. تائێستا پەرلەمانی کوردستان پێداچونەوەی بەیاساکەدا نەکردووە.

ناونیشانی یاسا	ڕۆژنامەی وەقایع	بەرواری بڵاوبوونەوە	بەرواری یاساکاری	ژ
دەستەی گشتیی دەسپاکیی لە هەرێمی کوردستان ـ عێراق ژمارە (٣)ی ساڵی ٢٠١١(*)				
یاسای هەمواری دەیەمی یاسای ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان ژمارە (٣)ی ساڵی ١٩٩٢ی هەموارکراو	١٨٢	٢٠١٥/١/١٩	٢٠١٤/١٢/١٦	٨
یاسای هەمواری یەکەمی یاسای وەزارەتی خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی ژمارە (١٠) ی ساڵی ٢٠٠٨	١٨٢	٢٠١٥/١/١٩	٢٠١٤/١٢/٢٤	٩

(*) یاسای هەمواری یەکەمی یاسای دەستەی گشتی دەستپاکی ژمارە (٧)ی ساڵی ٢٠١٤، لە دانیشتنی ژمارە (١٥) لە ٢٠١٤/٧/٩ لەلایەن پەرلەمانی کوردستانەوە دانرا، سەرۆکی هەرێم بە هۆی نارازایی لەسەر ماددەی پێنجەم، یاساکەی ئیمزا نەکردو بە بڕیاری ژمارە (٢) ی ساڵی ٢٠١٥ و بەنوسراوی ژمارە (د-٧٠ في ٢٠١٥/١/٢٩) ، یاسەکەی گەراندەوە بۆ پەرلەمان. پاشان پەرلەمانی کوردستان لەدانیشتنی ژمارە (١٠) ڕۆژی ٢٠١٥/٤/٢٩ پێداچونەوەی بەمادەکە کردو سەرۆکی هەرێم بەبریاری ژمارە ١٠ سالی ٢٠١٥ دەریچواند.

یاساکانی ساڵی ٢٠١٥

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	ڕۆژنامەی وەقایع	ناونیشانی یاسا
١	٢٠١٥/٢/٥	٢٠١٥/٢/٢٤	١٨٣	یاسای ئیدارەی پارێزگای هەڵەبجە
٢	٢٠١٥/٤/١	٢٠١٥/٥/١٠	١٨٦	یاسای سندوقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتی و گازییەکان
٣	٢٠١٥/٤/٧	٢٠١٥/٥/٥	١٨٥	یاسای هەمواری جێبەجێکردنی یاسای سزادانی عێراقی ژمارە (١١١)ی ساڵی ١٩٦٩ی هەموارکراو
٤	٢٠١٥/٤/١٣	٢٠١٥/٥/٥	١٨٥	یاسای ئامادەکردنی پڕۆژەی دەستوری کوردستان بۆ ڕاپرسی
٥	٢٠١٥/٤/٢١	٢٠١٥/٦/١	١٨٨	یاسای پاراستنی مافی پێکهاتەکان لە هەرێمی کوردستان
٦	٢٠١٥/٥/٢٠	٢٠١٥/٦/٢٥	١٨٩	یاسای هەمواری دووەمی جێبەجێکردنی یاسای باری کەسیەتی ژمارە (١٨٨)ی ساڵی ١٩٥٩ی هەموارکراو لە هەرێمی کوردستان
٧	٢٠١٥/٦/١٦	٢٠١٥/٦/٢٥	١٨٩	یاسای ڕاکێشانی مایە لە ڕێگای قەرزەکردن لەهەرێمی کوردستان
٨	٢٠١٥/٦/١٦	٢٠١٥/٧/٢٩	١٩٠	یاسای ڕاگرتنی کارکردن بەیاسای بەکرێدانی خانووبەرە ژمارە (٩)ی ساڵی ٢٠٠٨
٩	٢٠١٥/٦/٢٣	٢٠١٥/٧/٢٩	١٩٠	یاسای ماف و ئیمتیازاتی تاقانەکانی جینۆساید

یاساکانی ساڵی ٢٠١٦

بەهۆی روداوە نەخوازراوەکان لەمساڵەدا هیچ یاسایەیەک دەرنەچووە

یاساکانی ساڵی ٢٠١٧

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	رۆژنامەی وەقایع	ناونیشانی یاسا
١	٢٠١٧/١٠/٢٤	٢٠١٧/١١/٥	٢١٧	یاسای درێژکردنەوەی خولی هەڵبژاردنی چوارەمی پەرلەمانی کوردستان
٢	٢٠١٧/١٠/٢٩	٢٠١٧/١١/٥	٢١٧	یاسای دابەشکردنی دەسەڵاتەکانی سەرۆکایەتی هەرێم بەسەر دامەزراوە دەستوورییەکانی هەرێم
٣	٢٠١٧/١٢/٦	٢٠١٧/١٢/١٤	٢١٨	هەمواری دووەمی پیادەکردنی یاسای بەکرێدانی خانوبەرە ژمارە (٨٧)ی ساڵی ١٩٧٩ هەموارکراو لە هەرێمی کوردستان
٤	٢٠١٧/١٢/١٧	٢٠١٧/١٢/٢٧	٢١٩	یاسای لێبوردنی گشتی لەهەرێمی کوردستان

یاساکانی ساڵی ٢٠١٨

ژ	بەرواری یاساکاری	بەرواری بڵاوبوونەوە	رۆژنامەی وەقایع	ناونیشانی یاسا
١	٢٠١٨/١/٣٠	٢٠١٨/٢/٢٢	٢٢١	یاسای بەخشین وچاندنی ئەندامەکانی لەشی مرۆڤ
٢	٢٠١٨/١/٣١	٢٠١٨/٢/٢٢	٢٢١	یاسای هەمواری یەکەمی هەمواری جێبەجێکردنی یاسای هاتووچۆی ژمارە (٨٦) ساڵی ٢٠٠٤ لەهەرێمی کوردستان
٣	٢٠١٨/٢/١٢	٢٠١٨/٣/١٣	٢٢٢	یاسای رێگری لەزیادەرۆیی ولابردنی لەسەر زەوی وزار ومولّکی دەولّەت لە هەرێمی کوردستان
٤	٢٠١٨/٢/٢٧			یاسای چاکسازی لە خانەنشینی و مووچە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازاتەکانی تر لە هەرێمی کوردستان (*)
٥	٢٠١٨/٦/٢٦	٢٠١٨/٧/١٩	٢٢٦	یاسای بەرکارکردنی یاسای

(*) (یاسای چاکسازی لە خانەنشینی و مووچە و دەرماڵە و بەخشین وئیمتیازاتەکانی تر لەهەرێمی کوردستان) لەدانیشتنی ژمارە (١٣) رۆژی ٢٠١٨/٢/٢٧ پەسەند کرا، پاشان پاڵپشت بە برگەی سێیەم لە ماددەی یەکەم لە یاسای ژمارە (٢) ساڵی ٢٠١٧ (یاسای دابەشکردنی دەسەلاتەکانی سەرۆکایەتی هەرێم بەسەر دامەزراوە دەستوورییەکانی هەرێم) ئەو دەسەلاتانەی دراوە بەپەرلەمان، بەمەبەستی پێداچوونەوەی زیاتر بەیاسای ژمارە (٤)ی ساڵی ٢٠١٨ (یاسای چاکسازی لە خانەنشینی و مووچە و دەرماڵە و بەخشین وئیمتیازاتەکانی تر لەهەرێمی کوردستان) سەرۆکایەتی پەرلەمان بەبریاری ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠١٨ لە ٢٠١٨/٣/٤، یاساکەی گەڕاندەوەو داوای پێداچوونەوەی بەبرگکانی (دووەم، سێیەم، چوارەم، پێنجەم، شەشەم و حەوتەم) لەماددەی سێیەم و برگەی (دووەم) لەماددەی هەشتەم و خاڵی (٢) لەبرگەی یەکەم لەماددەی یازدە کردووەو تائێستا پەرلەمانپێداچوونەوەی بە یاساکەدا نەکردووە.

				هەمواری بیستەمی یاسای میلاکات ژمارە (٢٥)ی هەموارکراوی ساڵی ١٩٦٠ لە هەرێمی کوردستان
٦	٢٠١٨/٦/٢٦	٢٠١٨/٧/١٩	٢٢٦	یاسای بەرکارکردنی یاسای نەهێشتنی بازرگانیکردن بە مرۆڤ ژمارە (٢٨)ی ساڵی ٢٠١٢ لە هەرێمی کوردستان.
٧	٢٠١٨/٧/١	٢٠١٨/٧/١٩	٢٢٦	یاسای کارپێکردن بە یاسای بەرەنگاربوونەوەی تیرۆر ژمارە (٣) لە هەرێمی کوردستان
٨	٢٠١٨/٧/٢	٢٠١٨/٧/١٩	٢٢٦	یاسای هەمواری سێیەمی یاسای پارێزەرایەتی ژمارە (١٧)ی ساڵی ١٩٩٩
٩	٢٠١٨/٧/٢	٢٠١٨/٧/١٩	٢٢٦	یاسای هەمواری چوارەمی یاسای سندوقی خانەنشینی پارێزەران ژمارە (١٨)ی ١٩٩٩
١٠	٢٠١٨/٧/١١	٢٠١٨/٧/٢٣	٢٢٧	یاسای هەڵپەساردنی دامەزراوەی سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان
١١	٢٠١٨/٧/١٥	٢٠١٨/٧/٢٣	٢٢٧	یاسای هەمواری سێیەمی یاسای بەکرێدانی خانووبەرە ژمارە (٨٧)ی ساڵی ١٩٧٩ی هەموارکراو لە هەرێمی کوردستان

خشتەی یاسا و بڕیارەکانی پەرلەمانی کوردستان
٩٩٢-٢٠١٨

خوولەکان	ساڵەکان	یاساکان	بڕیارەکان	گشتی
خولی یەکەم	١٩٩٢	١٦	٤٩	٦٥
	١٩٩٣	٢١	٥٠	٧١
	١٩٩٤	٤	٣٨	٤٢
	١٩٩٥	١	١	٢
	١٩٩٦	٤	١١	١٥
	١٩٩٧	١٣	٣٩	٥٢
	١٩٩٨	٩	٢١	٣٠
	١٩٩٩	١٨	٣٨	٥٦
	٢٠٠٠	١٩	٣٩	٥٨
	٢٠٠١	١٩	١٤	٣٣
خولی گواستنەوە	٢٠٠٢	١٦	٢٩	٤٥
	٢٠٠٣	٧	١٤	٢١
	٢٠٠٤	٢٥	١٦	٤١
خولی دووەم	٢٠٠٥	٢	١٤	١٦
	٢٠٠٦	٢٠	٥	٢٥
	٢٠٠٧	٣٩	٣	٤٢
	٢٠٠٨	١٨	٨	٢٦
خولی سێیەم	٢٠٠٩	١٣	٢	١٥
	٢٠١٠	١٦	٥	٢١
	٢٠١١	٢١	٢٨	٤٩
	٢٠١٢	١٧	١٨	٣٥
	٢٠١٣	١٨	٥	٢٣
خولی چوارەم	٢٠١٤	٨	٣٣	٤١
	٢٠١٥	٩	٦	١٥
	٢٠١٦	٠	٠	٠
	٢٠١٧	٤	٧	١١
	٢٠١٨	١٠	١	١١
کۆی گشتی	٢٧	٣٦٧	٤٩٤	٨٦١

بەشی چوارەم

بەڵگەنامەکان
ئەنجام
ڕاسپاردە
سەرچاوەکان

بەڵگەنامەی یەکەم

بسم الله الرحمن الرحيم
بأسم الشعب
المجلس الوطني لكوردستان ـ العراق
رقم القـــرار : ٢١
تأريخ القـــرار : ٢٠٠٢/١٠/١٥

" قـــرار "

استناداً لاحكام الفقرة (١) من المادة (٥٦) و الفقرة (١) من المادة (٦١) من القانون رقم (١) لسنة ١٩٩٢ المعدل و بناءاً على ما عرضه العدد القانوني من أعضاء المجلس الوطني لكوردستان العراق ، قرر المجلس بجلسته المنعقدة بتأريخ ٢٠٠٢/١٠/١٥ ما يلي :-

أولاً :

تكون مدة عمل المجلس الوطني لكوردستان ـــ العراق ابتداءاً من ٢٠٠٢/١٠/٤ و لغاية اجراء انتخابات الدورة الأنتخابية الثانية للمجلس و إنعقاد جلسته الأولى بأسم (الدورة الأنتقالية).

ثانياً :

يكون رئيس المجلس من كتلة الحزب الديمقراطي الكوردستاني و نائب الرئيس من كتلة الأتحاد الوطني الكوردستاني لمدة ثلاثة اشهر اعتباراً من ٢٠٠٢/١٠/١٥ و لمدة الشهرين التالية بتناوب نفس الرئيس و النائب منصبيهما و يتم التبادل و التناوب بينهما على نفس المنوال لحين إجراء انتخاب الدورة الأنتخابية الثانية للمجلس.

ثالثاً :

لا يعمل بأي نص يخالف احكام هذا القرار.

رابعاً :

ينفذ هذا القرار من تأريخ صدوره و ينشر في الجريدة الرسمية (وقائع كوردستان).

د. رۆژ نـوري شـاويـس
رئيس المجلس الوطني لكوردستان ـ العـــراق

بەڵگەنامەی دووەم

كۆماری عێراق
هەرێمی كوردستان
سەرۆك

جمهورية العراق
إقليم كوردستان
الرئيس

بڕیار

ژمارە (١) ساڵی ٢٠٠٨

یاسای كاری رۆژنامەگەری لە كوردستاندا

بە پێی ئەو دەسەڵاتەی لە برگەی (١)ی ماددەی (١٠)ی یاسای سەرۆكایەتی هەرێمی كوردستان- عێراق ژمارە (١)ساڵی ٢٠٠٥ ی هەموواركراو پێمان دراوە و لەبەر ئەو نارەزایی و ناكۆكییەی سەری هەڵداوە لەناو هەندێك پەرلەمەنتاران و رۆژنامەڤانانی كوردستان دەربارەی یاسای كاری رۆژنامەگەری لە كوردستاندا و بۆ رێگرتن لە كاردانەوەی سەلبیی ئەو رووداوە لە ناو ریزەكانی كۆمەڵگەی كوردستاندا لە پێناو داڕشتنەوەی یاساكە بە شێوەیەكی دەوڵەمەندتر و گونجاوتر لەگەڵ ستانداردە نێودەوڵەتییەكاندا بڕیارماندا گۆڕی یاسای كاری رۆژنامەگەری لە كوردستاندا ژمارە(٣٥)ساڵی ٢٠٠٧ كە ئەنجومەنی نیشتمانی كوردستان- عێراق لە دانیشتنی ژمارە(٣٣)ی رۆژی ١١/١٢/٢٠٠٧ تەشریعی كردووە رەوانەی ئەنجومەنی نیشتمانی كوردستان بكەینەوە تاوەكو بیخاتە بەر لێكۆڵینەوەیەكی تریش و بە شێوەیەكی وا داڕێژرێتەوە كە دەقاودەق بێت لەگەڵ پەرژەوەندی گشتی گەلی كوردستاندا.

مسعود بارزانی

سەرۆكی هەرێمی كوردستان – عێراق

هەولێر

٣ / ١ /٢٠٠٨

بەڵگەنامەی سێیەم

ئەم بڕیارە لە بڕۆتۆکۆلی ژمارە ٦٩ لاپەرە ٢٠١-٢٠٢ بڵاوکراوەتەوە.

بڕیاری ژمارە(١٩)ی ساڵی ٢٠١٠

بەپێی خاڵی دووەمی بڕگەی (١)ی ماددەی(١٠)ی یاسای سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان – عێراق، ژمارە(١)ی ساڵی ٢٠٠٥ی هەموارکراو، بڕیارماندا کە یاسای ژمارە(١٤)ی ساڵی ٢٠١٠ی یاسای وەزارەتی ڕۆشنبیری و لاوانی هەرێمی کوردستان، کە پەرلەمانی کوردستان لە دانیشتنی ئاسایی ژمارە(١٤)ی لە ٢٠١٠/١١/١٠ تەشریعی کردووە، بگەڕێنینەوە بۆ پەرلەمانی کوردستان بۆ ئەوەی دەستەواژەی (جێندەر)کە لە بڕگەی دەیەمی ماددەی دووەمدا هاتووە، بگۆڕدرێت بە دەستەواژەیەکی کوردی یان عەرەبی پەسەند کراو لەزمانی کوردیدا، یان پێناسەیەکی ڕوونتر بۆ دەستەواژەی جێندەر بکات لە یاساکەدا..

مەسعود بارزانی

سەرۆکی هەرێمی کوردستان

بەڵگەنامەی چوارەم

١

سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان

ژمارە : د - ٦٠

ڕێکەوتی : ٣٠ / ١ / ٢٠١٣

بڕیار

ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠١٣

بە پێی ماددەی (دەیەم / یەکەم - ٢) لە یاسای سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠٠٥ی هەموارکراو بڕیارماندا یاسای زانکۆ تایبەتیەکان لە هەرێمی کوردستان - عێراق ژمارە (١٨)ی ساڵی ٢٠١٢ ، کە پەرلەمانی کوردستان لە دانیشتنی ئاسایی خۆی ژمارە (٣٠) لە ٢٠١٢/١٢/٢٦ پەسندی کردووە و بە نوسراوی ژمارە ١٧٤/٣/٤ لە ٢٠١٣/١/١٣ ناردویەتی بۆ ئێمە ، ڕەتبکەینەوە. بۆ پەرلەمان بۆ ئەوەی ئەو دوو ماددەیەی لای خوارەوە دێن بگۆڕێت بەجۆرێك بەرژەوەندی گشتی نیشتمانی و پاراستنی ئاستی بەرزی زانکۆکان بپارێزرێت لە کوردستاندا بەم شێوەیەی خوارەوە:

یەکەم:

ماددەی / هەشتەم/ یەکەم/ روون نییە و دەبێتە هۆکاری کێشە لەنێوان خوێندکار و زانکۆ تایبەتیەکان لەکاتی وەرگرتنی خوێندکاری پەیمانگە و ئامادەییە پیشەییەکان چونکە دەستەواژەی "نزیك - مقارب" زۆر ئەستەمە پێناسە بکرێت لەو شوێنەدا کە دەڵێت

(بەمەرجێك وەرگرتنی دەرچووی پەیمانگە یان ئامادەیی پیشەیی تەنها کورتبکرێتەوە سەر ئەو کولێژانەی خوێندن تیایاندا نزیکە لە پرۆگرامی خوێندنی پەیمانگە یان ئامادەییە پیشەییەکە- علي ان يقتصر قبول خريج المعهد او الاعدادية المهنية في الكليات المقاربة في دراستها مع المنهج الدراسي للمعهد او الاعدادية المهنية)

بۆیە داوا دەکەین (ماددەی هەشتەم / یەکەم) بگۆڕدرێت و بەم شێوەیە بخویندرێتەوە .

٢

بە كوردی :

(پێویستە لەسەر ئەوەی دەیەوێت پێشكەشی خوێندن بكات لەزانكۆ تایبەتیەكان هەلگری بڕوانامەی خوێندنی ئامادەیی یان پیشەیی یان پەیمانگە بێت بەگوێرەی پسپۆری بەمەرجێك وەرگرتنی دەرچووی پەیمانگە یان ئامادەیی پیشەیی تەنها كورتبكرێتەوە سەر ئەو كۆلێژانەی خوێندن تیایاندا هاوتای پڕۆگرامی خوێندنی پەیمانگە یان ئامادەییە پیشەییەكەییە بەگوێرەی ئەو ڕێنماییانەی وەزارەت دەریان دەكات) .

بە عەرەبی :

(يشترط في الراغب في التقديم للدراسة في الجامعات الخاصة ان يكون حاصلا على شهادة الدراسة الاعدادية او المهنية او المعهد حسب الاختصاص على ان يقتصر قبول خريج المعهد او الاعدادية المهنية في الكليات المماثلة في دراستها مع المنهج الدراسي للمعهد او الاعدادية المهنية وفقا للتعليمات التي تصدرها الوزارة) .

دووەم :

بۆ ئەوەی وەزارەتی خوێندنی بالاَ و توێژینەوەی زانستی ، و لە ڕێگای ئەوەوە حكومەتی كوردستان ، بتوانێت ژمارە و جۆری پسپۆرییەكان ، كە پێویستن لە هەر بوارێكی ژیاندا لە ساڵانی داهاتوودا لە وڵات ، دابین بكات بە گوێرەی پلانێكی زانستی لە لایەكەوە و سەرپەرشتیاری تێكڕای پلانی وەرگرتنی ساڵانەی گشت خوێندنی بالاَ بێت وڕێگا نەدات هەر زانكۆیەك بە گوێرەی بەرژەوەندی مادی خۆی ژمارەی وەرگرتوان بۆ خۆی دیاری بكات داوا دەكەین ماددەی ((دەیەم / یەكەم)) بگۆردرێت و بەم جۆرە بخوێندرێتەوە .

بە كوردی :

(پلانی وەرگرتنی ساڵانە بۆ پەسەندكردنی)

بە عەرەبی :

(خطة القبول السنوى للمصادقة عليها)

مسعود بارزانی

سەرۆكی هەرێمی كوردستان – عێراق

هەولێر :-

٢٠١٢/١/٣٠

بەڵگەنامەی پێنجەم

سەرۆکایەتی هەرێم

ژمارە : د- ٤٠٩ لە ٢٠١٢/٦/٢٠

بڕیار

ژمارە (١٢)ی ساڵی ٢٠١٢

بەپێی ماددەی (دەیەم / یەکەم – ٢) لە یاسای سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠٠٥ی هەموارکراو و ، لەبەر نارەزایی ژمارەیەکی زۆر لە پارێزەرانی کوردستان لە سەر هەموارکردنی ماددەی (١٩) لە یاسای پارێزەرایەتی لە هەرێمی کوردستان ، و لە پێناو پاراستنی ئاراستەی یاساکانی کوردستان کە ئامانجی سەرەکییان پاراستنی بەرژەوەندی گشت چین و توێژەکانی کۆمەڵگەی کوردستانە ، و بۆ ئەوەی یاساکە بە شێوەیەك دابڕێژرێتەوە کە رێکخستنی پیشەی پارێزەرایەتی بیانی لە کوردستان نەبێتە هۆی زیانگەیاندن بە پارێزەرانی کوردستان ، بڕیارماندا تێکڕای یاسای ژمارە (٩)ی ساڵی ٢٠١٣ یاسای هەمواری سێیەمی یاسای پارێزەرایەتی لە هەرێمی کوردستان - عێراق ژمارە (١٧)ی ساڵی ١٩٩٩ بگەڕێنینەوە بۆ پەرلەمانی کوردستان بۆ ئەوەی بەشێوەیەکی باشتر بەرژەوەندی پارێزەرانی کوردستان لەبەر چاو بگرێت .

مسعود بارزانی

سەرۆکی هەرێمی کوردستان ـ عێراق

هەولێر

٢٠١٣/٦/١٩

بەڵگەنامەی شەشەم

بەناوی خوای بەخشندە و میهرەبان

هەرێمی کوردستان - عێراق

سەرۆکایەتی هەرێم

سەرۆک

بەناوی گەلەوە

بــڕیــار

ژمارە (6)ی ساڵی 2014

بە پێی خاڵی (2) لەبڕگەی (یەکەم)ی ماددەی (دەیەم) لە یاسای سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان ژمارە (1)ی ساڵی 2005ی هەموارکراو ، و بە لەبەرچاو گرتنی ئەو بارو دۆخەی هەرێمی کوردستان پێیدا تێپەڕ دەبێت و بە مەبەستی زیاتر رێکخستنەوە و پاراستنی ئاسایشی شارو شارۆچکەکانی هەرێم و داخستنی هەر کەلێنێك کە رەنگە لە لایەن دوژمنانەوە بەکاربهێنرێت بۆ کارکردنە سەر ئاسایشی نەتەوەیی لە کاتێکدا کە تووشی هێرشێکی دڕندانەی دوژمن بووینەتەوە ،

بڕیارماندا بە:-

- رەتکردنەوەی یاسای ژمارە (3)ی ساڵی 2014 یاسای هەموارکردنی یەکەمی یاسای رێکخستنی خۆپێشاندان لە هەرێمی کوردستان – عێراق ژمارە (11)ی ساڵی 2010.

مسعود بارزانی

سەرۆکی هەرێمی کوردستان ـ عێراق

هەولێر

2014/8/18

بەڵگەنامەی حەوتەم

سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان
ژمارە د- ٧٠ لە ٢٠١٥/١/٢٩

بڕیار
ژمارە (٢)ی ساڵی ٢٠١٥

بە پێی دەسەڵاتمان کە لە ماددەی (١٠) برگەی (١) خاڵی (٢)ی یاسای سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان – عێراق ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠٠٥ی هەموارکراودا دیاری کراوە بڕیارماندا بە رەدکردنەوەی یاسای ژمارە (٧)ی ساڵی ٢٠١٤ / یاسای هەمواری یەکەمی یاسای دەستەی گشتی دەستپاکی لە هەرێمی کوردستان- عێراق ژمارە (٣)ی ساڵی (٢٠١١) کە پەرلەمانی کوردستان لە دانیشتنی ژمارە (١٣)ی ئاسای خۆی لە ٢٠١٤/١١/٢٦ پەسەندی کردووە و بەنوسراوی ژمارە٢٢٢/٤/٣ لە ٢٠١٥/١/١٥ بۆ دیوانی سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان نێردراوە .
ئەم یاسایە دەگەرێنینەوە بۆ پەرلەمانی کوردستان بۆئەوەی چاو بخشێنێتەوە بە ماددەی (٥) پێنجەمیدا لەبەر ئەم هۆیانە :
ناکرێت بە گشتی بگوترێت ئەحکامی ئەم یاسایە پیادە دەکرێت بە سەر هەموو کەسێکی ناو هەرێم لە ناویاندا سەرۆکەکانی دەسەڵاتی یاسادانان و جێبەجێکردن و دادگەری و ئەندامەکانی و ئەوانەی تیایاندا کارمەندن. باونیە دەستەیەك لە لایەن پەرلەمانەوە دامەزرابێت و سەروەر بێت بەسەر هەر سێ دەسەڵاتەکان و سەرۆکەکانیاندا لە کاتێکدا بەپێی پرینسیپی جیاکردنەوەی دەسەڵات و سەربەخۆی دەسەڵات ئەم دەسەڵاتە گرنگانە لە سنوری دەسەڵاتی خۆیاندا سەروەرن و سەرۆکەکانیان خاوەن یاسا بەندی/حصانەی/ یاساین ، بۆیە ناکرێت وەك کەسێکی ئاسایی هەڵسوکەوتیان لەگەڵدا بکرێت . ئەوان بەرجەستەی دەسەڵاتی گەلن چونکە سەرۆکی پەرلەمان و سەرۆکی باڵای دەسەڵاتی جێبەجێکردن بە هەڵبژاردن گەیشتونەتە ئەو پایەیە. زوربەی دەستوری ئەو وڵاتانەی کە پەیڕەوی رێبازی دیموکراتی دەکەن رێزیان بۆ ئەو پۆستانە داناوە،یاسا بەندیش یەکێکیانە.
ئەم دەسەڵاتانە بە یاساگەلێکی دەستوری دیکە ئەرکەکانیان و پەیوەندی نێوانیان رێکخراوە و رێوشوێن و کردەکاری تایبەتی دانراوە بۆ لێپرسینەوە لە سەرۆکەکان و ئەندامەکانیان .
ویرای ئەمە بە پێی ماددەی ١٩و٨٧ و٨٨ دەستوری عێراق دەسەڵاتی دادوەری سەربەخۆیە و هیچ دەسەڵاتێك لە سەرووی دەسەڵاتیەوە نییە.

مسعود بارزانی
سەرۆکی هەرێمی کوردستان – عێراق

هەولێر
٢٠١٥/١/٢٨

بەڵگەنامەی هەشتەم

بەناوی خودای بەخشندەو میهرەبان

بەناوی گەلەوە

پەرلەمانی کوردستان ـ عێراق

دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان

ژمارەی بڕیار: ١

مێژووی بڕیار: ٢٠١٨/٢/٤

بڕیار

پشت بەحوکمی برگەی (سێیەم)ی ماددەی (یەکەم) لە یاسای ژمارە (٢)ی ساڵی ٢٠١٧ (یاسای دابەشکردنی دەسەڵاتەکانی سەرۆکایەتی هەرێم بەسەر دامەزراوە دەستوورییەکانی هەرێم) و ئەو دەسەڵاتەی بە سەرۆکایەتی پەرلەمان دراوە، و بەمەبەستی پێداچوونەوەی زیاتری یاسای ژمارە (٤)ی ساڵی ٢٠١٨ یاسای (چاکسازی لە خانەنشینی مووچە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازاتەکانی تر لە هەرێمی کوردستان ـ عێراق)، ئەم بڕیارەی خوارەوەماندا:

یەکەم: گێڕانەوەی (بڕگەکانی (دووەم ، سێیەم ، چوارەم ، پێنجەم ، شەشەم و حەوتەم) لە ماددەی (٣)) و (بڕگەی (دووەم) لە ماددەی (٨)) و (خاڵی (٢) لە بڕگەی (یەکەم) لە ماددەی (١١)) یاسای ژمارە (٤)ی ساڵی ٢٠١٨ (یاسای چاکسازی لە خانەنشینی مووچە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازاتەکانی تر) لە هەرێمی کوردستان ـ عێراق.

دووەم: ئەم بڕیارە لە ڕۆژی دەرچوونی لە ٢٠١٨/٣/٤ـەوە جێبەجێ دەکرێت و لە ڕۆژنامەی فەرمیی (وەقایعی کوردستان)دا بڵاو دەکرێتەوە.

بێگەرد دلشاد شکراللە	**جعفر ابراهیم ئێمینکی**	**یوسف محمد صادق**
سکرتێری پەرلەمانی	**جێگری سەرۆکی پەرلەمانی**	**سەرۆکی پەرلەمانی**
کوردستان – عێراق	**کوردستان – عێراق**	**کوردستان – عێراق**

ئەنجامەکان

١. بڵاوکردنەوەی دۆکیۆمێنتە یاساییەکان حاڵەتێک لە شەفافیەتی پێویست دەسەپێنێت چ وەکو پێودانگێکی نێودەوڵەتی یان داواکارییەکی نیشتمانی، بەجۆرێک لەگەڵیدا باشکردنی ئەو ژینگە گشتییە بەدی دێت کە سەرچاوەیە بۆ هەر گەشەپێدانێک لە میکانیزمەکانی کاری دادوەریو جێبەجێکردندا.

٢. بڵاوکردنەوەی مێژووی یاسادانان یارمەتی ئاژانسو دادگاکان دەدات لە شیکردنەوەو روونکردنەوەی دەقی یاسایەکی دیاریکراو، بەتایبەتی ئەگەر دەقە یاساییەکە ناڕوون بێت.

٣. لە کاتی دەستپێکردنی دانانی یاسای نوێدا، پێویستە پێچەوانە نەبن لەگەڵ دەقە یاساییە پەیوەندیدارەکان بە بابەتەکەوەو ئەوەش لەبەرچاو بگیرێت کە حوکمەکانی ئەو یاسایەی دەویسترێت دابڕێژرێت، دووبارەی حوکمەکانی پێشتر نەبن ئەگەر لە دەقو یاسای دیکەشدا هاتبن، هەموو ئەمانەش بەدی نایەن تەنیا بەوە نەبێت کە دۆکیۆمێنتە یاساییەکان بەردەست بن بۆ یاسادانەران.

٤. بڵاوکردنەوەی دۆکیۆمێنتە یاساییەکان پشتیوانی دەوڵەتی یاسا دەکاتو رۆشنبیری یاسایی دەچەسپێنێت.

٥. زیادبوونی توانای گەل لە بەشداریکردن لە پرۆسەی دیموکراسیدا، چونکە دەکرێت هۆشیاری گشتی سەبارەت بە هۆکارەکانی پشت بڕیارە وەرگیراوەکان پشتیوانی زیاد بکاتو چەمکە هەڵەکان کەم بکاتەوەو تووڕەیی گەلیش سووک بکات.

٦. یەکێک لە ئەنجامەکانی ئەم توێژینەوەیە، دەریخست کە پرۆسەی دانانی ژمارە بۆ یاساکان کەم و کوڕی تێدایە.
٧. دوو یاسا لەرۆژنامەی فەرمی بڵاونەکراونەتەوە، کە ئەمە بە کەموکوڕی یاسایی دادەنرێت.
٨. یاسا هەیە دوای گەراندنەوەی لەلایەن سەرۆکایەتی هەرێم و دوای تێپەربوونی ماوەی یاسایی بۆ دوبارە پێداچوونەوەی تائێستا پەرلەمان نەیخستۆتەوە بەرنامەی کارو پێداچوونەوەی بۆ نەکردووە.

راسپاردەکان

١. لەبەر ئەوەی پەرلەمانەکان رۆڵی سەرەکی دەبینن لەدانانی چوارچێوەی یاسایی بۆ رێکخستنی ژیانی کۆمەڵگا، بۆیە پێویستە بە ئەندازەی پێویست شەفاف بن لەبڵاوکردنەوەی دۆکیۆمێنتەکانیان.

٢. پرۆسەی دەرکردنی یاساکان‌و میکانیزمەکانی دانانیان پرۆسەیەکی دوورودرێژەو بەچەند قۆناغێکدا تێدەپەڕێت، هەر قۆناغێکیش لەو قۆناغانە دۆکیۆمێنتی جیاوازی هەیە، پێویستە پەرلەمان‌و لایەنە تایبەتمەندەکانی ئەو دۆکیۆمێنتانە بڵاوبکەنەوە.

٣. هەر پەرلەمانێک سیاسەتێکی دیاریکراوی یاسادانانی هەیە کە لە کۆکردنەوەی سیاسەتی یاسادانانی فراکسیۆنەکانی پەرلەمانەوە سەرچاوە دەگرێت، بۆ دانان‌و جێگیرکردنی ئەم سیاسەتەش پێویستە پەرلەمانتاران ئاگاداری یاسا دەرکراوەکان‌و هاوپەیوەندەکانیان‌و میکانیزمەکانی داڕشتنیان‌و ئەو پرۆژە یاسایانەی خوێندنەوەیان بۆکراوەو راپۆرتی لیژنەکان‌و کۆنووسی دانیشتنەکان بن، ئەویش لە روانگەی دووبارەنەکردنەوەو جیاوازبوونەوە.

٤. بۆئەوەی ئەو دۆکیۆمێنتانە بەردەست بن بۆ هاووڵاتی‌و کەسانی تایبەتمەند، پێویستە پەرلەمان میکانیزمی شەفاف‌و ئاسان دابنێت‌و پرۆسەی ژمارەلێدانی یاساکان‌و

هاوپەیوەندەکانیان دەست پێ بکات (law code or legal code).

٥. خەسڵەتی سەرەکی پرۆسەی گەشەپێدانی پەرلەمانە هاوچەرخەکان بەکارهێنانی تەکنۆلۆجیای نوێیە، ئەویش بۆ بەرزکردنەوەی ئاستی هۆشیاریو تێگەیشتن لە ڕۆڵی پەرلەمان لە حوکمکردنی وڵات لەڕێی ئاشناکردنی هاووڵاتیان بە مێژوو و ئەرکەکانیو ئەو پرۆسەو ڕێوشوێنانەی ئەنجامیان دەدات بۆ زیادکردنی بەشداری هاووڵاتیان لە پرۆسەی دروستکردنی یاسا لەڕێی بەشدارپێکردنیان لە ڕاوێژو دانیشتنەکانی گوێگرتنو کاری لیژنەکانو سندوقەکانی دەنگدان لەڕێگەی ئامرازەکانی ئەم تەکنۆلۆجیایەوە.
٦. دروستکردنی داتابەیسێکی ئەلیکترۆنی تەیارکراو بە هەموو ئەو بابەتانەی پەیوەندییان بە لایەنەکانی یاسادانانو چاودێریکردنو پێشینە پەرلەمانیەکانەوە هەیەو ئامادەکردنی کارمەندی تایبەتمەند بۆ بەڕێوەبردنی .
٧. فەراهەمکردنی ئامێرو ئەپڵیکەیشنی کاریگەر (مۆبایلو ئەپڵیکەیشنەکانی) کە لەتوانایاندایە زانیاری دابین بکەن.
٨. لەوانەش گرنگتر پێویستە لەسەرەتای هەر خولێکی پەرلەمانی پەرلەمانتاری نوێ سەرجەم پیشینە پەرلەمانیەکانی پێ بدرێت لە هەردوو بواری یاسادانان و چاودێری بۆ ئەوەی داهاتووی کارەکانی لەسەر بونیاد بنێت، ئەمەش لەرێگای تەکنەلۆژیای نوێوەوە دەبێت.

سەرچاوەکان

١. باز، بشير علي. (٢٠١٥) البرلمان الإلكتروني إطلالة حول فكرة البرلمان الإلكتروني العربي. الاسكندرية: دار الفكر الجامعي.
٢. البزاز،عوني (٢٠٠٩). قانون انتخاب برلمان اقليم كوردستان – عيراق رقم ١ لسنة ١٩٩٢ و تعديلاته ط١، اربيل، اللجنة القانونية لبرلمان اقليم كوردستان،ص١٣٠، ١٧٤ .
٣. بطاش،كمال. (٢٠١٠) دور التكنولوجيات الحديثة للإعلام والتصال في تفعيل العمل التشريعي. رسالة ماجستير غير منشورة،جامعة الجزائر- بن يوسف بن خدة، الجزائر.
٤. درويش،محمد فهيم (٢٠٠٨).السلطةالتشريعية – ماهيتها – تكوينها – اختصاصاتها، ط١، القاهرة، المركز القومي للإصدارت القانونية.
٥. روبرت، س. (٢٠٠٣) .الهيئات التشريعية وعملية الموازنة. واشنطن: المعهد الديمقراطي الوطني.
٦. الصاوي علي. (٢٠٠٣). الصياغة التشريعية للحكم الجيد: تطوير نموذج الصياغة للتشريعية للبرلمانات العربية، بيروت: مجلس النواب اللبناني، ص٦
٧. فارس، بايبو و بشير باكبي (٢٠١٦)، التشريع: بين االختصاص الاصيل للسلطة التشريعية وهيمنة السلطة التنفيذية، رسالة ماجستير غير منشورة، جامعة عبدارحمن ميرة – بجاية- الجزائر.
٨. القيسي، عبدالقادر محمد (٢٠١٦). الاحكام الدستورية المنظمة لاقتراح القوانين.ط١.القاهرة. المركز القومي للإصدارات لقانونية.
٩. محي الدين واخرون (٢٠١٦. دليل الصياغة التشريعية في اقليم كوردستان – العراق).ط١. اربيل. مجلس شورى الاقليم و البنك الدولي.
١٠. المعهد الديمقراطي الوطني (٢٠٠٧). نحو تطوير المعايير الدولية للهيئات التشريعية الديمقراطية، بيروت، المعهد الديمقراطي الوطني (NDI).
١١. موسى علي. (٢٠٠٣) *كيف يدرس البرلمان و لجانه القوانين : الفسلفة – الآلية – اللوائح – البرلمانية*. الامارات. المجلس الوطني الاتحادي.

سەرچاوە ئەلیکترۆنییەکان

١. رمال، علي. (٢٠١٥) الإعلام البرلماني بين متطلبات الديمقراطية والضرورات المهنية. الموجود على الرابط:
https://goo.gl/j6YUA3URL (Accessed: 3 September 2016) .

٢. صحيفة الاقتصادية. (٢٠١٩). نشر القوانين .. مكاسب لا بد من تحقيقه. الموجود على الرابط:
http://www.aleqt.com/2009/05/01/article_147.html [Accessed 26 Jan. 2019].

٣. اقلام. (2019) . النشر الألكتروني شرط في تطبيق مبدأ لاعذر لأحد في جهل القانون – أقــلام . الموجود على الرابط:
http://aqlame.com/article12204.html [Accessed 25 Jan. 2019].

سەرچاوە بیانییەکان

1. (Llsdc.org, 2018) Llsdc.org. (2018). [online] Available at: https://www.llsdc.org/assets/sourcebook/types-legis-docs.pdf [Accessed 1 Feb. 2019].
2. Agora Portal. [online] Available at: https://goo.gl/rM5NVa- [Accessed 5 Dec. 2018].
3. Agora-parl.org. (2018). وظيفة البرلمان التمثيلية | Agora Portal. [online] Available at: https://agora-parl.org/ar/resources/aoe/representation [Accessed 9 Dec. 2018].
4. Anon, (2018). [online] Available at: https://www.uneca.org/sites/default/files/PublicationFiles/role-of-parliament-in-promoting-good-governance.pdf [Accessed 5 Dec. 2018].
5. Available at: http://www.parliament.gov.sy/SD08/msf/1424119980_.pdf [Accessed 12 Jan. 2019].

6. Banisar, D. (2006). Freedom of Information Around the World 2006: A Global Survey of Access to Government Information Laws. SSRN Electronic Journal.
7. Costello, G. (1990). Average Voting Members and Other "Benign fictions": The Relative Reliability of Committee Reports, Floor Debates, and Other Sources of Legislative History. Duke *Law Journal*, 1990(1), p.39.
8. Damascusbar.org. (2019). [online]Available at: http://www.damascusbar.org/AlMuntada/showthread.php?t=5549 [Accessed 13 Jan. 2019].
9. Harris, J. (1972). Handbook of data processing for libraries. Information Storage and Retrieval, 8(2), pp.108-110.
10. K. Johnson, J. (2018). The Role of Parliament in Government. [eBook] Washington, D.C.: World Bank Institute, p.2. Available at: http://siteresources.worldbank.org/PSGLP/Resources/RoleofParliamentinGovernment.pdf [Accessed 5 Dec. 2018].
11. Lfpcp.org. (2018). [online] Available at: http://www.lfpcp.org/LFPCP/Files/Livre_observatoire%20de%20legislation_Vol1.pdf [Accessed 30 Dec. 2018].
12. Nato.int. (2018). [online] Available at: https://www.nato.int/acad/fellow/97-99/bogdanovskaia.pdf [Accessed 30 Dec. 2018].
13. Ndi.org. (2019). [online] Available at: https://www.ndi.org/files/030_ww_committees.pdf [Accessed 2 Feb. 2019.[
14. Oecd.org. (2019). [online] Available at: https://www.oecd.org/mena/governance/41096460.ppt [Accessed 9 Feb. 2019].
15. Perleman.org. (2019). [online] Available at: http://perleman.org/Default.aspx?page=page&c=InternalSystem [Accessed 26 Jan. 2019].

16. Perleman.org. (2019). [online] Available at: http://perleman.org/Default.aspx?page=page&c=InternalSystem [Accessed 26 Jan. 2019].
17. Uscis.gov. (2019). [online]Available at: https://www.uscis.gov/sites/default/files/USCIS/Office%20of%20Citizenship/Citizenship%20Resource%20Center%20Site/Publications/100q.pdf [Accessed 1 Feb. 2019].
18. Williamson, A., Richardson, A. and Bikha, A. (2016) World e-Parliament Report 2016.Geneva:Inter-Parliamentary Union (IPU).